

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ประจำปี 2558

Vol.17 No. 2 (July - December) 2015 : ISSN 1905 - 551X

กำหนดเผยแพร่ :

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) / ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสองท่าน ทักษะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา :

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทนงค์ รัตนธรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

อาจารย์ ดร.อัคราพร สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินนิตย์ ไสยโสภณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พิณศรี

กองบรรณาธิการ :

อาจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร

อาจารย์ วิโรจน์ ทองปลิว

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ประจำปี 2558

Vol.17 No. 2 (July - December) 2015 : ISSN 1905 - 551X

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนวัต กระสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส
อาจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดชุมแสง
อาจารย์ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง
รองศาสตราจารย์ ธงชัย วงศ์เสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินนิตย์ ไสยโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา รัตนธรรมเมธี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แพร่มย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พิณศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร จันทมัตตการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณยพัชร ศรีเพ็ญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุทัศน์ กองทรัพย์
อาจารย์ ดร.อัชราพร สุขทอง
อาจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร
อาจารย์ ดร.ดำเกิง โททอง
อาจารย์ ดร.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์ ดร.ชาตรี เกษโพหนอง
อาจารย์ ดร.จิรวรรณ อยู่เกษม
อาจารย์ ดร.วสันต์ชัย กากแก้ว
อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ วงษาดี
อาจารย์ ดร.พนา จินดาศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด
รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค
รองศาสตราจารย์ บุญยัง หมั่นดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื่อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กึ่งแก้ว ปะติตั้งโช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ตริวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทรศิริสร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ประจำปี 2558
Vol.17 No. 2 (July - December) 2015 : ISSN 1905 - 551X

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดชุมแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ปรารถนา แซ่อึ้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อาจารย์ สุศักดิ์ ชะมารัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เลขานุการ : นางนุตรา มิ่งมงคล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยเลขานุการ : นางปิยนุช ฌมพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ศิลปกรรม : นายอนันต์ แสงวง / นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายพัทธ์ สุทธิประภา

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางสาวศศิธร จันครา / นางสาวกตพร ศรีโกตะเพชร / นางสาวอุษณีย์ จะมัวด

สำนักงาน : ฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 3 ที่อยู่เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ - ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 E-Mail. Human journal@hotmail.com

จัดพิมพ์โดย : ร้านพีดีไซน์ 172/1 ถนนเทศบาล 4 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2558) เป็นวารสารทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม เป็นต้น ทางกองบรรณาธิการยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะจัดทำวารสารให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI : Thai Journal Citation Index Centre)

สำหรับเนื้อหาในฉบับประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 7 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ โดย สารภี วรรณตรง สังวาลย์ ตุกพิมาย และสุภาสินี วิเชียร 2) รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดย พระอธิการนัฐพล เตชพโล จิรายุ ทรัพย์สิน และวันชัย สุขตาม 3) การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย โดย มลินี พรมลาย คณินันต์ ไสยโสภณ และศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์ 4) ภาวะผู้นำราชสังคหวัตถุ ในพระพุทธศาสนา นายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดย สิทธิชัย อินทรพิทักษ์ สิงหา จันทิรวงษ์ และอิทธิวัตร ศรีสมบัติ 5) ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดย ณัฐพล ศรีไศคำ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 โดย อกันตริย์ สารแก้ว และสุวิมล โพธิ์กลิ่น 7) สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดย วิภาพ ทองจันทร์ และอนุศักดิ์ เกตุสิริ 8) การปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสังคม โดย จำเอกโกวิทย์ กระแสโท และเสกสรรค์ สนวน 9) ธรรมชาติกับการบริหารในโรงเรียน โดย วลัยพรรณ กิตติอุดมพันธ์ และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และ 10) ปรัชญาหนังสือ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ โดย สารภี วรรณตรง

ทั้งนี้ ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสารฉบับนี้ได้เผยแพร่วิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงบทความทุกท่านที่ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้ และในโอกาสนี้ขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่มีความสนใจร่วมเผยแพร่บทความเพื่อนำลงตีพิมพ์ในวารสารฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินันต์ ไสยโสภณ

บรรณาธิการ

สารบัญ	หน้า
กองบรรณาธิการ	1
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	2
บทบรรณาธิการ	5
บทความวิจัย	
การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ โดย สารภี วรรณตรง สักวาเลย์ ตุ๊กพิมาย และสุภาสินี วิเชียร	9
รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดย พระอธิการนัฐพล เตชพโล จิรายุ ทรัพย์สิน และวันชัย สุขตาม	25
การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวใน ประเทศไทย โดย มลินี พรหมลาย คณิงนิตย์ ไสยโสภณ และศิริเพ็ญ อัดไพบุลย์	39
ภาวะผู้นำ ราชสังคหวัตถุ ในพระพุทธศาสนา นายกองค้การบริหารส่วนตำบล โดย สิทธิชัย อินทรพิทักษ์ สิงหา จันทริย์วงศ์ และอิทธิวัตร ศรีสมบัติ	55
ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดย ณัฐพล ศรีไสคำ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง	69
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 โดย อภันตริย์ สารแก้ว และสุวิมล โพธิ์กลิ่น	81
สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดย วิภาพ ทองจันทร์ และอนงค์ดี เกตุศิริ	97

บทความวิชาการ

การปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสังคม โดย โกวิท กระจ่าง และเสกสรรค์ สนวา	111
---	-----

ธรรมาภิบาลกับการบริหารในโรงเรียน โดย วลัยพรรณ กิตติอุดมพันธ์ และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	125
---	-----

ปริทัศน์หนังสือ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และ ภาคใต้ โดย สารภี วรรณตรง	139
--	-----

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	144
---	-----

หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความจากงานวิจัย เพื่อพิมพ์ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	145
--	-----

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับบทความวิชาการหรือบทความจากงานวิจัยเพื่อพิจารณา นำลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	152
--	-----

แนะนำนักเขียน	154
---------------	-----

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ ในจังหวัดสุรินทร์

The development of a coordination network for hand weaving in Surin province.

สารภี วรรณตรง¹ สังกวาลย์ ตุกพิมาย² สุภาสินี วิเชียร³

Sarapee Wannatrang¹, Sangwan Tukpimai², Supasinee Wichian³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาเครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ โดยศึกษากับกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุม และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าเครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์มี 93 กลุ่ม ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ผ้าทอมือมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือ ผ้ามัดหมี่ลายหมี่ขอ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือ ผ้ายกลายราชวัตร กลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง ตำบลทมิฬ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มคือ ผ้ามัดหมี่ลายไฮล่ พันผ้าลายลูกแก้ว

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ด้านการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้า สมาชิกมีความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่ม มีคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีการบริหารจัดการภายในกลุ่ม มีการระดมทุนกลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองของกลุ่ม มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีกฎระเบียบที่เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการผลิตผ้าทอมือ มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาดมีหน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนทางด้านการส่งเสริมความรู้ ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอมือ วัสดุ และงบประมาณ มีการศึกษา ดูงานระหว่างเครือข่าย เพื่อนำความ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รู้มาพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มและการผลิตผ้าทอมือให้มีมือของชุมชน โดยจัดทำในรูปแบบของเอกสาร โสตทัศนวัสดุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจัดทำป้ายนิเทศ มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยช่างทอผ้าที่มีความรู้และประสบการณ์ มีคณะกรรมการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ รูปแบบของแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ ประกอบด้วย 7 ฐาน คือ ฐานที่ 1 การปลูกหม่อน ฐานที่ 2 การเลี้ยงไหม ฐานที่ 3 การสาวไหมและปั่นไหม ฐานที่ 4 การย้อมสี ฐานที่ 5 การทอผ้า ฐานที่ 6 การตลาด และ ฐานที่ 7 การประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านผ้าทอมือ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับช่างทอผ้า ผู้สนใจทั่วไป และเยาวชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

คำสำคัญ : เครือข่าย ความร่วมมือ แหล่งเรียนรู้ ผ้าทอมือ

Abstract

This research studied the potential development of a coordination network for hand weaving in Surin province. The hand weaving groups were surveyed by qualitative research, data collected with observation, interviewing, focus group, meeting, and a questionnaire.

The results show there are ninety three hand weaving groups. There are three groups for special development: 1) The hand weaving group of Cheingsong Village, Muang Leing subdistrict, Chormphra District, Their product is Mudmee cloth; Mee style. 2) The hand weaving group of Hong village, Pear – ram sub district, Muang district, the product development was Rajawat style cloth. 3) The hand weaving group of Donleng village, Tanmore sub district, Prasart district, the product development was Mudmee cloth; style of Hold, hold up cloth, and LokKaew.

The development of coordination network for hand weaving management administration found during groups had join their group with volunteer, the committee; the chairwoman, vice chairwoman, and secretary, management administration their groups, mobilized some budget, having the activity together, and they had a group rule.

The coordination network of hand weaving found during each groups had their identity products, the group members had conducted together, exchanging their knowledge with in group and between groups, there were some people who take care about business, the government promoted and supported about

knowledge, process, material, budget, trips, in order to develop the quality group.

The management administration of hand weaving knowledge resource found collecting about hand weaving materials and knowledge process in their community by making material; document, electronic media, and sign exhibition. They had broadcasted and exchange their experiences between groups. There were the committee organize the hand weaving knowledge resource. The model of hand weaving knowledge resources were seven station; 1) Blueberry planting, 2) Worm feeding, 3) Drawing silk from cocoon and spin, 4) Silk dying, 5) Silk weaving, 6) Marketing, and 7) Advertisement. The purpose of knowledge resource was to collect the information about hand weaving clothes, local wisdom preserving, and knowledge center for hand weaving mechanic, young person, and general people, tourism resource, and local economic promotion.

Keywords : network, coordination, hand weaving, knowledge resource

บทนำ

ปัจจุบันประชาคมโลกให้ความสำคัญกับความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชนหรือชุมชนที่ได้มีการสืบทอดความรู้กันโดยวิธีมุขปาฐะ คือ การถ่ายทอดปากเปล่า ไม่ได้มีเขียนบอกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้และภูมิปัญญาดังกล่าว มีความสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจาก กลุ่มชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาและถูกวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้ามาผสมผสานหรือรุกราน จนความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมถูกละเลยและเลือนหายไป ความรู้เหล่านี้ ได้แก่ ภาษาพื้นเมืองและ การแสดงออกทางภาษา ศิลปะการแสดง การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและประเพณี ความรู้การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว หัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage) (United Nations, 2003 อ้างถึงใน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2556) จะถูกเชิดชูให้มีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะผ้าทอมือเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน และเป็นปัจจัยพื้นฐานหนึ่งในสี่ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตมนุษย์คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เพราะมนุษย์มีความจำเป็นต้องใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม แล้วยังใช้ผ้าประกอบในพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตายด้วย

การทอผ้าเป็นทั้งหัตถกรรมและศิลปะที่เกิดขึ้นจากวิธีการอย่างง่าย ๆ ก่อนจะพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสูง การทอผ้าได้ผ่านขั้นตอนของการพัฒนามาเป็นเวลานานนับพัน ๆ ปี ทั้งด้านการเลือกสรรวัสดุที่ใช้เป็นเส้นใย การพัฒนากระบวนการทำเส้นใย กรรมวิธีในการ

ย้อม การสาวไหม การปั่นเส้นไหม ไปจนถึงการพัฒนาเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทอ โดยมี การเรียนรู้ของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลงานที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชน พระ ราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมกิจกรรมผ้าทอมือมาอย่าง ต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลามากกว่า 50 ปี เกิดแหล่งเรียนรู้มากมาย อาทิ พิพิธภัณฑ์ผ้าหรือห้องแสดง ผ้าในโครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทรและที่อื่น ๆ ทุกภาค อันถือเป็นพระปรีชาสามารถด้วยสาย พระเนตรอันยาวไกล ช่วยให้ประชาชนภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ในประเทศไทยอยู่รอดโดยใช้ ภูมิปัญญาดั้งเดิม ประชาชนทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้ มีความสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณและ ประทับใจในพระราชเสาวนีย์อันมีใจความตอนหนึ่งว่า“ข้าพเจ้าภูมิใจเสมอว่าคนไทยมีสายเลือดของ ช่างฝีมืออยู่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชาวนา ชาวไร่ หรืออาชีพใดอยู่สารทิศใด คนไทยมีความละเอียดอ่อน และฉับไวต่อการรับศิลปะทุกชนิด ขอเพียงแต่ให้เขามีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝน เขาก็จะแสดงความ สามารถออกมาให้เห็นได้” (พระราชเสาวนีย์พระราชทานเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2532) ผ้าทอมือ ของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนาน และยังคงรักษารูปแบบลวดลาย สีสันที่แปลกตา ความประณีตและเทคนิค การทอแบบโบราณไว้ได้จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งบรรพบุรุษได้สืบทอดหลักการ และ กรรมวิธีการผลิต เช่น การเลี้ยงไหม การมัดหมี่ การย้อมสี และการทอ เป็นต้น ทั้งยังมีการคิดค้น พัฒนาการกรรมวิธีการผลิต เพื่อให้ได้ผ้าไหมที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น เป็นที่นิยมและใช้ในชีวิตประจำวัน จน มีคำกล่าวของคนสุรินทร์ว่า “นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม” (คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและจดหมายเหตุ กรมศิลปากร, 2542 : 78) กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละตระกูลภาษาในจังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วย กูย เขมร และลาว มีลักษณะการทอผ้าแตกต่างกันทั้งในด้านเทคนิคการทอ ลวดลาย การให้สี การย้อมสีและ วัตถุดิบ ลักษณะผ้าทอของกลุ่มคนดังกล่าวมีเอกลักษณ์เด่นชัด คือ ใช้เส้นไหมน้อยย้อมด้วยสี ธรรมชาติ ลวดลายหลากหลายโดยอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิม จังหวัดสุรินทร์มีการทอผ้าไหมทุกหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มทอผ้าเฉพาะแต่ละหมู่บ้านทำให้ขาดการเชื่อมโยงกลุ่มทอผ้า โดยภาพรวมของจังหวัด สุรินทร์ ดังนั้นหากมีการรวมเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างช่างทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์

ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือน่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญในสังคมของการเรียนรู้ในจังหวัดสุรินทร์ ที่จะให้ความรู้เรื่องผ้าทอมือของช่างทอผ้า ยังทำให้เกิดการยับยั้งเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไปในอนาคต และที่สำคัญคือเน้นแหล่งเรียนรู้ที่จัดแสดงภูมิปัญญาดั้งเดิม หรือเทคโนโลยีดั้งเดิมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจ ภูมิปัญญา ผ้าทอมือแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดกลยุทธ์การเรียนรู้ ถ่ายทอด และพัฒนาองค์ความรู้ ประยุกต์ เชิงพาณิชย์ต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเครือข่ายความร่วมมือ

กลุ่มทอผ้าและการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ และเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับการศึกษาดูงานตามอัธยาศัยของช่างทอผ้า ประชาชนผู้สนใจทั่วไปและเยาวชน รวมทั้งเป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษากับกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 93 กลุ่ม ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 69 คน และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุม และแบบสอบถามมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สืบค้นและรวบรวมเครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อคัดเลือกสมาชิกกลุ่มที่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเครือข่าย ทั้งนี้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ อาทิ พัฒนาชุมชนอำเภอและพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด ทั้งนี้ได้เลือก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุม

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้พบปะกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสามกลุ่ม โดยศึกษาความพร้อมของกลุ่ม และกลุ่มทอผ้าทั้งสามกลุ่มได้ประชุมและตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อเลือกลายผ้าและลงมือทอผ้า โดยการเลือกลายผ้าจะเป็นการร่วมมือกันภายในกลุ่มและจะนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดแก่ผู้สนใจภายในชุมชน และระหว่างเครือข่ายที่เข้าร่วม โดยทั้งสามกลุ่มตกลงเลือกลายผ้าเพื่อทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสงเลือกลายผ้ามัดหมี่ ลายหมี่ขอ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้างเลือกลายกลายราชวัตร และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง เลือกลายมัดหมี่ ลายโฮล พันลาย ลูกแก้ว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุม

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรมาบรรยายเรื่อง การย้อมสีธรรมชาติให้แก่กลุ่ม พร้อม

ทั้งฝึกปฏิบัติการย้อมเส้นไหมด้วยสีธรรมชาติ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 สมาชิกกลุ่มทอผ้า แต่ละกลุ่มมีความรู้ด้านเทคนิคการทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ การออกแบบลายผ้า การผลิตหรือการทอ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ทั้งนี้แต่ละกลุ่ม มีการช่วยเหลือและลงมือทอผ้าตามลายที่กลุ่มได้เลือกไว้ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง เลือกลาย ผ้ามัดหมี่ ลายหมี่ขอ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้างเลือกผ้ายกลายราชวัตร และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนลงเลือก ผ้ามัดหมี่ ลายโฮล พื้นลายลูกแก้ว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัย จัดประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่ม เพื่อนำเสนอเทคนิคการทอผ้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและผู้สนใจทั่วไปที่เข้ามาศึกษา เรียนรู้และมีการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยเข้าร่วมรับฟัง พร้อมทั้งผู้นำชุมชน นักวิชาการพัฒนา ชุมชนอำเภอ ครู อาจารย์และนักเรียนภายในชุมชนเข้ารับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มทอผ้า แต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งมีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ แหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมและแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัย จัดประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกทั้งสามกลุ่ม และ กลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จของจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ กลุ่ม ทอผ้าบ้านนาโพธิ์ กลุ่มทอผ้าบ้าน สวายและกลุ่มทอผ้าบ้านปราสาท เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิตผ้าทอมือ และการตลาด พร้อมทั้งมีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุม และแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 7 ผู้วิจัยได้จัดให้กลุ่มทอผ้าทั้งสามกลุ่มได้เข้าศึกษาดูงานจากเครือข่ายภายนอก กลุ่มในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิตผ้าทอมือโดย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 8 ผู้วิจัยนำข้อมูลของการวิจัยที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมและแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบ เรียงเนื้อหาเป็นเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ มี 93 กลุ่ม ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเครือ

ช่วยความร่วมมือผ้าทอมือ มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอ จอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ที่ทำการกลุ่ม คือ ศาลาประชาคมบ้านเชียงสง มีจำนวนสมาชิก 23 คน ประธานกลุ่ม คือ นางทองมี เหมาะใจ มีการระดมทุนจากสมาชิก มีกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของกลุ่ม และมีกิจกรรมของกลุ่มที่ทำร่วมกัน คือ การเข้ารับการอบรม การย้อมสีธรรมชาติจากวิทยากร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยเลือกผ้ามัดหมี่ลายหมีขอ ซึ่งเป็นผ้าลายโบราณของชาวไทย-กูย มี 3 ตะกอก ใช้เส้นไหมน้อยย้อมด้วยสีธรรมชาติจากปะหุด เข ครั่ง เงาะและหมักโคลน มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทอผ้าลายหมีขอให้แก่สมาชิก ด้านย้อมสีธรรมชาติ การเตรียมเส้นไหม การปั่นไหม การสับหรือคันเส้นไหม การมัดหมี่ และการทอ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่ทำการกลุ่ม คือ ศาลาประชาคมบ้านฮ้าง มีจำนวนสมาชิก 20 คน ประธานกลุ่ม คือ นางสาวภัทราพร ยืนยง มีการระดมทุนจากสมาชิก มีกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของกลุ่ม และมีกิจกรรมของกลุ่มที่ทำร่วมกัน คือ การเข้ารับการอบรมการย้อมสีธรรมชาติจากวิทยากร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยเลือกผ้ากลายราชวัตร ใช้เส้นไหมของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีเส้นไหมที่ดีได้รับการรับรองคุณภาพ มี 4 ตะกอก ย้อมสีธรรมชาติจากปะหุด เข ครั่ง และมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิก ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทอลายหมีให้แก่สมาชิกด้านการเตรียมเส้นไหม การปั่นไหม การสับหรือคันเส้นไหม และการทอ รวมทั้งด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์

กลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ที่ทำการกลุ่ม คือ ศาลาประชาคมบ้านโดนเลง มีจำนวนสมาชิก 26 คน ประธานกลุ่ม คือ นางกัญญา แก้วแฉล้ม มีการระดมทุนจากสมาชิก มีกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของกลุ่ม และมีกิจกรรมของกลุ่มที่ทำร่วมกัน คือ การเข้ารับการอบรมการย้อมสีธรรมชาติจากวิทยากร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยเลือกผ้ามัดหมี่ลายโฮล มีจุดเด่น คือ พื้นผ้าลายลูกแก้ว และใช้เส้นไหมของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีเส้นไหมที่ดีได้รับการรับรองคุณภาพมี 4 ตะกอก ย้อมสีธรรมชาติจากปะหุด เข ครั่ง เงาะและหมักโคลน มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทอผ้าให้แก่สมาชิกด้านการเตรียมเส้นไหม การปั่นไหม การสับหรือคันเส้นไหมการมัดหมี่ และการทอ รวมทั้งด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์

2. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง ตำบลเพี้ยราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สมาชิกมีการรวมกันเป็นกลุ่มทอผ้าด้วยความสมัครใจ มีคณะกรรมการซึ่ง

ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์

ด้านเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มมีความร่วมมือกันในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการผลิตผ้าทอมือ เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจรวมกลุ่มการเลือกลายผ้า การย้อมสีธรรมชาติ การเตรียมเส้นยืน เส้นพุ่ง การออกแบบ การทอ และการตลาดของแต่ละกลุ่มมีความร่วมมือกันในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการผลิตผ้าทอมือ เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจรวมกลุ่ม การเลือกลายผ้า การย้อมสีธรรมชาติ การเตรียมเส้นยืน เส้นพุ่ง การออกแบบ การทอ และการตลาดกับเครือข่ายภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีการเชิญผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงของแต่ละกลุ่มและเครือข่ายภายนอกเป็นวิทยากรบรรยาย เพื่อให้สมาชิกได้ฝึกปฏิบัติและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีการระดมทุนกลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองของกลุ่ม มีการกำหนดราคากลางของผลิตภัณฑ์ผ้าแต่ละลาย มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ผ้าที่ขายได้หักเป็นของกลุ่มและผู้จำหน่าย 5 - 10 เปอร์เซ็นต์ และเจ้าของผลิตภัณฑ์มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเพื่อความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์หม่อนไหม เฉลิมพระเกียรติสุรินทร์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ จังหวัดสุรินทร์ สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สนับสนุนด้านวิทยากรให้ความรู้ ช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ และพัฒนาคุณภาพของผ้าให้ได้ตามมาตรฐานของหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณในการผลิตผ้าทอมือ ปลุกหม่อนเลี้ยงไหม และการตลาด มีการศึกษาดูงานเพื่อสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มจังหวัดสุรินทร์ คือ บ้านเชียงสง บ้านฮ้าง บ้านโดนเลง และเครือข่ายภายนอก คือ กลุ่มทอผ้าบ้านนาโพธิ์ บ้านสวาย บ้านปราสาท เพื่อจะได้นำความรู้มาพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มและการผลิตผ้าให้มีคุณภาพ

ด้านบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ พบว่า ควรมีการรวบรวมวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการทอผ้า และองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอมือของชุมชน โดยจัดทำในรูปแบบของเอกสาร จุลสาร แผ่นพับ สื่อโสตทัศนวัสดุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจัดทำป้ายนิเทศ มีการสาธิต ฝึกปฏิบัติ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสด้านผ้าทอมือ ช่างทอผ้า ที่มีความรู้และประสบการณ์ มีคณะกรรมการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ ประกอบด้วยประธานกลุ่มทอผ้า สมาชิกกลุ่มทอผ้า ปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสด้านผ้าทอมือ ผู้นำชุมชน ครูในชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ ผ้าทอมือประกอบด้วย 7 ฐาน คือ ฐานที่ 1 การปลุกหม่อน ฐานที่ 2 การเลี้ยงไหม ฐานที่ 3 การสาวไหมและปั่นไหม ฐานที่ 4 การย้อมสี ฐาน

ที่ 5 การทอผ้า ฐานที่ 6 การตลาด และฐานที่ 7 การประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านผ้าทอมือ และเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับช่างทอผ้า ผู้สนใจทั่วไป และเยาวชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาเครือข่ายกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 93 กลุ่ม และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้อย ตำบลเพ็ญราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มทอผ้าบ้านโดนลง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อเป็นการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกแต่ละกลุ่ม มีลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าไหมและได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการทอผ้ามายาวนาน แหล่งผลิตผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ จึงมีเกือบทุกหมู่บ้าน ผู้สนใจสามารถไปชมกรรมวิธีการเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหมจากแหล่งต่าง ๆ ได้ การถักทอผ้าไหมถือเป็นภูมิปัญญาของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่สมัยโบราณที่สืบทอดวิธีการผลิตจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำกันในแต่ละท้องถิ่น สอดคล้องกับ กมลนัธ ศรีจ้อย (2550 : บทคัดย่อ) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าเป็นการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว จากแม่สู่ลูก จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเรื่องผ้าไหมของชาวจังหวัดสุรินทร์ที่มีความเชื่อมโยงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกมาในรูปของกระบวนการผลิต การทอ การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าไหม การผลิตเส้นไหมและกรรมวิธีการที่โดดเด่นและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสุรินทร์ จนได้รับยกย่องให้เป็นแหล่งเรียนรู้ผ้าไหมที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ที่บรรจงประดิษฐ์ขึ้นล้วนมีที่มาและความหมายอันเป็นมงคล นิยมใช้ไหมน้อยในการทอ ซึ่งไหมน้อยคือไหมที่สาวมาจากเส้นใยภายในรังไหม มีลักษณะนุ่ม เรียบ เงามาม นิยมใช้สืบทอดมาในการทอ ทำให้มีสี ไม่ฉูดฉาด มีสีสันที่มีลักษณะเฉพาะ คือ สีจะออกโทนสีขี้หม เช่น สีน้ำตาล แดง เขียว ดำ เหลือง อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมจากเปลือกไม้ ฝัมือการทอ จะทอแน่นมีความละเอียดอ่อน ในการทอและประณีต รู้จักผสมผสานลวดลายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แสดงถึงศิลปะที่สวยงามกว่าปกติ

2. จากการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้า

ทอมือในจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่มพบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง กลุ่มทอผ้าบ้าน ฮีง และกลุ่มทอผ้าบ้าน โดนเลง สมาชิกมีความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่ม มีคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีการมอบหมายงานให้คณะกรรมการรับผิดชอบ มีการระดมทุนกลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองของกลุ่มและมีกฎระเบียบที่เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่ม มีการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก และมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต ผ้าทอมือ ซึ่งสอดคล้องกับ การบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าของสำนักงานการพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ ดังที่ปานิตล ชุ่มสูงเนิน (2557, มีนาคม 15) กล่าวว่า กระบวนการบริหารกลุ่มประกอบด้วย 4 ก คือ 1) ก คือ คณะกรรมการประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ 2) ก คือ กองทุน เป็นการรวมกองทุน การออม 3) ก คือ กฎระเบียบข้อบังคับ 4) ก คือ กิจกรรม การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน และในการบริหารกลุ่มให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรมีการฝึกอบรมช่างทอผ้าให้มีความสามารถทำงานต่อมือกันได้ (ณัฐธิดา ศิริวรเวทย์, 2556 : บทคัดย่อ)

ดังนั้นในการบริหารกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มากขึ้น จัดให้มีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมงาน สมาชิกเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานการบริหารของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง จัดประชุมสมาชิก เชิญชวนสมาชิกทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้สมาชิก ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมมือในการพัฒนางานและพัฒนาสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง (ศิริจันทร์ เชื้อสุวรรณ. 2553 : บทคัดย่อ) ซึ่งสอดคล้องกับ กระบวนการบริหารของลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) (Gulick อ้างถึงใน Suradej Jongwannasiri, 2017) กล่าวว่า หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การวางแผนงาน (Planning) เป็นการจัดวางโครงการ แผนปฏิบัติงาน เพราะแผนงานจะเป็นแนวทางปฏิบัติขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย แผนงานหลักและแผนงานย่อย แผนงานต้องมียุทธศาสตร์ 2) การจัดหน่วยงาน (Organization) เป็นการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงานของกลุ่มทอผ้า 3) การจัดตัวบุคคล (Staffing) เป็นการบริหารงานด้านบุคลากร การแบ่งงานรับผิดชอบ การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานของสมาชิก 4) การอำนวยการ (Directing) เป็นการกำกับ ดูแลการปฏิบัติงานของประธานกลุ่ม มีการมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการแต่ละคนรับผิดชอบ มีการประกาศใช้ระเบียบให้ปฏิบัติตาม 5) การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มทอผ้า เพื่อให้เกิดการร่วมมือระหว่างสมาชิก 6) การรายงาน

(Reporting) เป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของสมาชิก เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกได้รับทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ 7) การบริหารงบประมาณ (Budgeting) เป็นการจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน แต่อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้ามีการบริหารจัดการกลุ่มของตนเอง และใช้ศักยภาพของกลุ่มที่มีอยู่ในด้านจัดสรรทุน การใช้แรงงานภายในชุมชน การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในชุมชนและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามบริบทของกลุ่ม

2.2 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง กลุ่ม ทอผ้าบ้านฮ้าง และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการผลิตผ้าทอมือ มีการเชิญผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงของแต่ละกลุ่ม และเครือข่ายภายนอกเป็นวิทยากรบรรยายให้แก่สมาชิกได้ฝึกปฏิบัติและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีการกำหนดราคากลางของผลิตภัณฑ์ผ้าแต่ละลาย มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาด มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเพื่อความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่าย เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการบริหารกลุ่มและการผลิตผ้าให้มีคุณภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล ธีรธัญญ์ (2549 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า กลุ่มทอผ้าควรมีการทอผ้าแบบที่กลุ่มถนัดและมีความชำนาญเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม มีความต้องการมาตรฐานการทอ การย้อม และการมัดหมี่ ในการพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอมือ ควรให้ประธานกลุ่มหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ฝึกสอนหรือนำกลุ่มที่ยังไม่มีศักยภาพในการผลิตเพื่อยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น และกลุ่มต้องการมีชื่อเสียงและตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ราคาของผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับได้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2535 : บทคัดย่อ) กล่าวถึง การกำหนดราคา การส่งเสริมการตลาด การเสนอขายและระบบจำหน่าย และสมศักดิ์ ไกรเดช (2553 : บทคัดย่อ) พบว่า แนวทางในการพัฒนารูปแบบ วิธีการและเทคนิคการถ่ายทอด ภูมิปัญญาผ้าทอมือ เพื่อให้การทอผ้าด้วยมือยังคงอยู่ ควรจัดโครงการศึกษาดูงานกลุ่มทอผ้าด้วยมือที่ประสบความสำเร็จในลักษณะเดียวกัน ปีละ 1-2 ครั้งเป็นประจำ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารตำบลและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ด้านบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านเชียงสง กลุ่มทอผ้าบ้านฮ้าง และกลุ่มทอผ้าบ้านโดนเลง มีความต้องการให้มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอมือในสถานที่เดียวกันแบบครบวงจร มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสด้านผ้าทอมือในหมู่บ้านและมีวิทยากรถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน มีอาคารสถานที่ มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์มาบริหารจัดการ และมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้การสนับสนุน ในการจัดแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมืออย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นควรมีการสำรวจและรวบรวมปราชญ์ท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอมือของชุมชน โดย

รวบรวมในรูปแบบของเอกสาร จุลสาร แผ่นพับ สื่อโสตทัศนวัสดุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจัดทำป้ายนิเทศ มีการสาธิต ฝึกปฏิบัติ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสด้านผ้าทอมือ ช่างทอผ้าที่มีความรู้และประสบการณ์ มีคณะกรรมการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ ประกอบด้วยประธานกลุ่มทอผ้า สมาชิกกลุ่มทอผ้า ปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสด้านผ้าทอมือ ผู้นำชุมชน ครูในชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ ประกอบด้วย 7 ฐาน คือ ฐานที่ 1 การปลูกหม่อน ฐานที่ 2 การเลี้ยงไหม ฐานที่ 3 การสาวไหมและปั่นไหม ฐานที่ 4 การย้อมสี ฐานที่ 5 การทอผ้า ฐานที่ 6 การตลาด และฐานที่ 7 การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยของช่างทอผ้า ผู้สนใจทั่วไป และเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 รัฐต้องเร่งส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 12) เนื่องจากแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่ง ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2545 : 4-11) ดังนั้นเครือข่ายความร่วมมือแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์ จึงควรมีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับช่างทอผ้า และผู้สนใจทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาและเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับ 17 งานวิจัยของ สารทิ วรรณตรง (2551 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ มี 4 รูปแบบ คือ ศูนย์เครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ผ้าทอมือ แหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือจากระบบฐานข้อมูล ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่จะต้องสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุ และการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุตามนโยบายของรัฐบาล และความต้องการของชุมชนให้มีแหล่งเรียนรู้ ผ้าทอมือในการศึกษาและเรียนรู้ตามอัธยาศัย รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยเสนอต่อรัฐบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล สถาบันการศึกษา ช่างทอผ้า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

1.1.1 ควรกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านผ้าทอมือและ

ศิลปหัตถกรรมอื่น ๆ ในท้องถิ่น เพื่อเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จังหวัดและประเทศ

1.1.2 รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และสถาบันการศึกษา โดยให้มีการนำระบบผ้าทอมือมาใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงและเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภายในท้องถิ่น

1.1.3 รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการทอผ้าและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาผ้าทอมือรวมทั้งจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เป็นเอกลักษณ์ของ คนไทย โดยใช้ลวดลายไทย ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.4 ควรมีการจัดทำโครงการเยี่ยมชมผ้าทอมือในทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นการ ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.5 ควรจัดแสดงผ้าทอมือที่มีลวดลายและสีสันที่หลากหลายควรมีการจัดแสดง แบบผ้าทอมือประกอบการจัดนิทรรศการผ้าทอมือ

1.1.6 ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคาร สถานที่ และบุคลากรในการ จัดการให้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1.1.7 ควรมีเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ ด้านการพัฒนา คุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาความรู้ การตลาดโดยมีผู้ประสานด้านต่าง ๆ ในระดับอำเภอเพื่อแจ้ง ข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มทอผ้าของแต่ละอำเภอ และมีสำนักงานการพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็น ศูนย์รวมเครือข่ายความร่วมมือ

1.2 ข้อเสนอแนะต่อองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัดและตำบล

1.2.1 ควรมีการรวบรวมประวัติความเป็นมาของผ้าทอมือ แหล่งที่มาของผู้ผลิต ผ้าทอมือและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอมือ โดยจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจได้ศึกษา ควรมี การจัดทำเอกสารความรู้หรือแผ่นพับประชาสัมพันธ์ประกอบการชมนิทรรศการ

1.2.2 ควรมีแหล่งเรียนรู้ด้านผ้าทอมือและศิลปหัตถกรรมอื่น ๆ ในท้องถิ่น เพื่อ ให้ชุมชนได้มีแหล่งเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

1.2.3 ควรยกย่องเชิดชูช่างทอผ้าเป็นปราชญ์ท้องถิ่นด้านผ้าทอมือ โดยมอบ ประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัล ตลอดจนจัดทำทำเนียบปราชญ์ท้องถิ่นของหมู่บ้านหรือชุมชน

1.3 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา

1.3.1 สถาบันการศึกษาควรเปิดหลักสูตรผ้าทอมือทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และระบบการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ช่างทอผ้าหรือผู้สนใจได้มีโอกาสศึกษา เรียนรู้ ผ้าทอมือได้ตามอัธยาศัยเพื่อนำความรู้ไปพัฒนา และการจัดการผ้าทอมือ ตลอดจนได้แลกเปลี่ยน

เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.3.2 ควรมีการนำเสนอกระบวนการในการผลิตผ้าทอมือ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ในการทอผ้า ควรมีการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอมือ เช่น กลุ่มแม่บ้านที่มีประสบการณ์ด้านการทอผ้า แต่ยังขาดการสนับสนุน ควรมีการส่งเสริมการยอมรับสืบทอดมรดก เพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของช่างทอผ้ารวมทั้งประชาชนทั่วไป

1.3.3 ควรจัดให้มีการสอนเสริม หรือจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าทอมือ โดยเชิญช่างทอผ้าที่มีความเชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร

1.3.4 ควรส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษาเห็นความสำคัญของผ้าทอมือ เช่น การจัดฐานข้อมูลให้สามารถสืบค้นพร้อมทั้งนำวัสดุ อุปกรณ์ มาจัดแสดงนิทรรศการ

1.3.5 ควรมีการจดสิทธิบัตรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอมือ และมีระบบป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการใช้วิธีควบคุมสมาชิกของชุมชน ไม่ให้ถ่ายทอดกรรมวิธี หรือความรู้ อันเป็นเคล็ดลับในการผลิตให้แก่บุคคลต่างถิ่น ซึ่งอาจนำไปสร้างสรรค์เป็นอุตสาหกรรมและจดสิทธิบัตรเป็นของตนเอง

1.3.6 สถาบันการศึกษา อาทิเช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และศูนย์หม่อนไหม จังหวัด เป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์

1.4 ข้อเสนอแนะต่อช่างทอผ้า

1.4.1 ควรมีการพัฒนา และส่งเสริมให้สมาชิกของกลุ่มเครือข่ายได้รับความรู้และเทคนิคการทอผ้าที่ทันสมัย โดยเข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.4.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ความร่วมมือแก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยการเป็นวิทยากรเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านผ้าทอมือ

1.4.3 ควรนำผ้าทอมือมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากเป็นเครื่องนุ่งห่ม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม อาทิ ผ้าพันคอ กระเป๋า ผ้ามาลัย ปลอกหมอน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเครือข่ายความร่วมมือผ้าทอมือที่มีเทคนิคการทอผ้าประเภทเดียวกันในจังหวัดสุรินทร์

2.2 ควรศึกษาการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ไทย-ลาว และไทย-กูย ในจังหวัดสุรินทร์

2.3 ควรศึกษาเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในระดับภาค ประเทศ และอนุภูมิภาค

อาเซียน

2.4 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเครือข่ายผ้าทอมือในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิตผ้าทอมือ ด้านการตลาด และด้านแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสุรินทร์

2.5 ควรศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือในจังหวัดสุรินทร์

2.6 ควรศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือด้วยระบบฐานข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กมลนันท์ ศรีจ้อย. (2550). การสังเคราะห์องค์ความรู้ ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขาม

สู่การเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมวิชาการ. (2545). “แหล่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้.” วารสารการศึกษา. 25(6) : 4-11.

กรมสามัญศึกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (ฉบับย่อ)

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2554). การพัฒนาและการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น

เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2557). “มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.culture.go.th/subculture/> สืบค้น 2 ตุลาคม 2556.

คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและจดหมายเหตุ กรมศิลปากร. (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทาง

ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร

ณัฐธิดา ศิริเวทย์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผ้าไหม

ทอยกดอก กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหมไทยอัญชลี ต.เตาปูน อ.ลอง จ.แพร่.

เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปานิดล ชุ่มสูงเนิน. (2557, สิงหาคม 20). สัมภาษณ์.

ไพศาล รุ่งธงชัย. (2549). รายงานการวิจัยการศึกษารูปแบบเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ผ้าทอของจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ศิริจันทร์ เชื้อสุวรรณ. (2553). การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาธุรกิจ ชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย

ทอมือกรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอบำเหน็จ

จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2535). กรณีศึกษาข้อมูลและคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์การตลาด.

กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

สารภี วรรณตรง. (2551). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์ในอนุภูมิภาค
ลุ่มแม่น้ำโขง. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
ภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Suradej Jongwannasiri. (2014). “Luther Gulick and his work “POSDCORB.”
[Online]. Available <http://mgtsharing.files.wordpress.com>. Retrieved
March 15, 2014.

รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์

The Patternts of Political Culture of Sangha Administrators in Surin Province

พระอธิการนัฐพล เตชพโล¹ จิรายุ ทรัพย์สิน² วันชัย สุขตาม³

Phra Athikarn Nattapol Techapalo¹, Jirayu Subsin², Wanchai Suktam³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามอายุ พรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาธรรม การศึกษาบาลี และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง โดยใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 243 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติจำนวน 10 ราย และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของ พระสังฆาธิการด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า และด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งสามรูปแบบคือ ทั้งแบบคับแคบ แบบไพร่ฟ้า

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

แบบมีส่วนร่วม โดยส่วนใหญ่เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าและพบว่า กำลังพัฒนาไปสู่รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมยิ่งขึ้น อันเป็นผลจากการพัฒนาทางการศึกษาสามัญที่สูงขึ้น ด้านรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบนั้นพบว่า มีอยู่เพียงเล็กน้อยและมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ

2. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา การศึกษาธรรม การศึกษาบาลี และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่แตกต่างกันมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่พระสังฆาธิการที่มีการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมกับพระสังฆาธิการพบว่า รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมกับพระสังฆาธิการมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองพบว่า ควรจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปดำเนินการให้ความรู้ ควรใช้ประเพณีประจำปีเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือกันของวัดกับชุมชน วัดกับชุมชนควรประสานงานจัดกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง พระสังฆาธิการทุกระดับต้องประสานงานกันในการส่งเสริมการศึกษา การปกครองควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น รวมถึงต้องจัดอบรมด้านการเผยแผ่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักยังเสนอแนะเพิ่มเติมว่า พระสังฆาธิการต้องเป็นบุคคลที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควรนำข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่ดีไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงานให้ดีขึ้น ต้องรู้จักที่จะประสานงาน ประสานคน และควรสนับสนุนให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับ ทุกขั้นตอน ซึ่งในทุกแนวทางพระสังฆาธิการต้องเป็นต้นแบบในการปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนในที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบ วัฒนธรรมทางการเมือง พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the patterns of political culture of Sangha Administrators in Surin province, 2) to compare the patterns of political culture classified by age, year of ordination, elementary education, Dhamma education, Pali education and order position and 3) to study the suggestions of Sangha Administrators to promoting political culture. This research used a mixed methodology between quantitative and qualitative research. For quantitative research, the data was collected from 243 samples of Sangha Administrators in Surin province with the multi-stage sampling. The instrument used for collecting the data was a

questionnaire with open ended question and closed ended question. The statistics for data analysis were analyzed by percentage, mean, standard deviation, F-test and One - Way ANOVA. In the case of significantly statistic's differences at .05, it was analyzed by Scheffe. For qualitative research, the instrument was an in-depth interview and the key informants were Sangha Administrators in Surin province with purposive sampling by specifying the qualification for 10 samples and using techniques for analyzing content with context.

The results of the research revealed that :

1. The patterns of political culture of Sangha Administrators in Surin province in over all were moderate. By considering in each aspect, it was found that the most average pattern of political culture of Sangha Administrators in Surin province was the participant political culture, then the subject political culture and the parochial political culture as the moderate level. The synthesis of information from the primary, it revealed that Sangha Administrators in Surin province had all three patterns of political culture namely the parochial political culture, the subject political culture and the participant political culture. Mostly it was the subject political culture and it was developing to the participant political culture because of higher elementary education development. For the parochial political culture or original one, it found that it is a little and decreasing.

2. The comparison results of the patterns of political culture of Sangha Administrators in Surin province classified by personal characteristic, it found that a Sangha Administrators, who was different in year of ordination, Dhamma education, Pali education and order position, had no different patterns of political culture. But a Buddhist ecclesiastical monk, who had different elementary education, had the different patterns of political culture.

3. The study recommendations of the suitable patterns of political culture for Sangha Administrators found that the most suitable pattern for Sangha Administrators and order was the participant political culture. According to the suggestions of Sangha Administrators to promoting the political culture, it suggested that a monk who has knowledge and ability should be sent for giving the knowledge

mostly, then an annual festival should be used as the tool of cooperation creation between temples and community and they should continuously coordinate to organize the activities for society. Sangha Administrators in every position should coordinate to promote education. Due to administration, to give more chance of showing the opinion should be emphasized and practice program of propagation should be always continued. In addition, the data also suggest that more. Sangha Administrators should be a person who listened and considered carefully the others' opinions. They also should bring the good suggestion and opinion to improve and change for better work. And they should coordinate work and people and support the requirement to cooperate in every level and procedure that in every channel Sangha Administrators must be as the first model to change in order to lead to the development of sustainable organization.

Keywords : Patterns, Political culture, Sangha Administrators

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เนื่องจากการมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นหมู่เหลารวมกันแบบสังคม อาจเพราะมีความจำเป็นบางประการที่ทำให้มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน หมู่เหล่า ซึ่งความจำเป็นเหล่านี้มาจากการณืต่าง ๆ กัน (บุญลือ วันทายนต์, 2539 : 1) และได้สร้างรูปแบบแห่งวิถีชีวิตของตนขึ้นมา โดยมีรูปแบบที่มีลักษณะความเป็นไปต่างๆที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของตน โดยเฉพาะทั่วไปสำหรับสัตว์ประเภทอื่น เช่น การรู้จักสร้างที่อยู่อาศัย การรู้จักทำเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การรู้จักแสวงหาอาหารและถนอมอาหาร ตลอดจนการรู้จักสร้างสื่อในการติดต่อทำความเข้าใจกันและกัน เป็นต้น การแสดงออกตามลักษณะเหล่านี้ถือเป็นการแสดงออกของมนุษย์อันทำให้เข้าใจความหมายกันนั้นในทางสังคมศาสตร์ เรียกว่า “พฤติกรรม” พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นการกระทำในทำนองหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524 : 38) เมื่อประสบและสนใจจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยการสะสมและรับรู้ การแสดงออกทางพฤติกรรมนั้น ๆ ดังนั้นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ท่านเรียกว่า “วัฒนธรรม” อันเป็นชื่อรวมสำหรับแบบอย่างทางพฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาทางสังคมและถ่ายทอดกันไปทางสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524 : 101) ในแง่ของการมองความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสังคมแล้วแทบจะแยกกันไม่ออก เพราะการเมืองนั้นมีรูปแบบที่เป็นการเมืองแบบเป็นทางการกับการเมืองแบบธรรมชาติ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2554 : 13) พฤติกรรมทางการเมืองของระบบเหล่านั้นเกิดขึ้นเนื่องจากวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองอันเป็นรากฐานของสังคมเหล่านั้น

มากกว่าที่จะเป็นผลผลิตของส่วนประกอบบางประการของระบบการเมืองเหล่านั้น โดยเฉพาะโครงสร้างส่วนบนของระบบการเมืองพฤติกรรมทางการเมืองของสังคมใดก็ตามนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นส่วนประกอบของระบบการเมืองก็จริง แต่ว่าแบบแผนวิถีชีวิตของคนในระบบการเมือง เช่น ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดไปจนถึงทัศนคติต่าง ๆ ของคนในระบบนั้นสำคัญกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ในระบบการเมืองที่อาจจะเห็นได้ชัด เช่น กฎหมาย รัฐธรรมนูญ ระเบียบการบริหาร สิ่งที่เป็นแบบแผนชีวิต ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนปทัสถานในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเมืองของคนในแต่ละสังคมนี้เองที่เป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในทางการเมือง และทำให้ระบบการเมืองของสังคมทั้งหลายมีลักษณะแตกต่างกันไป ตัวกำหนดที่สำคัญเหล่านี้เอง รวมเรียกว่าเป็น “วัฒนธรรมทางการเมือง” (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524 : 47)

วัฒนธรรมทางการเมืองถูกมองว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย อันเนื่องจากประเทศไทยนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา พัฒนาการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยมีลักษณะที่เป็นแบบแผนที่เรียกว่า “วงจรอุบาทว์ทางการเมือง” ซึ่งเป็นลักษณะกระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่มีทางออก วงจรดังกล่าวเริ่มต้นจากการทำรัฐประหาร หลังจากนั้นก็จะมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีการเลือกตั้งและรัฐบาลจากการเลือกตั้งภายใต้ระบอบรัฐสภา ต่อมาก็จะเกิดปัญหาทางการเมืองจนพัฒนาไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองในที่สุด และก็จะตามมาด้วยการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2535 : 19) กล่าวคือ ในการศึกษาทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่มีลักษณะซับซ้อนอยู่ในระบบสังคมการเมือง การที่ระบบการเมืองของสังคมหนึ่ง ๆ จะดำรงอยู่หรือพัฒนาขึ้นไปย่อมต้องอาศัยการที่คนในสังคมนั้นๆมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของระบบการเมืองของสังคมนั้น

ด้วยคนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนมาถึงยุคปัจจุบัน จนถือเป็นวัฒนธรรมความเชื่อ อย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทย มีคนไทยประมาณร้อยละ 95 ที่นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย (สุพัตรา สุภาพ, 2536 : 106) แม้แต่พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ก็ทรงนับถือศาสนาพุทธและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองจนแยกไม่ออกในแง่ของการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและเพื่อจัดความขัดแย้งทางการเมือง (ณรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่น ๆ, 2548 : 85) สถาบันศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลไม่น้อย เพราะคำสอนของศาสนาได้จำกัดบทบาทอยู่เฉพาะเรื่องศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ (นิมรัฐ อมฤต, 2532 : 93) อิทธิพลของศาสนาพุทธได้มีส่วน

สัมพันธ์กับการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐได้แก่ คติความคิดทางการเมืองของผู้ปกครอง (กษัตริย์) แบบธรรมราชา ในทางปฏิบัติศาสนาพุทธจึงมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในทางการเมือง ความเข้าใจที่ว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาคือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บำเพ็ญพรตภาวนาอยู่แต่ในอารามนั้น ในความเป็นจริงพระสงฆ์มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ดังพระบาลีที่ว่า “ปรปฏีพฺพธา เม ชีวิกา แปลว่า การเลี้ยงชีพของเรา (พระ) เนื่องด้วยผู้อื่น” ด้วยชีวิตที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เป็นชาวบ้านหรือคฤหัสถ์นั่นเอง จึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า พระสงฆ์ไม่ได้หนีไปจากสังคมแต่ประการใด (พระภริพัฒน์ หอมแก้ว, 2557) ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองสงฆ์คือการตอบแทนแก่ชาวบ้านจากการศึกษาประวัติของพระสังฆาธิการโดยทั่วไปจะเห็นว่า ท่านเหล่านั้นได้บำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ขอบเขตงานภารกิจหลัก 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่สาธารณูปการ สาธารณประโยชน์ ศึกษาสงเคราะห์ (พระมหาสุภา อุทโท, 2542 : 58) นอกจากนี้ บทบาทของพระสังฆาธิการในปัจจุบันขยายออกไปอย่างกว้างขวางจากในอดีตอย่างมากมาย ซึ่งบทบาทดังกล่าวล้วนมีส่วนทำให้เกิดการถ่ายทอดหรือกระบวนการกลมกลืนทางการเมืองจากพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำชุมชนสู่ประชาชนผ่านวิธีการต่าง ๆ การที่พระสังฆาธิการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโดยอ้อมแสดงออกและถ่ายทอดซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนั้นผ่านบทบาทหน้าที่ของตนด้วย

การศึกษาถึงลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มพระสังฆาธิการน่าสนใจในประเด็นที่สามารถนำไปเชื่อมโยง วิเคราะห์ถึงแนวโน้มของวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่พระสังฆาธิการเข้าไปมีบทบาท เช่น พระสงฆ์ที่อยู่ในปกครอง ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของวัดนั้น ๆ หรือชุมชนใกล้เคียงวัด นักเรียน นักศึกษาที่พระสังฆาธิการไปจัดกิจกรรมหรืออบรมให้ความรู้ หรือแม้แต่การพบปะสนทนาโดยทั่วไป ซึ่งในแต่ละครั้งอาจมีประเด็นทางการเมืองสอดแทรกอยู่มาก เพราะประเด็นทางการเมืองย่อมส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม นอกจากนี้การส่งผ่านความคิดหรือพฤติกรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการโดยบทบาทผู้ปกครองสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์โดยทั่วไป หากมีรูปแบบที่เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ก็เป็นการเอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทางตรงกันข้าม หากวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการปกครอง อาจส่งผลกระทบต่อลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมในทางลบได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์

2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์โดยจำแนกตามอายุ พรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาธรรม การศึกษาบาลี และตำแหน่งทางคณะสงฆ์

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ สังกัดมหานิกายในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 620 ราย (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, 2557) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 243 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1970 : 125) ซึ่งใช้ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ที่นัยสำคัญ 0.05 โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล และพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 10 ราย โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดคุณสมบัติเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกต

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม ความคิดเห็นต่อรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมือง ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยลงไปแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำผลของข้อมูล

บันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติที่เลือกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติโดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าแจกแจงแบบที (t – test) ค่าความแปรปรวน (F – test) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นร่วมหรือประเด็นหลัก (Theme) และอธิบายเนื้อหา (Text)

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 84 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.57 มีพรรษา 20 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 73 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.51 มีการศึกษาสามัญสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 119 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.97 มีการศึกษาแผนกธรรมสูงสุดอยู่ในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 218 รูป คิดเป็นร้อยละ 90.12 ไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี จำนวน 183 รูป คิดเป็นร้อยละ 75.31 มีตำแหน่งสูงสุดเป็นเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 158 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.02

2. รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 1.084) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.894) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.119) และน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 1.238)

3. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา การศึกษาธรรม การศึกษาบาลี และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พระสังฆาธิการที่มีการศึกษาสามัญแตกต่างกันมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์

4.1 ความคิดเห็นต่อรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการด้านที่ควรส่งเสริม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการด้าน

ที่ควรส่งเสริมมากที่สุด คือ ด้านสาธารณะประโยชน์ วัดควรเป็นที่พึ่งของชุมชนมากขึ้น จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.79 รองลงมา คือ ด้านการศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นระบบ จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.64 และน้อยที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่ควรช่วยกันรักษา ขนบธรรมเนียมเดิม จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.32

4.2 วิธีการในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะวิธีการในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการมากที่สุด คือ ส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปดำเนินการให้ความรู้ จำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.63 รองลงมา คือ ใช้ประเพณีประจำปีเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือกันของวัดกับชุมชน จำนวน 21 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.10 และน้อยที่สุด คือ ต้องจัดอบรมด้านการเผยแผ่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องจำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.26

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระบบของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี มีความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตาม แต่ในการทำงานไม่ค่อยเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก จะเป็นลักษณะรับคำสั่งและปฏิบัติตามโดยไม่ค่อยโต้แย้งหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์มีรูปแบบการปกครองในระบบลำดับชั้นที่คล้ายระบบราชการ มีผู้ปกครองที่ดูแลกำหนดนโยบายและสั่งการ ซึ่งสอดคล้องกับ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการได้กำหนดจรรยาพระสังฆาธิการไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ความคิด ความเชื่อหรือพฤติกรรมการทำงานแบบเดิมที่คุ้นชินกับระบบอาวุโสที่มีรูปแบบผู้น้อยกับผู้ใหญ่ก็เอื้อให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ายิ่งขึ้น ซึ่ง สมบัติ วงศ์ศรีรัตน์ (2544 : 65) ได้อธิบายว่า การมีลำดับชั้นในสังคมหรือระบบอาวุโสแบบยอมรับอำนาจเป็นลักษณะที่สำคัญของสังคมไทยประการหนึ่งที่คนไทยมักจะมีลักษณะเคารพนับถือและตระหนักว่าตนเองอยู่ในสภาพใดในสังคม ดังนั้นสังคมไทยจึงมีโครงสร้างอย่างหนึ่งที่เน้นอยู่กับสถานภาพเป็นตัวชี้ว่าตัวเองควรปฏิบัติบทบาทอะไรและอย่างไรสอดคล้องกับ ทินพันธุ์ นาคะตะ (2543 : 36) ซึ่งสรุปพฤติกรรมของคนไทยไว้ว่า มีลักษณะอำนาจนิยม ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด เคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจ รวมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบในทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ การทำงานจึงมีลักษณะสั่งการจากเบื้องบนลงมามากกว่าจะเริ่มจากเบื้องล่างขึ้นไป นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง ผู้นำจะเป็นผู้มีอำนาจวาสนามีบารมีต้องสามารถให้ความคุ้มครองและให้

ผลประโยชน์แก่ลูกน้องได้ ส่วนลูกน้องต้องให้การสนับสนุนและบริการแก่นายยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระบบศักดินา ทำให้มีการแบ่งชนชั้นให้รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่ควรตีตนเสมอผู้ใหญ่ ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมไม่กระตือรือร้นหรือสนใจต่อกิจกรรมส่วนรวม ขาดความเชื่อมั่นในตนเองหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง มีความอดทนต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ ถ่อมตัว เกรงใจผู้อื่นทำให้ไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านผู้อื่นหรือผู้มีอำนาจ

2. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า พระสังฆาธิการที่มีสถานภาพด้านอายุ พรรษา การศึกษาแผนกธรรมสูงสุด การศึกษบาลี ตำแหน่งทางคณะสงฆ์แตกต่างกัน มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับ วุฒิชัย ตัญญาพัฒนกุล (2552) ซึ่งศึกษาวัฒนธรรมการเมืองของอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ทำให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โซโรส (Sorod, 1991) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมชาติและวัฒนธรรมองค์กรต่อค่านิยม ทักษะการจัดการและผลการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยมีระดับการขัดเกลาทางสังคมในองค์กร (Levels of Organizational Socialization) และค่านิยมชาวไทยมีความเหมือนกันไม่ว่าทำงานในองค์กรที่แตกต่างกันก็ตาม ดังนั้นวัฒนธรรมของชาติมีผลต่อค่านิยมการจัดการ ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรกลับมีผลต่อค่านิยมการจัดการน้อยกว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคม

แต่พระสังฆาธิการที่มีการศึกษาสามัญสูงสุดต่างกันมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ปรากฏว่า พระสังฆาธิการที่มีสถานภาพด้านการศึกษาสามัญสูงสุดต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ พบว่า มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะการศึกษาทำให้พระสังฆาธิการมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน อันเกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ผ่านการศึกษา การอบรม ประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปในสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการอบรมหล่อหลอมเกลาทางการเมืองจากสังคมภายนอกองค์กรที่ตนเองเคยเรียนรู้หรือเคยปฏิบัติกันมาสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ แก้วเรือนคำ (2552) ศึกษาวัฒนธรรมการเมืองของพนักงานธนาคาร ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษพบว่า ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับ สมปอง รักษาธรรม (2552) ศึกษาความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้กับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2549-2552 ศึกษากรณีเปรียบเทียบนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 5 จังหวัดภาคใต้ พบว่าการศึกษา สถาบันทางการศึกษาที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตื่นตัวทางการเมือง

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมกับพระสังฆาธิการ จากการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมกับพระสังฆาธิการที่สุด ทั้งนี้เพราะเห็นว่า มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารศาสนาของพระพุทธเจ้าที่สุด ซึ่ง อมร โสภณวิเชษฐ์พงษ์ และกวี อัครวรรณ (2534 : 3) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย มีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุด กล่าวคือ พระธรรมอันเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และวินัยข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น รวมเรียก พระธรรมวินัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก โดยได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่ หมู่ภิกษุทั้งหลายว่า “พระธรรมวินัยจักเป็นศาสดาแทนตัวเรา (ตถาคต)” หลังจากมีผู้ถามถึงว่า หลังจากที่พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานผู้ใดจะเป็นศาสดาแทนพระองค์ ซึ่งหมายถึง พระพุทธเจ้าทรงมอบพระธรรมวินัยให้เป็นใหญ่หรือศาสดาแทนพระองค์ เพื่อให้พระพุทธบริษัท 4 ได้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักการในการประพฤติอันจะเป็นการสร้างความถูกต้องแก่หมู่คณะหรือสังคมต่อไป พระพุทธศาสนาถือหลักความเสมอภาคภายใต้พระธรรมวินัย ดุจประชาชนในสังคมประชาธิปไตยที่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2519 : 51) ซึ่งอธิบายถึงบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งเกิดจากทัศนคติความเชื่อและค่านิยมทางการเมืองที่สนับสนุนระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ว่า ต้องมีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยใช้เหตุผลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความรับผิดชอบผูกพันในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปไม่มีอคติจากผู้ที่มีความแตกต่างไปจากตนเองในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ไม่กล่าวหาผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาความหวังต่อชีวิตและไม่ยอม ก้มหัวให้อำนาจบาตรใหญ่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบประเด็นข้อเสนอแนะที่สำคัญและเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปดำเนินการให้ความรู้ เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัดกับชุมชนควรประสานงานจัดกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ประเพณีประจำปีเป็นเครื่องมือสร้างความร่วมมือกันของวัดกับชุมชน

1.3 พระสังฆาธิการทุกระดับต้องเป็นบุคคลที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควรนำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่ดีไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการทำงานให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์กับรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ
- 2.2 ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการส่งเสริมรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมือง
- 2.3 ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ แก้วเรือนคำ. (2552). **วัฒนธรรมทางการเมืองของพนักงานธนาการ ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครองบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยอนันต์ สมทวณิช. (2519). **ประชาธิปไตย สังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2535). 100 ปี แห่งการปฏิรูประบอบราชาการ : วิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจการเมือง. กรุงเทพฯ : สุขุมและบุตร.
- _____. (2554). **รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม**. กรุงเทพฯ : พี.เพรส ณรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่น ๆ. (2548). **ประวัติศาสตร์ ม.6**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). **ประชาธิปไตยไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : หจก.สหทัย บล็อก และการพิมพ์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2510, มกราคม). “พระพุทธรูปศาสนากับจริยธรรมในการบริหาร”.
- วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 1 – 25.
- นิยม รัฐอมฤต. (2532). **มติประชาชนกับประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : หจก.นำกั้งการพิมพ์.
- บุญลือ วันทายนต์. (2539). **สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2524). **วัฒนธรรมทางการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พระภุชงค์ หอมแก้ว. (2557). “พระสงฆ์กับการเมืองไทย”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://www.baanjommyut.com/library/2/buddhist monks in thai politics/](http://www.baanjommyut.com/library/2/buddhist%20monks%20in%20thai%20politics/) สืบค้น 12 มกราคม 2557.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2542). **บทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษ หน้า (2541 – 2560)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการพัฒนาศุมนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วุฒิชัย ตัญญาพัฒนกุล. (2552). **วัฒนธรรมทางการเมืองของอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- สมบัติ วงศ์ศรีรัตน์. (2544). **พื้นฐานบางแง่ของวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทย**.
กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สมปอง รักษาธรรม. (2552). **ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่ ภาคใต้กับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ.2549-2552 : ศึกษากรณีเปรียบเทียบนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 5 จังหวัดภาคใต้**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุภัตรา สุภาพ. (2536). **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์. (2557). **ข้อมูลพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์**.
สุรินทร์ : (อัตสำเนา)
- อมร โสภณวิเชษฐพงษ์ และกวี อัครวรรณ. (2534). **พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- Bung-On, Sorod. (1991). **The Influence of National and Organizational Culture on Management Values Attitudes and Performance**. Doctoral dissertation.
University of Utah.
- Denison, D. R. and Mishra, A. K. (1995). "Toward a Theory of a Organizational Culture and Effectiveness". **Organization Science**. 6 (2) : 204 – 233.
- Yamana, Taro. (1970). **Statistics : An introductory Analysis**. 2nd ed. Tokyo:
John Weather - Hill.

การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้อง ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย

มลินี พรหมลาย¹ คณิงนิตย์ ไสยโสภณ² ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์³

Malinee Promlai¹ , Kanuengnit Saiyasopon² , Siripen Attapaibul³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา บทบาทหน้าที่และคุณค่าของพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทยและเพื่อสร้างชุดการแสดงที่พัฒนาจากพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั่วไปในหมู่บ้านตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมเซียงซ้องเป็นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่นับถือและสืบทอดมายาวนานมีองค์ความรู้ในเรื่องพิธีกรรมเซียงซ้อง มีความเชื่อ มีพิธีกรรม และมีกฎระเบียบในความเชื่อ ความศรัทธามาตั้งแต่ครั้งอดีต ภูมิปัญญาเหล่านี้ถือเป็นอัตลักษณ์ร่วมกันของกลุ่มคนนับถือในเรื่องพิธีกรรมเซียงซ้อง รวมไปถึงกลุ่มคนที่มีความเชื่อในพิธีกรรมเซียงซ้องทั้งมวล องค์ความรู้เหล่านี้มีการถ่ายทอดเป็นกระบวนการจากประสบการณ์ของบรรพบุรุษให้กับรุ่นลูกหลาน

พิธีกรรมเซียงซ้องด้านสังคม/วัฒนธรรม/ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว สะท้อนให้เห็นความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่มีความเชื่อ ความเคารพต่อผีแถน เทวดา ช่วยให้เข้าใจปรัชญาชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว เน้นการรักษาโครงสร้างของจารีตประเพณี กฎระเบียบของสังคม ระบบนิเวศ และการเคารพภูมิปัญญาผู้สืบทอด พิธีกรรมเซียงซ้องชี้ให้เห็นฐานความคิดในด้านความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีแถน เทวดา อย่างเหนียวแน่นและยังคงวัฒนธรรมความเชื่อที่มีมาแต่อดีต มีพิธีกรรมการเสี่ยงทาย สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้อง ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ้องเพื่อสื่ออัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม การแต่งกาย ทำรำและดนตรี ไปยังผู้ชม โดยพัฒนาทำนองเพลงของดนตรีอีสานได้แก่ บทเพลงภูไท เจ้างโปกลาง นกไซบินข้ามทุ่ง ประกอบกับเสียงปี่ภูไทโดย

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

นำบางประโยคของบทเพลงดังกล่าวมาเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ในรูปแบบอารมณ์วิถีชีวิตชนบทโบราณมากยิ่งขึ้น ทำให้น่าสนใจให้เห็นคุณลักษณะของกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมเซียงซ็องในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว

รูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 6 ช่วง มีทำนองทั้งหมด 10 ทำ ซึ่งแต่ละทำนองให้เห็นวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อและความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว การออกแบบเครื่องแต่งกาย นำเอาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวเป็นหลัก คำนึงถึงอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มโดยผู้วิจัยคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์มาประกอบในการสร้างออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยใช้สีแดง ดำ ขาว เป็นสีที่ได้จากการศึกษาเพื่อแสดงถึงสัญลักษณ์ของพิธีกรรม ความเชื่อ และจะสะท้อนสภาพชีวิตและสังคมของกลุ่มคนนับถือผีแล้วนำมาสร้างสรรค์ผสมผสานกับจินตนาการ ส่วนอุปกรณ์ในการแสดงประกอบไปด้วยหุ่นเซียงซ็อง เครื่องบวงสรวงสำคัญที่ใช้ในการดั้งเดิมของบรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งคนในสังคมปัจจุบันควรนำสิ่งที่ติงามมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ช่วยกันอนุรักษ์และสืบสาน สร้างจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

คำสำคัญ : การพัฒนาศิลปะการแสดง พิธีกรรม เซียงซ็อง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study histories, roles, and values of the Siang Khong ritual of the Thai-Lao ethnic group living in Thailand; and 2) to develop a set of performing arts from the Siang Khong ritual. The data of this qualitative study were collected through observations, interviews, and focused-group discussions among gurus, practitioners, and general informants from Ta-kon Village, Ta-kon Sub-district, Mueng-jun District, Srisaket Province.

The study found that the Siang Khong ritual is the ritual of Thai-Lao ethnic people which has been inherited for a long time. The Siang Khong ritual consists of the body of knowledge relating to beliefs and rules of beliefs. These local wisdoms are considered as a sharing identity of people who believe in the ritual of Siang Khong. Such the body of knowledge has been procedurally inherited from the experiences of ancestors to people of the next generations. According to the Siang Khong ritual's roles, the study showed that the Siang Khong ritual represents the beliefs and respects of Thai-Lao ethnic people about spirits, Thanks, and gods. It also helps to understand more about the philosophies of Thai-Lao ethnic people

which focused on a conservation of traditional structures, social rules and regulations, ecological systems, and local wisdoms of the Siang Khong inheritors. Furthermore, the study also revealed more about the beliefs relating to spirits, Thanks, and gods where such the beliefs could be able to find widely among people at the present time. Obviously, this could be seen through the ritual of divination inheriting since the past time until nowadays.

Considering to a performing arts development from the Siang Khong ritual, the researcher selected a performing content to present the outstanding identities of the ritual according to dressing styles, dancing styles, and musical styles of Siang Khong ritual to the audience. The performing music was developed from Isan songs including Isan-Phuthai, Soeng Ponglang, and Nok SaiBin Kham Thung mixed with the sound of traditional Phuthai flute. Some lyrics of the mentioning songs were rearranged to express more feeling about ways of life of people living the past time. Additionally, the dancing styles were designed to present about specific processes in conducting the Siang Khong ritual of the Thai-Lao ethnic people. The performing is divided into 6 parts which consist of 10 dancing styles. Each dancing style presents ways of life, beliefs, and faiths of the Thai-Lao ethnic people. The performing costumes were designed basing on the outstanding identities of the Thai-Lao ethnic people. The theory of visual arts had been applied by the researcher as a framework of a costume designing. Red, black, and white are colors that used as a symbol of the ritual and beliefs. An instrument which is used for a performing consists of a Siang Khong model. Important offerings for a ritual conduction consist of Khan 5, flowers, joss sticks, candles, Praewa cloth, popped rice, and rice. As a result, the development of performing arts from Siang Khong ritual could help to make people of the new and modern society to know more about the Siang Khong ritual which is considered as a traditional origin of the Thai-Lao ethnic group. Therefore, people who are living at the present time should take a goodness from the past time to use as a guideline for a conservation and to generate an awareness of the importance of their local cultures.

Keywords : performing arts development, ritual, Siang Khong, Thai-Lao ethnic group.

บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีทั้งวัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมราษฎร์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการแพร่กระจายและปรับใช้จนเกิดการผสมผสานกลมกลืนทำให้วัฒนธรรมเดิมในท้องถิ่นเริ่มลดความสำคัญลง บางอย่างได้สูญหายไป ส่วนที่ยังคงอยู่ในแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากเดิม แต่ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองให้เห็น กิ่งแก้ว อรรถาการ (2520 : 1) พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมสร้างขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจให้มีความสุขสมหวังและเชื่อว่าพิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่คาดหวังทำให้เกิดความสวัสดิมงคลอยู่เย็นเป็นสุข ลักษณะของพิธีกรรมมีอยู่ 2 ประการ คือ เน้นเรื่องของจิตใจ และเน้นเรื่องสัญลักษณ์ในสังคมไทย มักประกอบพิธีกรรมตามโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดไปจนตาย เนื่องจากพิธีกรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่มีโครงสร้างของตนเอง แต่ไม่สามารถจะคงอยู่ได้โดดเดี่ยวด้วยตัวเอง ซึ่ง ปราณี วงษ์เทศ (2525 : 27) มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า วิธีการทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบของพิธีกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นพิธีกรรมในสังคมนั้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวมีความเชื่อต่อสิ่งเหนือธรรมชาติได้แก่ ศาสนาหรือคติทางศาสนาเรื่องบุญกรรม ซึ่งปรากฏในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในอดีตถึงปัจจุบันเกี่ยวกับการนับถือศาสนา อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2529 : 31) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติพิธีกรรมและรวมถึงความเชื่อเรื่องบุญกรรม จะตอบสนองและติดตามตัว ตามทั้งอดีตชาติ ชาติปัจจุบันและชาติหน้า ซึ่งได้ใช้โอกาสในชาติปัจจุบันทำบุญให้มากเท่าที่ทำได้ ผลบุญจะตอบสนองในชาติหน้าถือว่าเป็นการวางแผนระยะยาวถึงชาติหน้า ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่อาศัยกันอย่างหนาแน่นในเขตพื้นที่บ้านตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมในการเสี่ยงทายที่เรียกว่า “พิธีกรรมเซียงซ่อง” โดยมีความเชื่อว่าความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดจากผีบรรพบุรุษผีแถน เทวดาเป็นผู้กระทำ สิ่งที่จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลต้องจัดพิธีกรรมเซียงซ่อง เพื่อให้เซียงซ่องเป็นสื่อกลางระหว่างคนบนโลกมนุษย์กับผีแถน ผีบรรพบุรุษ เพื่อไต่ถามถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความแห้งแล้งในหมู่บ้าน เพื่อที่จะเช่นส่งเวทย์ต่อผีแถนและผีบรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความพอใจและทำให้ฝนได้ตกต้องตามฤดูกาล

พิธีกรรมเซียงซ่องทำขึ้นเพื่อเสี่ยงทายในเรื่องที่อยากรู้ หรือหาข้อสรุปไม่ได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว โดยมีเซียงซ่องเป็นสัญลักษณ์ตัวแทน ทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับเทวดาหรือผีแถน วิถีชีวิตของชาวบ้านตาโกนในปัจจุบันยังคงเป็นวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่กันใกล้ลักษณะของระบบเครือญาติมาโดยตลอด มีความเชื่อมั่นในผู้นำ มีความสามัคคี กลมเกลียวและยังเป็นสังคมแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อีกทั้งต้องพึ่งพาตนเอง ดังนั้นจึงควรพึงระวังในเรื่องของการไหลบ่าทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองสู่ชนบท ส่วนเรื่องพิธีกรรมนั้นยังไม่มีมีการไหลบ่าของวัฒนธรรม

ภายนอกเข้ามา อีกทั้งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ้องบ้านตาโกนเป็นหมู่บ้านที่ยังคงยึดหลักปฏิบัติ ประกอบพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดเป็นลำดับขั้นตอนที่มีความสมบูรณ์แห่งพิธีกรรมอย่างครบถ้วนตาม ประเพณีดั้งเดิมของชาติพันธุ์ไทยลาวอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพิธีกรรมเซียงซ้อง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นศิลปะการแสดงที่จะอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ เพื่อเผยแพร่ ตลอดจนใช้เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน เพื่อนบ้าน และสังคมได้อีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา บทบาท หน้าที่และคุณค่าของพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย
2. เพื่อสร้างชุดการแสดงที่พัฒนาจากพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการทำพิธีกรรมเซียงซ้องประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ทางด้านพิธีกรรมเซียงซ้อง ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่นกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Perform Informants) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ในการประกอบพิธีกรรมเซียงซ้องประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ร่วมในพิธีกรรม คือ กลุ่มชาวบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวผู้วิจัย กรอบการสังเกต กรอบการสัมภาษณ์ และกรอบการสนทนากลุ่มตลอดจนใช้เครื่องมืออุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูลภาคสนาม ส่วนวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยเก็บทั้งข้อมูลจากเอกสารและลงภาคสนามโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ นำหลักการและรูปแบบในพิธีกรรมเซียงซ้องมาสร้างเป็นท่ารำต่าง ๆ ในรูปแบบของการแสดง โดยเก็บจากแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

พิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวนี้ เป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา เป็นกฎ ระเบียบทางสังคม ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงแนวคิดและขั้นตอนของการทำพิธีกรรมเซียงซ้องแล้ว จะเห็นว่าพิธีกรรมนี้ได้รวบรวมเอาลักษณะทางวัฒนธรรมไว้มากมายด้านด้วยกัน การกำหนดขั้นตอนพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม เครื่องเช่น ตลอดจนผู้ร่วมในพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนยืนยันให้เห็นว่า พิธีกรรมเซียงซ้องนี้ถือเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมที่บ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน จึงเป็นประเพณีที่มีคุณค่าที่ควรสืบสานให้รุ่นหลังได้รับรู้และคงอยู่สืบไป ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวบ้านตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยจะนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาเป็นศิลปะการแสดงเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย

ผลการศึกษาความเป็นมาบทบาทหน้าที่และคุณค่าของพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย ความเป็นมาองค์ประกอบของพิธีกรรมเซียงซ้อง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวมีการติดต่อสัมพันธ์กันมาในอดีตมีความเชื่อเรื่องผีคล้ายคลึงกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเซ่นสังเวยบูชาผีเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมอย่างเหนียวแน่น และยังคงวัฒนธรรมความเชื่อโบราณอย่างเห็นได้ชัด มีพิธีกรรมการบูชาสังเวยผีสืบทอดมาถึงปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันทั้งจุดมุ่งหมายรวมทั้งองค์ประกอบต่าง ๆ ของพิธีกรรม มีทศนะเกี่ยวกับคนตายเหมือนกันคือ มีทั้งความ เกรงกลัว ความเคารพและความรัก การจัดพิธีกรรมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่กับผู้ตายและถือว่าคนตายยังมีความห่วงใยคอยช่วยเหลือจึงมีการกราบไหว้บูชาและการปฏิบัติต่อดวงวิญญาณเทพเทวดาในปัจจุบันชาวบ้านตาโกนยังมีความเชื่อเรื่องผีและมีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอยู่เสมอ พิธีกรรมเซียงซ้องของบ้านตาโกนยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวโดยเฉพาะพิธีกรรมเซียงซ้องเป็นพิธีกรรมที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลาอันยาวนาน องค์ประกอบในพิธีกรรมเซียงซ้องเครื่องเช่นในพิธีกรรมเครื่องปลุกเสกจะมีอะไรบ้างนั้นก็แล้วแต่จะจำจะจัดหา ซึ่งพิธีกรรมเซียงซ้องของบ้านตาโกนนี้จะประกอบด้วย กรวยดอกไม้ ชัน 5 ชัน 8 ผ้า ชันผ้าโสรง 1 ผืน ผ้าขาวม้า 1 ผืน เงิน 12 บาท ข้าวสาร 1 ถ้วย ข้าวตอก 1 ถ้วย น้ำขมิ้น 1 แก้ว อุปกรณ์ในพิธีกรรม อุปกรณ์ที่สำคัญสำหรับพิธีกรรมเซียงซ้องที่ขาดไม่ได้คือหุ่นเซียงซ้อง การทำพิธีปลุกเสกเซียงซ้องจะต้องมีอุปกรณ์ที่จะใช้ในพิธีอย่างครบถ้วนจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่จะจำต้องการไม่ได้เพราะอุปกรณ์ไม่ครบเซียงซ้องก็จะไม่ลงสิงในหุ่นเซียงซ้อง อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำพิธีปลุกเสกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวได้กำหนดไว้มาแต่โบราณ ผู้ประกอบพิธีกรรมบุคคลที่ทำหน้าที่ในการทำพิธีกรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เซ้จ้ำหรือผู้ดูแลหุ่นเซียงซ้องคือคุณพ่อทิพย์ ไชโย เป็นผู้สืบทอด

มาจากบรรพบุรุษในการประกอบพิธีกรรมเซียงซ้องและยังมีพระสงฆ์ ผู้ถือหุ่นเซียงซ้องหรือเมียเซียงซ้องผู้ถาม เซียงซ้อง จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวนี้ เป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาเป็นกฎระเบียบทางสังคมถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ พิธีกรรมเซียงซ้องถือเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมที่บ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของหมู่บ้านได้อย่างชัดเจนจึงทำให้เซียงซ้องมีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมและประเพณี ในเชิงระบบสัญลักษณ์ด้านสังคมพบว่า พิธีกรรมสร้างระบบการถ่ายทอดอำนาจและภูมิปัญญาให้แก่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน สัตว์ ผีและเทพ เป็นการเชื่อมโยงกันทางสัญลักษณ์ พิธีกรรม เซียงซ้องมีบทบาทโดยตรงต่อสังคมในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวคือความอยู่รอดของครอบครัว ชุมชนและเผ่าพันธุ์ หากเมื่อใดที่มนุษย์แยกตนเองจากธรรมชาติ พิธีกรรมก็จะหมดความหมายความหมายนี้จะตามมาความสงบของคนในชุมชนที่เคยเอื้ออาทรต่อกัน การรวมกลุ่มในสังคมให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดความรักสามัคคีบรรยากาที่ให้ความอบอุ่นในพิธีกรรมก็จะหายไปด้วย นอกจากนี้พิธีกรรมเซียงซ้องยังมีบทบาทด้านวัฒนธรรมและประเพณี สนองความต้องการของสังคม เมื่อมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา พิธีกรรมนั้นก็เริ่มหายไปจากวิถีชีวิตของคนหลายแห่ง แต่ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยบางกลุ่มที่ยังคงรักษาและสืบทอดพิธีกรรมไว้ให้คงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันเช่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวหมู่ที่ 1 บ้านตาโกน ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ยังคงมีวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ ปรัชญาการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายและเป็นไปอย่างสันติสุขได้ชัดเจน พิธีกรรมเซียงซ้องยังมีคุณค่าที่จะสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและความเชื่อศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว แล้วยังพบว่าพิธีกรรม เซียงซ้องนี้ยังให้เห็นคุณค่าในด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าในเชิงวัฒนธรรม คุณค่าในเชิงสังคม คุณค่าในเชิงอนุรักษ์ คุณค่าในเชิงระบบนิเวศน์ จากคุณค่าที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเซียงซ้องมิได้ทำหน้าที่ในขณะที่กระทำพิธีเพียงเท่านั้นแต่ยังทำหน้าที่อื่นๆอันเอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนอีสานในหลายบทบาทซึ่งเป็นประโยชน์เชิงซ้อนตามมาที่ควรภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง พิธีกรรมเซียงซ้องมีแนวคิดสร้างสรรค์มาจากความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณของเซียงซ้องโดยเชื่อว่าเป็นวิญญาณของเทพ และความศรัทธาของชาวอีสานซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและการจัดระเบียบทางสังคมให้มีความเข้มแข็งทั้งยังเป็นการให้เกิดการผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและภัยที่เกิดจากธรรมชาติอีกประการหนึ่งคือการอนุรักษ์พิธีกรรมความเชื่อที่กำลังจะสูญหายไปจากชุมชนอีสาน

ภาพที่ 1 พิธีกรรมและความเชื่อเรื่องเซียงซ้องของบ้านตาโกน
ตำบลตาโกน อำเภอมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเซียงซ้อง ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ้อง เพื่อสื่ออัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมการแต่งกายท่ารำและดนตรีไปยังผู้ชม โดยพัฒนาทำนองเพลงของดนตรีแนวนคิดในการสร้างบทเพลงนั้น ได้มาจาก การนำแนวคิดขั้นตอนในการสร้างการแสดงเซียงเซียงซ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบอีสานโดยแบ่งแนวความคิดการสร้างบทเพลงตามฉากการแสดงเป็นการแสดงการใช้ชีวิตในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวตามวิถีชีวิตชนบทโบราณ ดังนั้นแนวคิดในการสร้างบทเพลงจึงนำบทเพลงของดนตรีอีสานคือบทเพลงภูไทซึ่งเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองที่ไพเราะของปี่ภูไทประกอบพิธีกรรมของชาวอีสานเพื่อสร้างอารมณ์วิถีชีวิตชนบทโบราณซึ่งมีเสียงประกอบ (Effect) การพัฒนาท่ารำจากพิธีกรรมเซียงซ้องผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นชุดการแสดงในชุดเซียงเซียงซ้อง รูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 6 ช่วงมีท่ารำทั้งหมด 10 ท่าด้วยกัน ได้แก่ ท่าวิญญานเทพเทวา ท่าออกมากราบไหว้บูชา ท่าบวงสรวงเทพเทวา ท่าคารวะฟ้าดิน ท่าอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่าชูช้อยยกย่องเชิดชู ท่าวิญญานสิ่งสถิต ท่าเสียงทวย ท่าเซียงซ้องสัมผัสฤทธิ์ ท่าพิชิตสิ่งชั่วร้าย

ภาพที่ 2 ภาพการเสียงทวยในพิธีกรรมกับภาพบวงสรวงในการแสดงเซียงเซียงซ้อง

ภาพที่ 3 ท่าวิญญานเทพเทวา มีทั้งหมด 2 ท่า
การแสดงช่วงที่ 1 ท่าวิญญานเทพ เทวาเป็นการแสดงบทบาทสมมุติโดยจำลองสถานการณ์

ให้เห็นภาพบรรยากาศความเชื่อในเรื่องของดวงวิญญาณของเทพเทวดาที่คอยปกป้องดูแลรักษาคนในชุมชน เป็นท่าที่แสดงให้เห็นถึงดวงวิญญาณของเทพเทวดาที่ล่องลอยคอยปกป้องรักษาให้คนในชุมชนมีความสุข เป็นท่าที่แสดงการเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ก่อนที่จะมีการปลุกเสกให้วิญญาณของเสียงร้องเข้าสู่ในหุ่นเสียงร้องที่เตรียมไว้ในการประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 4 ท่าวิญญาณสิงสถิต มีทั้งหมด 3 ท่า

ทำนี้นแสดงให้ถึงถึงการเตรียมพร้อมในการเชิญดวงวิญญาณเสียงร้องลงมาสิงสถิตในช่องที่จัดเตรียมไว้ โดยผู้แสดงจะปฏิบัติในทำนั่งและยืนจนกระทั่งดนตรีก็เปลี่ยนทำนองเพลงเป็นเพลงเร็วผู้แสดงจึงเปลี่ยนท่าต่อไป

ภาพที่ 5 ท่าเสียงหาย มีทั้งหมด 3 ท่า

ทำนี้นเป็นการแสดงถึงการเสียงหาย วิ่งตามหาวิญญาณภูติผีโดยผู้แสดงจะการใช้การกระโดดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการสำแดงอิทธิฤทธิ์ของเสียงร้อง โดยมีเมียเสียงร้องเป็นผู้ถือหุ่นเสียงร้องนำหน้า ถ้าเสียงร้องหยุดตรงไหนแสดงว่าสิ่งที่กำลังตามหาอยู่ตรงนั้น จะค้นหาไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบในสิ่งที่ต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศิลปะการแสดงเกี่ยวกับพิธีกรรมเสียงร้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพิธีกรรมเสียงร้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษายเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. ความเป็นมา องค์ประกอบ บทบาทและคุณค่าของพิธีกรรมเซียงซ้อง

การนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว มีความเชื่อในธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา แนวความคิดและความเชื่อดังกล่าวมีลักษณะเป็นวิญญาณนิยม (Animism) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิรุทธ ชันธการ (2525 : 195) เรื่อง เซียงซ้อง : ความเชื่อศรัทธาฟ้าฝนและการเสี่ยงทาย พบว่า มีพิธีกรรมบูชาเพื่อเซ่นสรวงฟ้อน-เต้น ที่มีมาตั้งแต่เดิม มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีไว้ได้เหนียวแน่น และคงความเชื่อแบบโบราณให้เห็นอย่างเด่นชัด ยังมีการสืบทอดพิธีกรรมเซียงซ้องเพื่อเสี่ยงทาย จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยอธิรุทธ ชันธการ พบว่า มีข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของเซียงซ้อง คือ เซียงซ้องหรือพิธีเต้าเซียงซ้อง เป็นพิธีกรรมโบราณพิธีหนึ่งที่ใช้ในการขับไล่ภูตผี ปีศาจ โดยอาศัยซ้องซึ่งเป็นเครื่องจักสานไม้ไผ่ชนิดหนึ่งใช้สำหรับบรรจุสัตว์น้ำ เช่น ปลา กบ หรือแมลง ส่วน“เซียง” เป็นคำในภาษาอีสาน หมายถึง ผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณรแล้วลาสิกขาบทออกมาชาวอีสานจึงเรียกว่า “เซียง” “เซียงซ้อง” เป็นความเชื่อของชาวอีสานมาแต่ดั้งเดิม อีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการบูชาพระยาแถนด้วยบั้งไฟ หรือการแห่นางแมว เป็นต้น เซียงซ้องที่ทำจากซ้องไม้ไผ่จักสานต่อแขนต่อขาด้วยไม้กลมยาวสวมเสื้อผ้าที่ปากซ้องครอบไว้ด้วยผลน้ำเต้าเป็นส่วนหัวให้เหมือนคน มีหม้อผู้ทำพิธีเป็นผู้อันเชิญเทวดาให้ลงมาสิงสถิตในซ้อง สองขาของตัวเซียงซ้องจับไว้ด้วยคนอีกสองคนและเมื่อเซียงซ้องเข้าสิง หรือภาษาอีสานใช้คำว่า “เซียงซ้องสำแดงฤทธิ์” โดยจะโยกตัวไปมา หมอผู้ทำพิธีจะเริ่มถามเซียงซ้องถึงฟ้าฝน ทำนายเหตุการณ์บ้าง หาสิ่งของที่หายหรือถูกขโมยบ้างหรือแม้แต่เรื่องของ “ผีปอบ” ที่คร่าชีวิตผู้คนในหมู่บ้าน เซียงซ้องก็จะโยกตัวไปมาเป็นการให้คำตอบ

นอกจากนี้ สมหมาย ฮามคำไพ (2531 : 3) เรื่อง “เซียงซ้อง” รัชมังคลาภิเษก : อีสานศึกษา ยังได้กล่าวถึงพิธีกรรมเซียงซ้องไว้อีกว่า “เซียงซ้อง” เป็นพิธีที่สร้างขึ้นจากความเชื่อของชาวอีสาน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าชาวอีสานได้สืบทอดความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในรูปแบบต่าง ๆ กัน พิธีกรรมเซียงซ้องก็เป็นแบบหนึ่งของการเชื่อในเรื่องผีโดยความเชื่อที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของชาวอีสาน ให้ดำรงความเป็นอยู่ทางที่จะเอื้ออำนวยต่อประโยชน์ของสังคม เพราะพิธีกรรมเซียงซ้องจะเป็นพิธีกรรมที่เกื้อกูลความผาสุกและทำลายความชั่วร้ายของสังคมนอกจากจะมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและผีอื่น ๆ แล้ว มนุษย์ยังมีความเชื่อว่าโลกมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสถิตย์อยู่ตามสถานที่ธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ตลอดจนดวงดาวต่าง ๆ ก็ถือว่าเทพเจ้าประจำอยู่ และเทวดาเหล่านี้สามารถบันดาลความสุขความทุกข์แก่มนุษย์ได้ พิธีกรรมเซียงซ้องชาวบ้านถือว่าเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์จะนำมาใช้ต่อเมื่อหมดหนทางที่จะแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ตามกฎหมายของสังคม เรื่องเซียงซ้องจึงเป็นเรื่องที่เร้นลับทางไสยศาสตร์และเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจของชาวอีสาน เพราะเซียงซ้องเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานมากทีเดียว อาจเรียก

ได้ว่าเป็นที่พึงของคนที่ได้รับความสะดวก จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเชิงช้องเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณหรือสิ่งที่มีพลังอยู่เหนือธรรมชาติที่นำเอาอุปกรณ์การทำมาหากินมาเป็นอุปกรณ์ในการประกอบพิธี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากความเชื่อแบบชาวบ้าน โดยเชื่อว่าเป็นการบำบัดทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับชาวอีสานได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ พิธีกรรมเชิงช้องยังมีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว พิธีกรรมเชิงช้องมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมในชุมชนในหลายด้าน โบร นิสลอร์ มาลินอฟสกี (Malinowski, 1945 : 91-119) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า แม้นมนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ให้เจริญขึ้น แต่ความรู้เหล่านี้ยังไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ตามธรรมชาติได้ มนุษย์จึงสร้างวัฒนธรรม ศาสนาขึ้น เพื่อกำหนดหน้าที่ในสังคม พิธีกรรมเชิงช้องเป็นความเชื่อของชุมชนที่ถือว่าเป็นศาสนาผีและพราหมณ์ มีหน้าที่ต่อสังคมชุมชน ซึ่ง แรดคลิฟ บราวน์ (Radcliffe Brown, 1935 : 394, 402) กล่าวไว้ว่า “พิธีกรรมทางศาสนา เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และทำให้สังคมมีความรู้สึกร่วมกัน” พิธีกรรมเชิงช้อง เป็นวัฒนธรรมที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อกำหนดหน้าที่ในสังคม ดังนั้นในการศึกษาบทบาทของพิธีกรรมเชิงช้องในหลายประการที่เชื่อมโยงกันอยู่

พิธีกรรมเชิงช้องยังมีบทบาทต่อสังคม ชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ช่วยรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีชีวิตอยู่ เนื่องจากเวลาที่มีการจัดทำพิธีกรรมเชิงช้องคนในชุมชนทั้งหญิงชายไม่ว่าจะเป็นเด็ก หนุ่มสาว คนแก่ จะต้องมาร่วมในพิธีกรรมเชิงช้องเพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากมีผู้สงสัยหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ จะทำให้ชุมชนเดือดร้อนหรือตกอยู่ในอันตราย เพราะฉะนั้นพิธีกรรมเชิงช้องจึงเป็นโอกาสให้สมาชิกในชุมชนหรือผู้มีความศรัทธามาร่วมในพิธีกรรมหรือพบปะหารือ และมักจะจบลงด้วยสัมพันธ์ภาพอันดี การมาร่วมในพิธีกรรมถือเป็นการมารวมกันเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และการผูกพันกันทางพิธีกรรมตามความเชื่อทางจริยธรรมและศาสนา ดังนั้นในกรณีที่หากจะมีการละเมิดความสัมพันธ์ แต่ถ้าเป็นความรู้สึกส่วนตัวก็ไม่เป็นเรื่องสำคัญ สมาชิกสามารถร่วมพิธีกรรมกับคนที่ไม่ชอบได้ ตราบใดที่ความสัมพันธ์นั้นไม่ได้นำไปสู่การฝ่าฝืน หรือละเมิดความผูกพันตามข้อตกลงซึ่งกันและกัน

การที่คนในชุมชนมาร่วมพิธีกรรมจึงหมายถึง การยอมรับผีหรือเทวดาร่วมกัน จึงเท่ากับการเชื่อมกันทางสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้อีกว่า การที่คนในชุมชนมาร่วมในพิธีกรรมเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้มีฐานะยากจน วยต่างกัน ไม่ให้มีความแตกต่างมากเกินไป ดังที่ คริสต์ (Krisch A., 1987 : 18) กฎเกณฑ์ของการมาร่วมจะไม่มีข้อยกเว้น การแยกตนจากชุมชนเดิมมีความสำคัญเพราะเป็นการเปลี่ยนความผูกพันทางสังคม ส่วนมากแล้วกลุ่มที่เพิ่งแยกตัวออกไปจากชุมชนเมื่อรู้ข่าวว่ามีพิธีกรรมก็จะกลับมาร่วมเพราะยังคงมีความเชื่อความศรัทธาในพิธีกรรมอยู่ พิธีกรรมเชิงช้องชี้ให้เห็นถึงโลกทัศน์ พิธีกรรมช่วยรักษาโครงสร้างของจารีตประเพณี

และการเมืองการปกครองคือ การยอมรับอำนาจของผู้กระทำพิธีกรรมและช่วยกระตุ้นหรือตอกย้ำความเคารพต่อสิ่งที่เป็นตัวแทนผีหรือเทวดา โดยเฉพาะการเน้นบทบาทของผู้นำชุมชนให้เป็นคนแรกที้นำในเรื่องของพิธีต่าง ๆ และต้องทำพร้อม ๆ กันด้วย บรรยาการและความรู้สึกร่วมตลอดการประกอบพิธีกรรมเชิงซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวที่บ้านตาโกน เป็นแหล่งที่มาของความสงบสุขรวมถึงความมั่นคง ความกลมกลืนของสังคม พิธีกรรมเชิงซ้อน จึงทำหน้าที่เชื่อมบุคคลกับระเบียบของชีวิตและรักษาความรู้สึก ความสืบเนื่องของสังคม ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวอย่างชัดเจน

การศึกษาพิธีกรรมเชิงซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวจำเป็นต้องศึกษาเชื่อมโยงลักษณะทางวัฒนธรรมหลายด้านที่ก่อให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์ร่วมกัน อาทิ พิธีกรรมเชิงซ้อนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องผี เทวดา และวิญญาณ ถือเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนกลุ่มนี้อย่างแน่นแฟ้น พิธีกรรมเชิงซ้อนนี้สามารถที่จะสื่อความหมายของภาวะแวดล้อมทางคติชน(Folklore) หรือเหตุการณ์ (Event) และความสัมพันธ์ (Interaction) ของสมาชิกชุมชนที่มีมายาวนานและเป็นร่องรอยสำคัญของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของความเชื่อเรื่องฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสาน ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานและปกครองกันภายใต้หลักการของความเชื่อในฮีตสิบสองคองสิบสี่มาเป็นเวลานาน พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงวนเวียนอยู่กับเรื่องผี มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน มีการถ่ายทอดเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจนมีเอกลักษณ์ของตัวเอง ยืนหยัดข้ามกาลเวลามาถึงปัจจุบัน

2. การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมเชิงซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวในประเทศไทย

การประดิษฐ์ท่ารำ เซิ้งเซียงซ้อง มีหลายขั้นตอนโดยนำผลจากการวิจัยในบทก่อนหน้ามาเข้าสู่กระบวนการพัฒนา โดยใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีโพเอติกของอริสโตเติล ทฤษฎีนาฏยศาสตร์ของ ภารต มุนิ แนวคิดการฟ้อนรำในรำแม่บท แม่บทอีสาน เพลงช้า เพลงเร็วของไทย หลักทฤษฎีทางทัศนศิลป์ และหลักทฤษฎีทางดนตรีมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท่ารำ ดนตรี การแต่งกายและการสื่อความหมาย โดยการนำเสนอโน้ตดั้งเดิมของวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับพิธีกรรมเชิงซ้อนมาวางโครงสร้างเพื่อพัฒนารูปแบบการแสดงที่ผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์พื้นบ้านและนาฏศิลป์ร่วมสมัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำโครงสร้าง การฟ้อนจากตำรานาฏยศาสตร์ หมายถึง การฟ้อนรำพร้อมกับการแสดงอารมณ์และสื่อความหมายโดยใช้อวัยวะที่เป็นหลักในการฟ้อนรำที่เรียกว่า “อังกะ” ได้แก่ อวัยวะหลัก เช่น ศีรษะ มือ เอว ออก แขน ขา เท้า และการใช้อวัยวะรองเรียกว่า “อุปอังกะ” เช่น นัยน์ตา คิ้ว ริมฝีปาก และคาง ยังมีการใช้อวัยวะส่วนอื่น ๆ ที่เรียกว่า “ปรตยงกะ” เช่น ไหล่ หลัง ซึ่งมีโครงสร้างหลักของการฟ้อนรำมาจากรูปแบบของตำรานาฏยศาสตร์ที่มีการกำหนดมาตราไว้มา

ใช้เป็นหลักและให้มีการเชื่อมประสานกันจนเกิดเป็นทำรำขึ้น จากโครงสร้างการพ้องรำดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำเชิงเสียงของนักแสดงทั้งหญิงและชาย ตามตำรา นาฏยศาสตร์ ซึ่งอาจเทียบได้กับ ทำรำแม่บทของไทย แม่บทอีสาน โดยใช้ทำเชื่อมจากทำรำเพลง ข้าเพลงเรือมาเป็นตัวเชื่อมให้เกิดความกลมกลืนกันในแต่ละท่า จนเกิดเป็นทำรำทั้งหมดในทุกฉาก ของการแสดงเชิงเสียงของดังนี้ ทำวิญญานเทพเทวา ทำออกมากราบไหว้บูชา ทำบวงสรวงเทพ เทวา ทำการวะ ฟาดิน ทำอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำซูซ่องยกย่องเชิดชู ทำวิญญานสิ่งสถิต ทำเสี่ยงทาย ทำเสียงซ่องสำแดงฤทธิ์ ทำพิชิตสิ่งชั่วร้าย

3. การประดิษฐ์นาฏยดนตรี

แนวความคิดในการสร้างบทเพลงนั้น ได้มาจากการนำแนวคิดในการสร้างการแสดงเชิง เสียงของของชาวไทยลาวในจังหวัดศรีสะเกษเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบอีสาน โดยแบ่งแนวความคิดการสร้างบทเพลงตามฉากการแสดง โดยนำบทเพลงของดนตรีอีสานได้แก่ บทเพลงภูไท เจริญโปงลาง นกไซบินข้ามทุ่ง ประกอบกับเสียงปี่ภูไท โดยนำบางประโยคของบทเพลงดังกล่าวมา เรียบเรียงเสียงประสานใหม่โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซิเบลิอัส เวอร์ชัน 7 (Sibelius Version 7) และนำมาผสมผสานกับเครื่องดนตรีตะวันตก ซึ่งนำเครื่องดนตรีฟลูท (Flute) และปี่ภูไท เป็นเสียง ทำนองหลัก จากนั้นนำแคนเป็นเสียงประสานคลอทำนองหลัก และนำเครื่องลมทองเหลือง เครื่อง ลมไม้ เครื่องสาย มาเป็นเสียงประสานแบบคอร์ด ในรูปแบบอารมณ์วิถีชีวิตชนบทโบราณ ประกอบ บทเพลงให้ได้อารมณ์วิถีชีวิตชนบทโบราณมากยิ่งขึ้น

การออกแบบเครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายที่นาฏยศิลป์สวมใส่ในการแสดงเชิงเสียงของ แสดงออกแบบถึงความงดงามและบ่งบอกบุคลิกลักษณะของผู้แสดง สะท้อนให้เห็นสภาพการดำเนิน ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้น โดยผู้วิจัยคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์มาเป็นกรอบในการสร้าง ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้สีแดง ดำ ขาว เป็นสีที่ได้จากการศึกษาเพื่อแสดงถึงสัญลักษณ์และ จากข้อมูลที่ได้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามคือ จากการเลียนแบบธรรมชาติ จากพิธีกรรมความเชื่อ และจากการสะท้อนสภาพชีวิตและสังคมของกลุ่มคนนับถือผีแล้วนำมาสร้างสรรค์ผสมผสานกับ จินตนาการโดยคำนึงถึงหลัก 6 ประการ คือ หน้าที่ใช้สอย รูปแบบ บุคลิกผู้แสดง การสร้าง การ ถอดเปลี่ยนและความประหยัด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ผลการวิจัยการพัฒนาศิลปะการแสดงจาก พิธีกรรมเสียงของของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ผู้วิจัยจึงเสนอว่า

1.1 ด้านพิธีกรรมเซียงซ็อง เป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ลักษณะของสภาพชีวิตและสังคมของกลุ่มคนนับถือผีในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวตามกาลเวลา ควรมีการส่งเสริมให้ศึกษาวิจัย อย่างลุ่มลึกในทุกมิติแบบองค์รวมจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนนับถือผีและสามารถวางแผนพัฒนาวิถีชีวิตได้

1.2 ด้านพิธีกรรมเซียงซ็อง เป็นการค้นหารื้อฟื้นพิธีกรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ข้อกำหนดที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนนับถือผีแบบดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหาย เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพลังในการต่อรอง รักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวและเป็นพื้นฐานนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ความเข้าใจที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนในภูมิภาคและความร่วมมือในระดับชาติต่อไป

1.3 การพัฒนาศิลปะการแสดงเกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ็องของกลุ่มคนนับถือผี เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ทันกระแสโลกเพื่อเชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นแนวทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์ เป็นแนวทางการเชื่อมโยงคติชนท้องถิ่นในรูปแบบของการแสดงเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังเข้าถึงสุนทรียรสในศาสตร์การเห็น ศาสตร์การได้ยินและศาสตร์การ เคลื่อนไหวที่มีความสัมพันธ์และประสานกลมกลืนกันในแนวร่วมสมัย เป็นการตอบสนองความ ต้องการทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมนำการจรรโลงระบบค่านิยมโครงสร้างทางจิตวิญญาณของมนุษย์

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต สำหรับประเด็นการศึกษาที่ควรได้รับการค้นคว้าและเปรียบเทียบต่อไป มีประเด็นการศึกษาได้หลายมิติ เช่น มิติทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาเกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ็องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว มิติทางพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยว มิติทางการอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม ในแต่ละยุคยังขาดความชัดเจนอยู่มาก ซึ่งเป็นคุณค่าเสมือนเป็นคลังข้อมูลที่จะนำมาเป็นแนวทาง

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อรรถการ. (2520). “คติความเชื่อ” ในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย (คติชนวิทยาสำหรับครู) หน่วยที่ 8-5 สาขาวิชาศิลปศาสตร์. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เครือจิต ศรีบุญนาท. (2550). การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมกินีตของเผ่าดั้งเดิม

สายตระกูลมอญ-เขมร ในเขตอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามุขภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา.
- ภรต มูณี. (2511). “**อรรถาธิบายที่ 1**” **นาฏยศาสตร์**. แปลโดย แสง มนวิฑูร. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- หญิง ชั่ว ตง. (2540). **ศาสนาและความเชื่อของชาวจ้วง**. นครปฐม :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรยุทธ ชันธการ. (2525). **เสียงข้อง : ความเชื่อศรัทธาฟ้าฝนและการเสี่ยงทาย**. ทีวี 5.
- สมหมาย ฮามคำไพ. (2531). “**เสียงข้อง**” **รัชสมัยคลาภิเษกอีสานศึกษา**. จัดพิมพ์เนื่องใน
โอกาสพระราชพิธีรัชสมัยคลาภิเษก : มหาสารคาม. ม.ป.พ.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2529). **โลกทัศน์อีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชิตการพิมพ์.
- Radcliffe-Brown. A.R. (1965). **Structure and Function in Primitive Society**.
New York: The Free Press.
- Thomas, Kirsch A. (1987). “Buddhism, sex-Roles and Thai Society”. In
Women of Southeast Asia. pp. 16-41. Edited by Penny Van Esterik. Occasional
Paper No. 9. DeKalb : Northern Illinois University for South east Asian studies.
- Malinowski, B. (1948). **Magic, Science and Religion and other Essays**.
New York : Garden City.

ภาวะผู้นำราชสังคหวัตถุ ในพระพุทธศาสนา
ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
Leadership Raja Sanghavatthu Buddhism of Chief Executive
of the Sub-District Administrative Organization

สิทธิชัย อินทรพิทักษ์¹ สิงหา จันทริยวงศ์² อธิวัตร ศรีสมบัติ³
Sittichai Intrapitak¹ , Singha Juntariwong² , Itthiwat Srisombat³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ และข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป เชิงปริมาณ จำนวน 400 ราย และเชิงคุณภาพ จำนวน 50 ราย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น (ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.97) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวาจาเปื่อยยะ รองลงมาได้แก่ ด้านบุริสเมธะ ด้านสัมมาปาสะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสัสสมะธะ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันในการจัดตั้งสหกรณ์ร้าน

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คำในชุมชน วิสาหกิจชุมชน เพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้น ส่งเสริมการเกษตรกรรมในชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ การส่งเสริมคนที่มีความรู้ความสามารถ การจัดสวัสดิการ และบำเหน็จความชอบ ส่งเสริมการผลิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีปิยวาจาอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ ราชสังคหวัตถุ พระพุทธศาสนา นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research used the methodology of quantitative and qualitative researches. It aimed to study, compare, and suggest about the leadership by Raja sangahavatthu path in Buddhism of chief executive of the sub-district administrative organization in Surin province. The samples were the executive chiefs and staff members of the sub-district administrative organizations, and the general public. The quantitative samples were about 400 people and qualitative samples were about 50 people. Using a questionnaire which had the reliability (coefficient alpha = 0.97) the statistical analysis of data was frequency, percentage, mean and standard deviation. There were analysis of the T (T-test), analysis of ANOVA (One-way ANOVA) and the difference paired means by Scheffe. The qualitative research data were analyzed by description.

The results showed that leadership by Raja sangahavatthu path in Buddhism of chief executive of the sub-district administrative organization in Surin province in Surin province as a whole was great. Considering in each aspect it was found that the most valuable aspect of the verbal side, followed by the keypad and Methodism. The two groups had the lowest average number of Methodism that were the property of the leadership by Raja sangahavatthu path in Buddhism of chief executive of the sub-district administrative organization in Surin province. Classified by sex, age and level of education it was found that overall opinion of leadership by Raja sangahavatthu path in Buddhism were not significantly, (Different Statistically at .05).

Feedback to the leadership by Raja sangahavatthu path in Buddhism of chief executive of the sub-district administrative organization in Surin province. It was found that, they should promote the integration of cooperative stores in the community, community enterprise, and agriculture in the local community as a result of agriculture. The honor should provide appropriate remuneration in return for the benefits to the agency. They should use the philosophy of sufficiency economy,

health care professions, and suitable communication.

Keywords : Leadership, Raja sangahavatthu Buddhism, chief executive of the sub-district administrative organization.

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในยุคนี้นี้ รัฐบาลมีแนวคิดส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของท้องถิ่นหรือชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ การสร้างการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งการปกครองท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการสร้างการเรียนรู้มากกว่าการเมืองในระดับชาติ เนื่องจากใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน เกิดความสนใจเข้าใจสภาพแวดล้อมของสังคมชุมชนโดยรอบได้ เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง การปกครองท้องถิ่นจึงมีความใกล้ชิดกับประชาชน และเข้าถึงต่อความต้องการของประชาชนมากกว่ารัฐบาลกลาง ดังนั้นจึงส่งผลทำให้เกิดความเข้มแข็งในแง่ของการตรวจสอบและเป็นหลักประกันว่าปัญหาเฉพาะหรือความต้องการเฉพาะของท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากสังคมโดยรวม จะได้รับการตอบสนองเช่นเดียวกัน ส่วนรัฐบาลกลางซึ่งห่างไกลจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีผลต่อการยอมรับ หรือถูกตั้งคำถามต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่การตัดสินใจต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นได้รับการยอมรับว่าอยู่บนรากฐานของความรู้ของท้องถิ่นส่งผลทำให้มีความชอบธรรมในการดำเนินงาน (บุญศรี ยี่หะมะ, 2550 : 9)

การปกครองท้องถิ่นนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ผู้นำหรือผู้บริหารจะมีลักษณะตรงข้ามกับผู้นำที่เผด็จการ ถืออำนาจกลุ่มเป็นใหญ่กว่าตนเอง พยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทุกคนควรมีส่วนรู้เห็นและรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร การบริหารองค์กรของรัฐและเอกชนในปัจจุบันและอนาคต การปกครองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากทรัพยากรบุคคลในปัจจุบันนั้นประกอบไปด้วยผู้มีการศึกษาสูง ผู้นำจึงควรยอมรับนับถือผู้ร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของทุกคน มีการแบ่งงานทำอย่างมีระบบ มอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างกันตลอดจนใช้วิธีการแห่งปัญญา เพื่อการวางแผนดำเนินการ การประเมินผลงานและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นลักษณะการปกครองของผู้นำแบบประชาธิปไตย (ยงยุทธ เกษสาคร, 2554 : 49) แนวคิดนี้เองที่ทำให้เกิดองค์การบริหารส่วนตำบลในรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่รัฐบาลนายชวน

หลักชัย ได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 ทำให้มีการปรับฐานการบริหารราชการในระดับตำบลจากสภาตำบล เปลี่ยนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยที่รัฐไม่ได้รวมกลุ่มอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางอีกต่อไป แต่กระจายอำนาจการบริหารลงมาให้ท้องถิ่นได้พัฒนาตัวเองและดูแลกิจการตัวเองอย่างเต็มรูปแบบ จึงเป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปสังคมไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่กำหนดไว้ให้รัฐต้องดำเนิน การจัดสรรงบประมาณ และแบ่งงานด้านสาธารณูปโภคหรือการดำเนินนโยบาย และการปฏิบัติราชการต่าง ๆ ให้กับองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดทำบริหารสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ของตน โดยจัดสรรผ่านโครงสร้างทางการเมืองในระดับท้องถิ่น อันได้แก่ กลไกของรัฐโดยมีผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการตามนโยบายและการปฏิบัติราชการต่าง ๆ แทนส่วนกลางเพื่อลดภาระให้กับรัฐบาลในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยมอบหมายให้ท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งงบประมาณและบุคลากร โดยรัฐบาลจะมีหน้าที่กำหนดนโยบายให้กับท้องถิ่นโดยภาพรวม และกำกับดูแลการดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแสดงบทบาทการเป็นผู้นำบุคคลอื่นได้โดยไม่ต้องบังคับหรือจูงใจใด ๆ แต่สามารถทำให้บุคคลอื่น ๆ ยอมรับและศรัทธา จนพร้อมที่จะเชื่อตามทำตามอย่างจริงใจและพอใจเสมอ (ปริญญ์ ตันสกุล, 2543 : 34) และจะต้องเป็นผู้ที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาชีวิตให้กับประชาชนในสังคมหรือชุมชน ความสำคัญของผู้นำไม่ว่าจะดำรงอยู่ในฐานะใด ตำแหน่งอะไร มีที่มาโดยการสมมติแต่งตั้งหรือเลือกตั้งให้มีอำนาจ ในสถานะผู้นำประชาชนเป็นสมมติราช พระราชามีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางความเป็นสังคมและรัฐยังส่งผลถึงความเป็นอยู่ของสมาชิกหรือประชาชนภายใต้ผู้นำนั้น แม้ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็ได้ให้ความสำคัญกับผู้นำโดยตรัสถึงความเป็นผู้นำ มีปรากฏดังพุทธพจน์ว่า เมื่อโคทั้งหลายว่ายน้ำไป โคหัวหน้าฝูงว่ายคด เมื่อมีโคผู้นำฝูงว่ายคดอย่างนี้ โคทั้งหมดก็ว่ายคดไปตามกัน ในหมู่มนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนนอกนี้ก็ประพฤติไม่เป็นธรรมโดยแท้ ถ้าพระราชาเป็นใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในธรรม รัฐก็ย่อมไม่เป็นสุขทั่วกัน เมื่อโคทั้งหลายว่ายข้ามแม่น้ำไป โคหัวหน้าฝูงว่ายข้ามตรง เมื่อมีโคผู้นำว่ายข้ามตรงอย่างนั้น โคทั้งหมดก็ย่อมว่ายข้ามตรงไปตามกัน ในมนุษยทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ก็ย่อมประพฤติเป็นธรรมไปตามโดยแท้ ถ้าพระราชาทรงเป็นผู้ใหญ่ตั้งอยู่ในธรรมรัฐก็ย่อมเป็นสุขทั่วกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551 : 359)

สำหรับผู้คนที่นั่นจะต้องมีหลักธรรมที่ใช้ในการวางนโยบายในการปกครองและบริหารบ้านเมือง ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยและนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่นักการเมืองไทยกลับขาดคุณธรรม ดังนั้นจึงอยากจะนำหลักคำสอนของทางพุทธศาสนามาให้นักการเมืองทั้งหลายได้ตระหนักกันบ้าง ก็คือ หลักราชสังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่ช่วยในการวางนโยบายในการปกครองและบริหารบ้านเมืองที่เรียกว่า รัฐนโยบาย หรือ รัฐประศาสนนโยบาย ซึ่งมีทั้งในด้านการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นับเป็นหลักธรรมที่จะทำให้ได้รับความเคารพจากผู้อยู่ใต้การปกครอง และเป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครองด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัสสมณะ รู้จักบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร รู้จักส่งเสริมการเกษตรกรรม ปุริสมณะ รู้จักสงเคราะห์ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนรู้จักบำรุงคน รู้จักส่งเสริมคนดีที่มีความรู้ความสามารถ สัมมาปาสะ รู้จักผูกใจประชาชน ด้วยการส่งเสริมอาชีพ วาจาเปยะ มีวาจาประทับใจ รู้จักพูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพนุ่มนวล รู้จักกล่าว ยกย่องเชิดชู (พิฑูร มลิวลย์, 2528 : 35) หลักราชสังคหวัตถุ 4 ประการนี้ เป็นการสงเคราะห์ด้วยอามิสและสงเคราะห์ด้วยธรรม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ดูกุรภิกษุทั้งหลาย การสงเคราะห์ 2 อย่างนี้ คือ อามิสสงเคราะห์ การสงเคราะห์ด้วยอามิส ธรรมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ด้วยธรรม การสงเคราะห์มี 2 อย่างนี้ ดูกุรภิกษุทั้งหลาย บรรดาการสงเคราะห์ 2 อย่างนี้ การสงเคราะห์ข้อ 2 คือ ธรรมสงเคราะห์ เป็นยอดแห่งการสงเคราะห์ ถ้าผู้ปกครองหมู่คณะหรือประเทศชาติ ดำเนินการปกครองโดยยึดหลักการสงเคราะห์ดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางดำเนินการควบคุมกันไป การปกครองก็จะมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลที่พึงประสงค์เป็นแน่แท้ (พิฑูร มลิวลย์, 2528 : 40)

จากคำอธิบายข้างต้น ทำให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการปกครองชัดเจนขึ้น ถ้าเราติดตามข่าวสารข้อมูลจะพบได้ว่า ทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ครอบครัว และวิถีชีวิต มีแนวโน้มไปทางวิกฤติหรือเรียกได้ว่าปั่นป่วน เราจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย และมีแนวโน้มไปทางที่เลวร้ายลง หรือมีวิกฤติการณ์ที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า การปฏิบัติตัวของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลควรเป็นอย่างไร ที่จะทำให้การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จ ซึ่งนำไปสู่รายละเอียดที่ว่า ผู้นำผู้บริหารทำอะไร ผู้นำผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จทำอะไร และผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวทางที่จะพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำที่ดี เพื่อที่จะทำให้ผู้ร่วมงานตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นยอมรับและให้ความร่วมมือในการทำงานและเกิดประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปในอนาคต ดังนั้นด้วยเหตุผลและความเป็นมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการศึกษาภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีขอบเขตการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ การศึกษาภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ครั้งนี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 144 แห่ง จำนวนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป ทั้งสิ้น 1,388,144 ราย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ ในการคำนวณ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ดำเนินการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

3. ตัวแปรที่ใช้ในศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย สัสสมณะ ปุริสเมณะ สัมมาปาสะและวาจาเปยยะ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัย

เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป ทั้งสิ้นจำนวน 1,388,144 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป จำนวน 400 ราย ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (ยูทธ ไกยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม, 2553 : 122) กำหนดความเชื่อมั่นที่ 95 % ที่นัยสำคัญ 0.05

1.3 การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มประชากรทั้งหมด 17 อำเภอ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ ร้อยละ 50 ได้จำนวน 8 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จากนั้นใช้วิธีการจับสลากร้อยละ 50 เพื่อเลือกตัวอย่างตำบลในแต่ละอำเภอได้จำนวน 40 องค์การบริหารส่วนตำบล

ขั้นตอนที่ 3 นำประชากรแต่ละตำบลมาทำการสุ่มตัวอย่างของประชากร ดังนี้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 40 ราย จาก 40 องค์การบริหารส่วนตำบล

2. พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ทำการสุ่มแบบโควต้า โดยคิดร้อยละ 10 จากจำนวนประชากรพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ได้กลุ่มตัวอย่างพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 110 ราย

3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำการสุ่มแบบโควต้า โดยคิดร้อยละ 10 จากจำนวนประชากรสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้กลุ่มตัวอย่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 110 ราย

4. ประชาชนทั่วไป ทำการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.1 ประชาชนทั่วไปจำนวน 360,644 ราย ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย

4.2 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบโควต้า โดยคิดร้อยละ 35 ได้กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปทั้งสิ้น 140 ราย

4.3 จากนั้นนำมาสุ่มแบบแบ่งชั้น ใช้ตำบลเป็นชั้น ประชาชนทั่วไปเป็นหน่วยในการสุ่ม แล้วนำมาหาสัดส่วน คือ ประชากรของแต่ละตำบลคูณด้วยกลุ่มตัวอย่างหารด้วยประชากรทั้งหมด จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้น 400 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย

2. หลังจากได้ความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยนำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์

3. ผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนทั่วไปในองค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลตาอ้ออง องค์การบริหารส่วนตำบลเทนมีย์ องค์การบริหารส่วนตำบลโชคเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลอุโลก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 50 ราย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การ

บริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ มากที่สุด คือ ด้านวาจาเปี่ยม ร่องลงมา ได้แก่ ด้านปฐิสะเมระ ด้านสัมมาปาสะ และด้านสัสสะเมระ ตามลำดับ

ภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ด้านสัสสะเมระ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นายก อบต. ได้ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมและกสิกรรมของประชาชน เป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้น้อย มีหนี้สินมาก บางส่วนก็ไม่มีที่ดินทำกิน ประกอบกับอาชีพเกษตรกรรมต้องพึ่งดินพึ่งอากาศตามธรรมชาติ บางปีฝนแล้งบางปีน้ำท่วม นายก อบต. จึงได้มีการดำเนินการในการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมและกสิกรรมเพื่อตอบสนอง ความต้องการของชาวเกษตรกรรม ซึ่งในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539 : 195) ได้อธิบายไว้ว่า การบำรุงธัญญาหาร พระราชาหรือผู้ปกครอง มีการบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจให้มีภาวะเศรษฐกิจดีมีผลผลิตพืชพันธุ์สมบูรณ์ในการส่งเสริมอาชีพและการผลิตของประชาชนให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจนั้นมีความหลากหลายในเชิงรูปแบบ แต่พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการใหญ่ ๆ ให้เห็นว่าประเทศชาติจะมีเศรษฐกิจที่มั่นคงได้ ประชาชนในชาติจะต้องมีเศรษฐกิจภายในครัวเรือนที่มั่นคงเสียก่อนคือประชาชนจะต้องมีเศรษฐกิจที่พอเพียง มีความสุขตามแบบอย่างของชาวบ้านพอสมควร คือ มีทรัพย์สินเงินทองเก็บไว้กับครอบครัวและได้ใช้จ่ายทรัพย์สินนั้นไปในทางที่ถูกที่ควรมิเอาชีพการงานที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรมและไม่มีหนี้ เรียกว่า สุขของคฤหัสถ์อยู่ครองเรือนในด้านการผลิต ส่วนภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ด้านสัสสะเมระน้อยที่สุด ได้แก่ นายก อบต. ได้ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชนในการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เป็นเพราะ นายก อบต. ยังไม่มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน มีแต่การรวมกลุ่มเอาไว้ก่อน

การศึกษาข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพศ ผลการวิจัยพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งในปัจจุบัน เพศหญิงและเพศชายมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกเรื่อง

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวราชสังคหวัตถุที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระเลอวุฒิ ฐิริปญโญ (2556 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศที่ไม่แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นของสมาชิกและเจ้าหน้าที่โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนวิสน์ คงสระบัว (2553 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธศาสนาของผู้นำชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดนันทบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2. อายุ ผลการวิจัยพบว่า นายก อบต. พนักงาน อบต. สมาชิก อบต. และประชาชน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 20 – 30 ปี มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ซึ่งผู้ที่มีอายุดังกล่าวส่วนหนึ่งยังเป็นผู้อยู่ระหว่างการศึกษากำลังเริ่มประกอบอาชีพ ดังนั้นอาจจะความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำได้ไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนวิสน์ คงสระบัว (2553 : บทคัดย่อ) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธศาสนาของผู้นำชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดนันทบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชพร พิพัฒน์พงศธร (2555 : บทคัดย่อ) พบว่า บุคลากรที่มีอายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระเลอวุฒิ ฐิริปญโญ (2556 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุที่ไม่แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นของสมาชิกและเจ้าหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นายก อบต. พนักงาน อบต. สมาชิก อบต. และประชาชน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงสุด ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำได้ดี ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับรู้เกี่ยวกับการบริหารงานของนายก อบต. ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ พระมนัส อคฺคธมฺโม (2555 : บทคัดย่อ) การจำแนกสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ พระสุรเดช คมภิรปญโญ (2553 : บทคัดย่อ) การจำแนกสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อิตารัตน์ ศิละวรรณโณ (2553 : บทคัดย่อ) การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้

พนักงานมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระเลอวุฒิ ฐิริปัญญา (2556 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นของสมาชิกและเจ้าหน้าที่ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษา ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการมากที่สุด ควรมีการประสานงานทั้งจังหวัดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารแก่ประชาชน เป็นเพราะที่ผ่านมานายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสานงานเกี่ยวกับการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารแก่ประชาชนแต่ในระดับตำบลของตนเอง แต่ยังไม่ประสานงานถึงระดับจังหวัดมากนัก แต่มีบางตำบลประสานงานเกี่ยวกับเรื่องเกษตรทั้งจังหวัดแล้ว ซึ่ง พิชุร มลิวลิย์ (2528 : 36) ได้อธิบายไว้ว่า การส่งเสริมด้วยกลไกกรรมหรือเกษตรกรรม นักปกครองที่ดีมีความสามารถ จะต้องดำเนินการให้มีการส่งเสริมเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวเกษตร โดยเข้าไปศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของเขา แสวงหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสม ดำเนินการส่งเสริมให้เกิดผล ควรเข้าไปถึงประชาชน ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับประชาชน โดยเฉพาะชาวเกษตร ด้วยความเต็มใจและจริงใจ ในฐานะผู้ปกครอง จะต้องแสดงความห่วงใย เอาใจใส่ต่อสารทุกข์สุกดิบของชาวเกษตรกรอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสถาบันพระปกเกล้า (2556 : 123) ได้อธิบายไว้ว่า ความฉลาดในการส่งเสริมพสกนิกรด้วยการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตร พระราชาหรือผู้ปกครองมีการบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจให้มีภาวะเศรษฐกิจดี มีผลผลิตพืชพันธุ์สมบูรณ์ในการส่งเสริมอาชีพและ การผลิตของประชาชนให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนข้อเสนอแนะที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์น้อยที่สุด ได้แก่ ควรมีทัศนคติในการจัดสรรข้าราชการ เป็นเพราะ นายก อบต. ยังไม่มีทัศนคติในการจัดสรรทรัพยากรบุคคลเข้ามาทำงานมากนัก จึงเห็นว่าควรมีการจัดสรรทรัพยากรและตั้งทัศนคติในการสรรทรัพยากรบุคคลเข้ามาทำงานและเป็นการจัดสรรข้าราชการที่มีคุณภาพในการทำงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านสัสสมะระ (Sasamedha) เกี่ยวกับการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมการเกษตรกรรมและกลไกกรรม ดังนั้นควรส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชนในการจัดจำหน่ายผลผลิต

ทางการเกษตรให้มากขึ้น

1.2 ด้านปฐมนิเทศ (Purisamedha) เกี่ยวกับสงเคราะห์ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนรู้จักบำรุงคน และสร้างคน ส่งเสริมคนดีที่มีความรู้ความสามารถ ดังนั้นควรเอาใจใส่ในการสงเคราะห์ข้าราชการในทุกระดับชั้นด้วยความเมตตาไม่อคติให้มากขึ้น

1.3 ด้านสัมมาปาสะ (Sammapasa) เกี่ยวกับการผูกน้ำใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ ตามความสามารถ ดังนั้นควรมีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพให้กับชุมชนให้มากขึ้น

1.4 ด้านวาจาเปยยะ (Vajapeya) เกี่ยวกับการพูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ รู้จักเผยแพร่ธรรม และวิชาการต่าง ๆ แก่มวลชน ดังนั้นควรมีการเผยแพร่พระธรรมคำสอนและหลักวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนให้มากขึ้น

2.ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจภาวะผู้นำตามแนวราชสังคหวัตถุในพระพุทธศาสนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

บุญศรี ยี่มะระ. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญญญา ต้นสกุล. (2543). ศาสตร์แห่งผู้นำ. กรุงเทพฯ : จิตจักรวาล.

ธนวันส์ คงสระบัว. (2553). ภาวะผู้นำพึงประสงค์ตามหลักพุทธศาสนาของผู้นำชุมชนตาม

ความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัด

นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. (2553). ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานของ

องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษาอำเภอ แม่สะเรียง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเลอวุฒิ ฐิริปัญญา. (2556). ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมนัส อคฺคธมฺโม. (2555). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียน มัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรเดช คมกัธิ์ปัญญา. (2553). ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลัก พละ 4 ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าวก้าง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรพร พิพัฒน์พงศธร. (2555). ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิฑูร มลิวัลย์. (2528). หลักธรรมสำหรับการปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : การศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2554). ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : เอส แอน จี กราฟฟิค.

**ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1**
**Educational Institutes as a Learning Organization under
the Jurisdiction of Pathumthani's Educational Service Area 1**

ณัฐพล ศรีไธคำ¹ จินณวัตร ปะโคทั้ง²
Natthapol Srisaikam¹ , Jinnawat Prakotang²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 327 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 115 คน และข้าราชการครู จำนวน 212 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นแล้วทำการสุ่มแบบ ง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบค่า t และค่า F วิเคราะห์เพื่อหาความแตกต่างเป็น รายคู่ด้วยวิธี Scheffe' Analysis แบบสอบถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและข้าราชการครูได้แสดงความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษาใน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา โดยได้ ผลการวิจัยดังนี้

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.1 ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้บริหารและข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 รายการ ได้แก่ ด้านการคิดและเข้าใจเชิงระบบ และโดยรวม

3. ผู้บริหารและข้าราชการครูได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาดังนี้ บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาเป็นมืออาชีพและมีจำนวนเพียงพอ และควรสร้างวินัยเพื่อเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การทำงานของบุคลากรสำเร็จ รวมทั้งสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดีใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The research aimed to 1) study the educational institutes as a Learning organization. 2) compare the opinion of the administrators and teachers towards the institutes as a Learning organization according the subjects', posts, educational qualifications , and the size of the educational institutes, and (3) study the guidelines in enhancing the educational institutes as a Learning organization under the jurisdiction of Pathumthani's primary educational service area 1. The samples used in the study consisted of 327 school administrators and teachers under the jurisdiction of Pathumthani's primary educational service area 1. There were 115 school administrators and 212 teachers. They were derived by a stratified sampling method. The research instrument was the five-layered rating scale with the confidence value equivalent to 0.87. A Statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. Scheffe' analysis was used to find out the paired difference. and Open-ended questionnaires and interviews were used to analyze the content.

The research findings were as follows:

1. The opinion of the school administrators and teacher towards the educational institutes as a Learning organization was moderate in five areas. The opinion of the school administrators was moderate in the following areas: excellence.

2. The results of comparing the opinion of the school administrators and teachers towards the educational institutes as a Learning organization were as

follows.

2.1 The school administrators and teachers who had position different educational qualifications did not have a different opinion towards the educational institutes as a Learning organization.

2.2 The school administrators and teachers who worked at the educational institutes with different sizes had a different opinion with a statistical significance of 0.05 in two areas: thinking and understanding of the system.

3. The school administrators and teachers can provide feedback that is crucial to the organization of the learning of the educational institutions should be developed as a professional and a sufficient number. And discipline to be a practice that allows the work of the personnel. The school should have managed to use the school as a base. Emphasis on learning is important.

Keywords : A Learning organization, Primary Educational Service.

บทนำ

นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นความพยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ และประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนมีสี่ประการหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว ปรับตัวได้ดีมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และเต็มไปด้วยการสร้างสรรคเพื่อช่วยให้งานร่วมกันบังเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้การเรียนรู้เป็นฐานมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อนำศักยภาพในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กรมวิชาการ, 2552 : 6-8)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3 ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้และพัฒนาเด็กเรียนที่เป็นอนาคตของชาติ ในปี 2556 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 211 แห่ง แยกเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 210 โรงเรียน และ 1 สถานศึกษาเอกชนจำนวน 6 แห่ง มีจำนวนครู 2,289 คน นักเรียน 57,638 อัตราจ้าง 314 คน และลูกจ้างประจำ 148 คน เมื่อเทียบกับจำนวนสถานศึกษาบุคลากรซึ่งมีจำนวนน้อยและ ขาดประสบการณ์ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และการประชาสัมพันธ์ยังขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งความสามารถของผู้เรียนในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง อยู่ในระดับต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2556 : 35) สถานศึกษา

จึงต้องปรับตัวไปสู่บรรยากาศในการบริหารงาน ในรูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ศักยภาพขององค์กรให้การดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายโดยมีรูปแบบการทำงาน เป็นทีมมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ต้องมุ่งสู่อนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2552 : 82) ซึ่งเป็นที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารและ ข้าราชการครูที่จะร่วมกันวางแผนปรับโครงสร้างและกำกับติดตามการดำเนินการขององค์กร เพื่อ ให้บังเกิดผลลัพธ์สูงสุดให้มีความได้เปรียบที่มั่นคงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ต่อไป

จากความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยว กับการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารและข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อจะได้นำข้อมูลจากงานวิจัยมาเป็นแนวทางใน การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูจำนวนทั้งสิ้น 2,289 คน จากสถานศึกษา จำนวน 211 แห่ง กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie and Morgan (ทรงยุทธ ไกรวรรณ, 2549 : 101) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถาน ศึกษา จำนวน 115 คน และข้าราชการครู จำนวน 212 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น แล้วสุ่มแบบ ง่าย โดยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ตำแหน่ง

1.1.1 บริหาร

1.1.2 ข้าราชการครู

1.2 วุฒิการศึกษา

1.2.1 ปริญญาตรี

1.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี

1.3 ขนาดของสถานศึกษา

1.3.1 ขนาดเล็ก นักเรียน 1-120 คน

1.3.2 ขนาดกลาง นักเรียน 121-300 คน

1.3.3 ขนาดใหญ่ นักเรียน 301 คนขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ด้านวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดและเข้าใจเชิงระบบ

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ส่วนแบบสอบถามปลายเปิดและแบบสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดแนวทางการส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ทาง คือ 1) ทางคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สำหรับสถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์จำนวนและความคิดเห็นของประชากร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Alpha Coefficient) ของ Chronbach สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ ค่า t-test ค่า F-test เพื่อเปรียบเทียบและหาค่าความแตกต่างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยจำแนกตามตำแหน่งวุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา และวิเคราะห์เพื่อหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธี Scheffe' Analysis 2) วิเคราะห์ด้านเนื้อหา โดยนักศึกษาสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ประเด็นสาระ

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็นภาพรวม และข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและข้าราชการครูส่วนใหญ่ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กมากที่สุด โดยผู้บริหารและข้าราชการครูเห็นว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ใน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามแนวคิดวิจัย 5 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกตามของขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 รายการ ได้แก่ ด้านการคิดและเข้าใจเชิงระบบ และโดยรวม
3. ผู้บริหารและข้าราชการครูให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาดังนี้ บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาเป็นมืออาชีพและมีจำนวนเพียงพอ และสร้างวินัยเพื่อเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การทำงานของบุคลากรสำเร็จ รวมทั้งสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดีใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าครูอาจมีภาระงานมาก และขาดแหล่งเรียนรู้สำหรับครูโดยเฉพาะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามแนวคิดวินัย 5 ประการ โดยรวมและรายด้าน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูได้แสดงความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า อาจเนื่องมาจากโรงเรียนยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างเพียงพอ รวมทั้งขาดโอกาสเรื่องการส่งเสริมสถานศึกษา ขาดงบประมาณ ขาดการประสานงาน ขาดการประเมินและติดตามผลในบางเขต บางพื้นที่การศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษายังเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องใช้เวลา นานในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางความคิดของบุคลากร รวมถึงการสร้างฐานทางความคิดของ บุคลากรไม่ให้อยึดติดกับสิ่งเก่า ๆ และกล้ายอมรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นเพื่อ การพัฒนาสถานศึกษา และปัจจุบันสถานศึกษามีการพัฒนาน้อยมาก ทั้งที่ทางภาครัฐออกนโยบาย ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในระบบ การศึกษา โดยทางภาครัฐไม่คำนึงถึงการนำไปใช้ที่จะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันเนื่องมาจาก บุคลากรทางการศึกษายังขาดประสบการณ์ที่จะนำเครื่องมือใหม่ ๆ หรือเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ดังนั้น จึงควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ทั้งผู้ที่มีประสบการณ์มาก และผู้ที่มีประสบการณ์น้อยอย่างต่อเนื่อง และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ขนาดใดก็ตาม ก็สามารถเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ หากได้รับงบประมาณที่เพียงพอ และการ ดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ หารกว้าง (2550 : 96) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดวินัย 5 ประการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และนธิ สุระบรรลือ (2548 : 112) ที่พบว่า แนวทางใน การส่งเสริมองค์กรเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งย่น โดยผู้ที่มีอายุต่างกันให้ความ คิดเห็นรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปรีชา กองจินดา (2550 : 91) ที่พบว่า ผู้บริหารและข้าราชการ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันได้แสดงความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา ใน ด้านการพัฒนา โดยรวมจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง และผดุงศักดิ์ หงส์ทอง (2550 : 83) ที่พบว่า การ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในชนบทที่มีขนาดต่างกันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าด้านการมุ่งสู่ ความเป็นเลิศ ด้านวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและด้านการคิด และเข้าใจเชิงระบบ ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการสร้างและสานวิสัยทัศน์ ผู้บริหารเห็น ว่าอยู่ในระดับน้อย และข้าราชการครูเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและ ข้าราชการครูมีบทบาทและภาระหน้าที่ที่แตกต่างกัน หรืออาจเกิดจากการประสบกับปัญหาทั้งที่ ผ่านมาจากอดีตและในปัจจุบันที่มีความแตกต่างกันออกไปตามภูมิภาคหรือตำแหน่งงานที่กำลัง ปฏิบัติ และสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ก็มีสถาน

ศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาที่แตกต่างกัน รวมถึงการขาดทรัพยากร ขาดงบประมาณทางการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนน้อย และขาดประสบการณ์ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดวินัย 5 ด้าน ทั้งสิ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามกรอบแนวคิดวินัย 5 ด้าน จำแนกตามตำแหน่งวุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

2.1 ผู้บริหารและข้าราชการครู ที่มีตำแหน่งต่างกัน แสดงความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ผู้บริหารสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ ควบคุมดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารและข้าราชการครูมีความใกล้ชิดในการปฏิบัติงานได้โดยยึดถือระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเดียวกัน จึงทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หอมจันทร์ คงชนะ (2549 : 87) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ได้แสดงความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้ผู้บริหารและข้าราชการครูรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ต้องพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบหรือประเมินจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกได้ ดังนั้นผู้บริหารและข้าราชการครูจึงมุ่งมั่นดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มกัณฑ์ รอดสุทธิ (2550 : 94) ที่พบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาในระดับใดก็ตามมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารและข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน ได้แสดงความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนมาก จำนวนนักเรียนที่เรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กแต่ละสถานศึกษามีน้อย บุคลากรทางการศึกษาก็มีน้อย ทำให้ได้รับงบประมาณจากทางภาครัฐ เพื่อนำมาพัฒนาสถานศึกษาลดลงตามไปด้วย ซึ่งต่างจาก

สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนมาก บุคลากรทางการศึกษามีเพียงพอ ซึ่งได้รับงบประมาณจากทางภาครัฐมากกว่า จึงทำให้สถานศึกษาขนาดต่างกันมีการพัฒนาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมวรรณ พงษ์สถิต (2550 : 153) ที่พบว่า สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่างกันมีการพัฒนาทั้งทางด้านสถานศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน

3. ผู้บริหารและข้าราชการครูให้ข้อเสนอแนะสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาคือ ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้มีการประชุมปรึกษากับทีมงานก่อนลงมือปฏิบัติเสมอ และสามารถเอาความผิดพลาดในอดีตมาวิเคราะห์แก้ปัญหที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารและข้าราชการครู ควรนำผลการวิจัยการศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 5 ด้าน ไปพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- 1.1 บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาเป็นมืออาชีพและมีจำนวนเพียงพอ
- 1.2 ควรสร้างวินัยเพื่อเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การทำงานของบุคลากรสำเร็จ
- 1.3 สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.4 ส่งเสริมให้มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 1.5 ส่งเสริมให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็นวางแผนและแก้ปัญหาาร่วมกัน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาของตน โดยให้ความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามผลการศึกษาคือการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาโดยพัฒนารูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้กับสถานศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยในเชิงลึกที่นำเอา การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาไปสู่แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาบุคลากรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2552). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- ทรงยุทธ์ ไกรวรรณ. (2549). พื้นฐานสำหรับนักวิจัยมือใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อุทิศสยามการพิมพ์.
- ธมลวรรณ พงษ์สถิต. (2550). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นธิ์ สุระบรรลือ. (2548). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการขับเคลื่อนสู่ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประธาน เสนียวงศ์ ณ ออยุธยา. (2550). การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประพันธ์ ทารกัวง. (2550). แนวทางในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรีชา กองจินดา. (2550). แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ผดุงศักดิ์ หงส์ทอง. (2550). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มณันตรี รอดสุทธิ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ ความสำคัญกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโครงการจุดสัมพันธ์ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2556). สถิติข้อมูลทางการศึกษาปีการศึกษา 2556. ปทุมธานี : ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2552). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2549) : ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

หอมจันทร์ คงชนะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ในมิติต่าง ๆ
ของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อนงค์ อนันตริยเวช. (2548). องค์การการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดในอนาคต. กรุงเทพฯ : เจ.เอ็น. ที.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ระดับประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4

Participation of the Student's Parents in Developing Health Behaviors of Primary level Students of Schools Affiliated to UbonRatchathani Primary Education Service Area 4

อภันตริย์ สารแก้ว¹ สุวิมล โพธิ์กลิ่น²

Apantree Sarakaew¹, Suwimol Poklin²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สุ่มได้จาก 2 อำเภอ คือ อำเภวารินชำราบ และอำเภอนาเยีย จำนวน 75 โรงเรียน สุ่มได้จำนวนผู้ปกครอง 377 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608, อ้างถึงใน ชีรวิทย์ เอกะกุล, 2543 : 138-139)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.96

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยการทดสอบค่า t จำแนกตามอายุ และอาชีพ โดย

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การทดสอบค่า F เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของ เชฟเฟ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ พบว่า

2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านการบริโภคอาหาร โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน

Abstract

The research aimed to study and compare the opinion on the parents of the students' participation in developing a health behavior of the students of the primary schools under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 4 as classified by age, educational qualifications, and occupations. The samples used in the research were 377 parents of the students under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 4 in the school year 2013. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with a confidence value equivalent to .96. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. The research findings were as follows.

1. In the opinion of the parents in the study, the parents' participation in

developing a health behavior of the primary school students was overall high.

2. Based on a comparison of the parents' opinion towards the parents' participation in developing the students' health behavior, there was no difference found. As classified by age, educational qualification, and occupations, it was found that:

2.1 The parents whose age was different held no different opinion towards the participation in developing a health behavior of the primary school students.

2.2 The parents whose educational qualification was different held no different opinion towards the participation in developing a health behavior of the primary school students.

2.3 The parents whose occupations were different held different opinion towards the participation in developing a health behavior of the primary school students with a statistical significance of 0.05.

Keywords : Participation, Developing Health Behaviors, Developing Health Behaviors

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 51 และมาตรา 87 เห็นได้ว่า รัฐได้เห็นความสำคัญสุขภาพอนามัยของประชาชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วรัฐบาลได้ตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้มีแนวพื้นฐานเช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 9 โดยเชื่อว่า คนเป็นปัจจัยชี้ขาดในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิกระทั่งถึงวัยชรา ถ้าพัฒนาประเทศต้องพัฒนาประชากรก่อน โดยต้องพัฒนาด้านการศึกษา สุขภาพอนามัยและโภชนาการ ดังนั้น เรื่องของการศึกษาและสุขภาพจึงต้องควบคู่ไปและลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ต้องเป็นบุคคลที่สมบูรณ์คือ มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา เกณฑ์มาตรฐานที่ 10 ที่ระบุว่าผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ดังนั้นการที่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพ จึงเป็นส่วนสำคัญที่อยู่ในเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ จาก

จุดมุ่งหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้นำมากำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นต้นมา โดยใช้วัตถุประสงค์ของแผนที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเด็กได้เพื่อให้ได้ระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ระดับประถมศึกษาให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระบุเพียงว่า เป็นการศึกษาที่เพิ่มขึ้นอีก 3 ปี

จากการประสานงานระหว่างผู้ปกครอง ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะทำให้พบปัญหาเหล่านี้ และสามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันเวลา เพราะผู้ปกครองมีบทบาทในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้กับเด็กวัยเรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีศักยภาพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข แนวคิดใหม่ในการพัฒนาสุขภาพเด็กควบคู่ไปกับการศึกษาจึงเกิดขึ้น ผู้ปกครองจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพ ให้เด็กและให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสม และพัฒนาที่ดีให้กับผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลที่สำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพในด้านการให้ความรู้ ปลูกฝังเจตคติและการสร้างเสริมทักษะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องสำหรับเด็กวัยเรียนสอดคล้องกับ (สมนึก ปัญญาสิงห์, 2542 : 1) กล่าวว่าแนวคิดหลักในการมีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปกครอง ก็ใช้หลักความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำงานของทุกคนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กรมสามัญศึกษา, 2543 : 3) กล่าวว่า ผู้ปกครองของนักเรียนถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อนักเรียน เพราะเป็นผู้สนองความจำเป็นของลูก ในด้านการพัฒนาร่างกายสังคมและอารมณ์ดูแลให้ลูกได้ไปโรงเรียนและเป็นผู้ให้การส่งเสริมรวมทั้งให้กำลังใจลูกให้มีอนาคตที่ดี

จากข้อมูลดังกล่าว นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 ยังมีปัญหาด้านสุขภาพอยู่จำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวัยเรียน ให้มีคุณภาพอันจะเป็นกำลังสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศในอนาคต ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้สำคัญอย่างยิ่ง ในการเป็นผู้นำการพัฒนาด้านการศึกษาและส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 โดยเฉพาะด้านการดูแลสุขภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนและเป็นข้อมูลในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพ ของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรม สุขภาพของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้คือ ศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กนักเรียนในระดับ ประถมศึกษา จำนวน 3 ด้าน โดยมุ่งที่ปัจจัยพื้นฐานการมีสุขภาพดี (สำนักงานคณะกรรมการอำนวยการ แผนพัฒนาการสาธารณสุข, ม.ป.ป. : 14 – 16) ได้แก่

1. พฤติกรรมการบริโภคอาหาร
2. พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ
3. พฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพส่วนบุคคล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 4 อำเภอ 75 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 21,767 คน กำหนดนักเรียนแต่ละคนมีผู้ปกครอง 1 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้ 4 อำเภอ จำนวน 75 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 6 โรง และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรง ได้กลุ่มตัวอย่าง 364 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ krejcie and morgan อ้าง ถึงใน อีรวุฒิ เอกะกุล, 2553 : 138 – 193)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ปกครอง ดังนี้

1.1 อายุ

1.1.1 ต่ำกว่า 30 ปี

1.1.2 อายุ 30 – 50 ปี

1.1.3 สูงกว่า 50 ปีขึ้นไป

1.2 วุฒิการศึกษา

1.2.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

1.2.2 ปริญญาตรีขึ้นไป

1.3 อาชีพ

1.3.1 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

1.3.2 อิสระ/รับจ้าง

1.3.3 เกษตรกร

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอำนวยการแผนพัฒนาการสาธารณสุข, ม.ป.ป. : 14 – 16)

2.1 ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

2.2 ด้านพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ

2.3 ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพส่วนบุคคล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการมีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนมีจำนวนทั้งสิ้น 21,765 คน ในบทนี้ได้ดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 4 อำเภอ จาก 147 โรงเรียน คือ อำเภอนาเยีย อำเภวารินชำราบ อำเภอสว่างวีระวงศ์ และอำเภอสำโรง ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 21,767 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างของอำเภอที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มเลือกอย่างง่าย จาก 4 อำเภอ เหลือ 2 อำเภอคือ อำเภอนาเยีย และอำเภวารินชำราบ
2. กลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 โรงเรียน จาก 147 โรงเรียน
3. กลุ่มตัวอย่างของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน จาก 6 โรงเรียน ในเขตอำเภอนาเยีย และอำเภวารินชำราบ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดแสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษา ในเขตอำเภอนาเยีย และอำเภวารินชำราบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อสอบถามความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพนักเรียน ของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 60 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร ด้านพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ และด้านพฤติกรรมสุขภาพส่วนบุคคล

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ และการสร้างคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปกครองนักเรียน

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การประมวลความรู้จากข้อมูลที่ศึกษาในเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การมีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปกครองนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ด้านพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ และด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพส่วนบุคคล

2.3 สร้างเครื่องมือโดยพิจารณาจากวิธีการดำเนินงานในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ได้แก่ การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อสุขภาพ สะอาด ปลอดภัย รู้จักวิธีการเลือกซื้ออาหาร ตลอดจนมีสุขลักษณะ ที่ดีในการรับประทานอาหาร เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตสมวัย

ด้านการปลูกฝังพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุ ได้แก่ การปลูกฝังพฤติกรรมในการปฏิบัติตนในเรื่องความปลอดภัย ทั้งที่อยู่ในบ้านและนอกบ้าน เช่น การเก็บของมีคมในบ้านให้เป็นระเบียบ การตากเตื่อนการข้ามถนนที่ทางข้าม เป็นต้น

ด้านการปลูกฝังพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพส่วนบุคคล ได้แก่ การปลูกฝังพฤติกรรมลักษณะนิสัยที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพร่างกายตนเอง เช่น การรักษาความสะอาดของร่างกาย การดูแลรักษาเครื่องใช้ให้สะอาด เช่น เสื้อผ้า ผ้าเช็ดตัว เป็นต้น

2.4 นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด เสนอประธานกรรมการ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามจุดประสงค์ และกรอบของการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.5 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ขอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะถึงความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

1) รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2) ดร.พงษ์ธร สิงห์พันธ์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

3) ดร.วิเศษ ภูมิวิชัย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

4) ดร.ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองคำ อำเภอสำโรง จังหวัด

อุบลราชธานี

5) นายประกอบ มาลีรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี

โดยได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00

2.6 นำข้อคิดเห็น และหาค่าความสอดคล้องของการตรวจสอบเครื่องมือ ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง และนำมาเสนอประธานกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำ และนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม

2.7 จัดพิมพ์เครื่องมือ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านนาดี และโรงเรียนชุมชนบ้านนาเยีย จำนวน 100 คน แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

2.8 นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในการวิจัย

3.2 ไปสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ช่วยเก็บ และรวบรวมแบบสอบถามไว้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

3.3 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปเก็บข้อมูลกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียน คุณครูผู้รับผิดชอบ ครูอนามัยโรงเรียนช่วยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ส่งกลับคืนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ภายในระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งได้ชี้แจงกับคุณครูในโรงเรียนเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูลกับนักเรียน ส่งถึงผู้ปกครองเพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการ และเป็นการกำกับในการเก็บแบบสอบถามด้วย

3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำส่งของคุณครูผู้รับผิดชอบ โดยส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ภายในระยะเวลาที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS เพื่อให้ได้ค่าสถิติจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลตาม แบบสอบถาม ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอตารางประกอบการบรรยายค่าสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปกครองนักเรียน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามอายุ อาชีพ โดยการทดสอบค่า t จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยการทดสอบค่า f แปลความหมายแล้วสรุปเป็นรายข้อ รายด้านและภาพรวม ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืน และเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สุด จำนวน 377 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ส่งไปเก็บข้อมูล โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เป็นรายด้าน และโดยรวมทุกด้าน

ตอนที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยจำแนกตามอายุวุฒิการศึกษา และอาชีพ โดยการทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F วิเคราะห์เป็นรายด้านและโดยรวมทุกด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเปรียบเทียบเกณฑ์ เพื่อแปลความหมายของกลุ่ม ค่าเฉลี่ยรายด้าน ค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็นภาพรวม และข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพพบว่า

2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านการบริโภคอาหาร โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพ เป็นรายด้านและเป็นภาพรวม ผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน

2. จำแนกตามอายุของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีอายุแตกต่างกัน การ

ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าหน้าที่หลักของผู้ปกครองในการดำเนินงานดูแลพฤติกรรมสุขภาพนักเรียนเป็นของทุกคน เป็นหน้าที่ของครู เป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง เป็นหน้าที่ของนักเรียน โดยข้อสังเกตดังกล่าวสอดคล้องกับ (ประเวศ วะสี, 2541 : 15) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด ในการปฏิรูประบบสุขภาพ ซึ่งทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชนชั้นใด ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน อาจเรียกกระบวนการนี้ว่า การส่งเสริมสุขภาพสำหรับคนทั้งมวล (Health Promotion for All) หรือคนทั้งมวลส่งเสริมสุขภาพ (All for Health Promotion) หรือคนทั้งมวลมีสุขภาพดี (Good Health for All) และยิ่งสอดคล้องกับ (ปนิธาน หล่อเลิศวิทย์, 2541 : 17) กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ถือว่าเป็นการสาธารณสุขแนวใหม่ (New Public Health) ที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและสมานฉันท์ และสอดคล้องกับ (กรมอนามัย, 2543 : 4-5) ได้ให้แนวคิดสุขภาพกับการศึกษาว่า การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน โดยกระบวนการจัดการด้านกระบวนการจัดการด้านสุขภาพในปรัชญาหลัก 3 ประการ เช่นเดียวกันคือ สุขภาพเพื่อปวงชน สุขภาพเพื่อชีวิต และสุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งมวล

3. จำแนกตาม วุฒิการศึกษาของผู้ปกครองพบว่า ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ได้ข้อสรุปเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาในแต่ละระดับมีมุมมอง ความคิด มีการใส่ใจ และมีโอกาสเกี่ยวข้องในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนไม่แตกต่างกัน โดยข้อสังเกตดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ(เพ็ญศรี กระหม่อมทอง และคณะ, 2546 : 25) พบว่า เด็กนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพพลานามัยดี ได้ระดับประถมศึกษามีความแม่นยำ และอธิบายได้อย่างถูกต้องว่า สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการมีอะไรบ้าง และนักเรียนทำตามอย่างไร และสอดคล้องกับ (ขวัญเมือง แก้วคำเกิง, 2542 : 32) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดลำพูน พบว่า ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ และยิ่งสอดคล้องกับ (นงลักษณ์ จินตนาติล, 2539 : 14) พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องส่งเสริมสุขภาพ

4. จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่มีอาชีพแตกต่างกัน การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาแตกต่างกัน โดยผู้ปกครองมีความคิดเห็นโดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาข้อที่ 3 ที่ว่าการที่ได้สรุปเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีมุมมอง มีความคิด มีการใส่ใจ และมีโอกาสเกี่ยวข้องในการดูแลพฤติกรรม แตกต่างกัน การประสานงาน การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพยังไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามหลักสอดคล้องงานวิจัยของ (กรรณิกา สุวรรณ, 2541 : 35) ที่ศึกษาพบว่า อาชีพการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ (สมหมาย สุวรรณภพ, 2541 : 15) กล่าวว่า อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (อุบลรัตน์ รุ่งเรืองศิลป์, 2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจากบุคคล การได้รับข้อมูลข่าวสาร จากสื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำแนวทางข้อเสนอแนะขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปพัฒนา ดังต่อไปนี้

ผู้ปกครองควรศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้น ถึงวิธีการแนะนำ ชี้แนะ การให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการสอน แนะนำ ชี้แนะแนวทาง ในการบริโภคอาหาร การเลือกซื้อเนื้อสัตว์ที่ไม่ติดมันที่ถูกต้อง การป้องกันตนเองจากการใช้สเปรย์ ซึ่งเป็นสารเคมีที่เป็นอันตราย ตลอดจนดูแลพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง โดยการพบแพทย์อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ให้ได้ เป็นต้น

1. สถานศึกษาควรแนะนำ ร่วมมือกันส่งเสริมความรู้ให้แก่นักเรียน ดังนี้

1.1 จัดป้ายนิเทศเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน หน้าห้องพยาบาล หน้าห้องเรียน หรือจัดป้ายนิเทศในบริเวณที่นักเรียนสามารถเห็นได้ชัดเจน

1.2 มอบหมายให้นักเรียนร่วมกันรับผิดชอบ หาข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะในเรื่องพฤติกรรมบริโภคอาหาร การเลือกซื้อ พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุ และพฤติกรรมสุขภาพส่วนบุคคลจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาเผยแพร่ หรือจัดทำเป็นรูปแบบที่น่าสนใจโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การออกรายงานหน้าชั้นเรียน การจัด

นิทรรศการ เป็นต้น

1.3 ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรม เชิญวิทยากรด้านการสาธารณสุขมาให้ความรู้ เรื่องพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน แก่ผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียน

2. หน่วยงานสาธารณสุขหรือสถานีนอมนัยในชุมชนที่รับผิดชอบควรให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครอง ครูในโรงเรียน เกี่ยวกับงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การปลูกฝังพฤติกรรมของเด็กนักเรียน และนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดประชุม อบรม สัมมนา ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงาน และพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจและดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

3. บทบาทของนักเรียนในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของตนเอง ต้องให้ความเอาใจใส่มากขึ้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีการส่งเสริม ดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาและปฏิบัติตนให้เป็นนิสัย เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองที่ถูกต้อง ในเรื่องการเลือกซื้ออาหารและรับประทานเนื้อสัตว์ไม่ติดไขมัน ไข่ ถั่วเมล็ดแห้งเป็นประจำ หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่มีรสจัด การรู้จักป้องกันอุบัติเหตุ และการรู้จักดูแลรักษาสุขภาพตนเองที่ถูกต้องส่งเสริมให้นักเรียน ร่วมกับคณะครูในโรงเรียน เป็นคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ จัดหาร้านอาหารที่ถูกสุขลักษณะเข้ามาจำหน่ายอาหารในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2540). รายงานผลการศึกษาภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรรณิกา สุวรรณ. (2541). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของนักเรียน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

กองสุขศึกษา, กระทรวงสาธารณสุข. (2541). สุขบัญญัติแห่งชาติ. จังหวัดนนทบุรี,

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2542). ปัจจัยสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติ แห่งชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จังหวัดลำพูน. กองสุขศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

เฉลิมพล ต้นสกุล. (2543). พฤติกรรมศาสตร์สาธารณสุข. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามัญนิติบุคคล.

- เทิดศักดิ์ พรหมอารักษ์ และคณะ. (2542). **พฤติกรรมสุขภาพ**. มหาวิทยาลัยสารคามขอนแก่น
การพิมพ์.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**.
อุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : บริษัทดีไซน์จำกัด.
- เพ็ญศรี กระหม่อมทอง และคณะ. (2546). **การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ**. กรุงเทพฯ :
สำนักงานส่งเสริมสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2542). **การทำงานแบบมีส่วนร่วม**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมหมาย สุพรรณภาพ. (2541). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ รุ่งเรืองศิลป์. (2540). **พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ
Survey of the current condition and the expectation
of The students' parents towards an educational Organization
of the secondary schools attached to Sisaket Provincial
Administrative Organization

วิภพ ทองจันทร์¹ อนุศักดิ์ เกตุสิริ²
Wipob Thongjan¹ , Anusak Ketsiri²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนและประเภทของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 377 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งสัดส่วนของประชากร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที (T-Test) และวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษใน 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ด้านบริการ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ด้านบริการ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทของสถานศึกษา

2.1 เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ กับสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ว่า ผู้ปกครองที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 เปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ กับสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ความคาดหวัง ผู้ปกครอง โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The research aimed to study and compare the current conditions and the expectation of the students' parents towards an educational organization of the secondary schools attached to Sisaket Provincial Administrative Organization as classified by sex, age, educational level, occupation, monthly income and school types. The samples were 377 parents of the students of the school under Sisaket Administrative Organization. They were obtained by a stratified random sampling. The research instrument was the questionnaire. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and one way variance analysis.

The research findings were as follows.

1. The current conditions and the expectation of the students' parents in terms of academic issues, teachers, service, building and setting, relations between the schools and the parents/ guardians were at a high level.

2. A comparison of the current conditions and the expectation of the parents

in the study in five aspects as classified by sex, age, educational level, occupation, monthly income and school types showed the following.

2.1 As regards the current conditions in an educational management of the secondary schools in the study and personal status, it was found that the parents who were different in sex, educational level, occupations, and monthly income held different opinions towards the educational management of the secondary schools under Sisaket Provincial Administrative Organization at a statistical significance of 0.05.

2.2 Regarding a comparison of the expectation of the parents towards an educational management and personal status, it was found that the parents who were different in occupations, monthly income and school size held different views on an educational management by the secondary schools in the study at a statistical significance of 0.05.

Keywords : the expectation, The students' parents, the secondary schools.

บทนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541 : 123) ด้วยเหตุนี้ชุมชนกับโรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น และทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นหน่วยงานทางราชการทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด การปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งทางด้านคุณภาพที่พึงประสงค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และด้านสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อให้เป็นที่ศรัทธาและพึงพอใจของผู้ปกครอง เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจและความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน ต่อการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถาบันทางการศึกษา สถานศึกษาเป็นที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งความเชื่อ และค่านิยมที่ดีงามแก่นักเรียนเป็นต้นแบบในการบริหารงานแก่ทุกหน่วยงาน การทำงานต้องมีลักษณะโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอนประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นผู้มีส่วนช่วยให้การศึกษาของไทยให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง เปรียบเสมือนกรอบหรือเข็มทิศเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูปการศึกษา ตระหนักและเห็นความสำคัญพร้อมที่จะให้ความร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์

การศึกษาเพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเยาวชนของชาติให้สามารถนำความรู้ความสามารถ ศักยภาพของเขาไปช่วยในการสร้างสรรค์สังคมไทยให้มั่นคงถาวร ซึ่งเป็นความหวังอันยิ่งใหญ่ที่จะยกระดับการศึกษา เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้คู่คุณธรรม ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นเสมือนครูและเจ้าของสถานศึกษา เจ้าของแผนการจัดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่นักเรียน ด้วยผลผลิตของการศึกษาก็คือผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อโรงเรียนการศึกษาใน ยุคใหม่จะให้ความสำคัญกับการเรียนมากกว่าการสอน ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ จากการถ่ายทอดความรู้โดยผู้สอนเป็นการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ต้องให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ห่วงสุมุดอุปกรณ์การเรียน เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการรอบด้าน ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกกลุ่มต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน ครูซึ่งเป็นหัวใจสำคัญทางการศึกษา ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทั้งระบบ เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ต้องช่วยกันพัฒนานคนและสังคม สร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น สร้างสังคมแห่งความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

จากความสำคัญดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาสถานศึกษาและระบบการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน ให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อประโยชน์โดยแท้จริงแก่เด็กนักเรียนที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ผู้ปกครองแสดงระดับความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านครูผู้สอน ด้านบริการ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษให้มีประสิทธิภาพตามความคาดหวังของผู้ปกครองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

ผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทของสถานศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พัฒนาการบริการการศึกษา ในด้านต่าง ๆ ต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 37 แห่ง โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 0-500 คน) 25 แห่ง จำนวน 6,871 คน โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 501-1,500 คน) 10 แห่ง จำนวน 7,147 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวน 1,501-2,500 คน) 2 แห่ง จำนวน 4,253 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 18,271 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 608) จากประชากร 18,271 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 377 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งสัดส่วนของประชากร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทของสถานศึกษา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ด้าน คือ
 - 2.1 ด้านวิชาการ
 - 2.2 ด้านครูผู้สอน
 - 2.3 ด้านบริการ
 - 2.4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
 - 2.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ด้าน คือ

2.1 ด้านวิชาการ

2.2 ด้านครูผู้สอน

2.3 ด้านบริการ

2.4 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

2.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดยที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ สำหรับการศึกษาวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการเขียนข้อคำถาม

2. การกำหนดขอบข่ายในการสร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะตามตัวแปรที่ศึกษา

3. สร้างข้อคำถามฉบับร่าง ตามขอบข่ายที่กำหนด ในเรื่องสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 5 ด้าน

4. นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5. เสนอร่างแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไข วิธีที่ใช้ในการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา หรือ IOC (สุริย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546 : 243 – 244) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ปกครองนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำมาหาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1971 : 202 – 204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

7. นำข้อมูลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือบันทึก เสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ในการขอเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 377 คน แบบสอบถามที่ได้รับคืนและเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 377 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที และวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

1.1 สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ระดับสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาจากปัจจัย 5 ด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.32$) ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.94$) ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.86$) ด้านบริการ ($\bar{X} = 3.84$) และ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.73$) ตามลำดับ

1.2 ความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ระดับความคาดหวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาจากปัจจัย 5 ด้าน ปรากฏว่า ด้านที่มีระดับความคาดหวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.37$) เห็นเฉลี่ย 4.37 ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.29$) ด้านบริการ ($\bar{X} = 4.27$) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.27$) และด้านครู

ผู้สอน ($\bar{X} = 4.19$)

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ กับสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

2.1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.1.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1.4 จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1.5 จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1.6 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ กับสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

2.2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2.4 จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.5 จำแนกตามรายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.6 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ปัจจัยในแต่ละด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธูร วรชจินดา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงาน

ตามเกณฑ์มาตรฐาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลภาคตะวันออก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย ในสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ แล้วมีหนังสือเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมงานบ่อยครั้ง เช่น กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกสามเดือน เพื่อตรวจติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ฯลฯ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ส่งผลให้ด้านนี้มีความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุด ในส่วนของความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ปกครองมีความคาดหวังในด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เพราะผู้ปกครองมองว่ากระบวนการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนมีการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ สังเกตจากประเทศที่พัฒนาแล้วเขาจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการด้านการศึกษาเป็นอันดับต้น ๆ เพราะเมื่อคนมีการศึกษาแล้วก็จะสามารถพัฒนาด้านอื่น ๆ ง่ายขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในเรื่องความจำเป็นในการจัดการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องมีการจัดการ ไม่ใช่เรื่องที่จะให้ผู้ใดรับไปทำโดยไม่มีเป้าหมาย ไม่มีมาตรฐาน ไม่ได้คุณภาพ เพราะยอมทำให้การศึกษาไม่มีทิศทาง ไม่เป็นระบบ ไม่คุ้มค่า และหากจัดผิดพลาดก็ยากที่จะแก้ไข เพราะกระบวนการศึกษา เช่น ค่าธรรมเนียมต่างๆ ได้ซึมซับเข้าไปในใจของผู้เรียนเสียแล้ว ส่วนสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ในส่วนที่ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าด้านที่อยู่ในระดับต่ำสุดคือ ด้านครูผู้สอน มีความคิดเห็นเฉลี่ย 3.73 แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการบริหารการศึกษาในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ด้านครูผู้สอนต้องมีการปรับปรุงอยู่มาก เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรด้านการจัดการศึกษา บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับภารกิจกิจการถ่ายโอนสถานศึกษาไม่มีความชัดเจน และหน่วยงานส่วนกลางไม่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือด้านการฝึกอบรม และงบประมาณอย่างเพียงพอ ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญในด้านการจัดการศึกษา ควรให้บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษาร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง จัดให้มีสวัสดิการแก่บุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ มีนโยบายที่เน้นและส่งเสริมความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทาง การศึกษาอย่างชัดเจน

2. จากการศึกษาเปรียบเทียบระดับสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษกับสถานภาพส่วนบุคคลจากผลการวิจัยที่พบ สรุปได้ว่า เปรียบเทียบระดับสภาพปัจจุบันผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประเภทสถานศึกษาต่างกัน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประเภทสถานศึกษา ต่างกัน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่า 1) ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สารุทรวงษ์ จินดา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลภาคตะวันออก 2) ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สาเหตุเกิดจากบุคลากรที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีเป็นบุคลากรที่มีวิสัยทัศน์ และโลกทัศน์ที่กว้างไกลกว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จึงมีความคิดเห็นที่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกามาศ จุฑารมย์ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว/เดือน 3) ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ กำกับดูแลอยู่เป็นผลจากปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ผูกพันกันระหว่างชนบทและประเทศ กล่าวคือ ประชาชน ชุมชน ชนบทมีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน ทำให้ความสามารถในการรับผิดชอบต่อการส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานน้อย ตามรัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาในการส่งเสริมการศึกษาในอัตราน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่น ผลลัพธ์ที่ออกมาจึงเป็นระบบการศึกษาที่อยู่ในภาวะอ่อนแอและพัฒนาอย่างเชื่องช้า ประสบปัญหาต่าง ๆ จึงได้มีแนวคิดการปฏิรูประบบการกระจายการคลังแบบใหม่ โดยการกระจายอำนาจการคลังสู่ท้องถิ่น

พร้อม ๆ กับมอบหมายภารกิจต่าง ๆ ให้กับท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อให้การตัดสินใจ ใช้จ่ายงบประมาณ ลงสู่หน่วยที่เล็กที่สุดและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการภารกิจโดยตรงและใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เพื่อ ลดขั้นตอนและกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจและแนวคิดการ ปกครองท้องถิ่นรวมถึงแนวคิดในรัฐธรรมนูญ 2550 และกฎหมายประกอบด้วย สอดคล้องกับงาน วิจัยของ ผกามาศ จุฑรัมย์ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการ ศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขต อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว/ เดือน 4) ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สาเหตุเกิดจากผู้ปกครองที่มีรายได้ตั้งแต่ 10,001 - 20,000 บาท และ ตั้งแต่ 20,000 บาท ขึ้นไป จึงมีกำลังในการจ่าย และมีความคาดหวังในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่มี รายได้น้อยกว่า ส่งผลให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ ผกามาศ จุฑรัมย์ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กในเขตอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความ คาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัด ฉะเชิงเทรา จำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว/เดือน และ 5) ประเภทสถาน ศึกษาต่างกันผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ ขนาดของโรงเรียนต่างกันการได้รับจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาก็ แตกต่างกันด้วย ส่งผลให้ผู้ปกครองที่มาจากประเภทของโรงเรียนต่างกันจึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความต้องการของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการวางแผนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การศึกษาดูงาน การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันจัดทำแผนด้านการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชุมหารือเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูล ความคิดเห็น เพื่อเป็นการสร้างแผนการพัฒนาการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

1.3 ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุกในการเข้ามาตรวจสอบ ดูแล สอบถามความต้องการและสังเกตการณ์การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงความต้องการปัญหาของสถานศึกษาที่แท้จริง

1.4 การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ควรพิจารณาจากปริมาณนักเรียน ปริมาณการใช้ที่แท้จริง และสอดคล้องกับภาระงานของสถานศึกษาด้วย และควรให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณในการบริหารงานด้านวิชาการให้มากขึ้น นอกเหนือจากการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากการมีงบประมาณในการพัฒนาวิชาการที่เพียงพอจะทำให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านวิชาการ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรด้านภาษาต่างประเทศให้มีการสอนภาษาต่างประเทศที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด อีกทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านทักษะ การพูด การอ่าน และการฟัง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในรูปแบบเดียวกันนี้กับสถานศึกษาที่ขอถ่ายโอนในเขตพื้นที่อื่น

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ควรใช้รูปแบบอื่นด้วย เช่น การสัมภาษณ์ และการประชุมในรูปแบบต่างๆ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้มีผลการศึกษาในด้านที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2551). รายงานสรุปผลการเสวนาและนิทรรศการการจัด

การศึกษาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เอ็ดดูมิเดีย คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย).

_____. (2552). การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ องค์การดำรงสงสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- คณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.” [Online]. Available : http://www.thailocaladmin.go.th/upload/regulation/type1/2552/5/296_1.pdf. สืบค้น 20 มกราคม 2558.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ผกามาศ จุตรัมย์. (2552). **ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2546). **พื้นฐานการวิจัย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- สาธูร วรชัยจินดา. (2552). **ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดเทศบาลภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2541). **การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี.
- สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์. (2546). **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี. สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-608.

การปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสังคม

Consciousness and Safety Culture for Society

โกวิท กระแสโท¹ เสกสรรค์ สนวา²

Kovit Kasaetho¹, Seksan Sonwa²

บทคัดย่อ

เหตุสาธารณภัยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและแต่ละครั้งก็มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน วิธีชีวิตความเป็นอยู่ อีกทั้งกระทบต่อสภาพแวดล้อม และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยเป็นเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกที่มีความเสี่ยงจาก สาธารณภัย และจากสถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยรับผลกระทบจากสาธารณภัยต่าง ๆ มากมาย และสาธารณภัยเกิดขึ้นในทุกภาคของประเทศ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ประชาชนทั่วทุกภาคของประเทศจึงควรมีการเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ของตน และช่วยกันลดปัจจัยที่ทำให้ตนเองชุมชน และสังคมมีความเสี่ยงต่อสาธารณภัยลงด้วย แนวคิดที่สำคัญสำหรับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยชุมชน คือ ชุมชนไม่ได้เป็นเหยื่อต่อสาธารณภัย แต่มีศักยภาพในการเตรียมพร้อมจัดทำมาตรการและวิธีการที่จะทำให้ชุมชนตนเองปลอดภัย และสามารถจัดการชุมชนของตนเองได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเลย ดังนั้น แนวคิดเช่นนี้จะเป็นการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาศักยภาพ และลดความเปราะบางของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้ สาธารณภัยเป็นเรื่องใกล้ตัวของเราและเราอาจได้รับผลกระทบโดยทางใดทางหนึ่งเมื่อใดก็ได้ เมื่อเราทุกคนมีส่วนที่สามารถทำให้ความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะได้รับผลกระทบนั้นมีมากขึ้นหรือน้อยลงได้ จึงถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนของสังคมควรให้ความสำคัญกับเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจการศึกษา หรือแม้แต่ในระดับชุมชนและประชาชนเอง จำเป็นต้องมีความเข้าใจ และมีความตระหนักในเรื่องนี้อย่างถ่องแท้ และเมื่อประกอบกับกลไกของประเทศที่มีนโยบาย มีแนวทางการปฏิบัติ และมีการประสานความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนประเทศไทยจะสามารถก้าวหน้าไปเป็นประเทศที่รู้รับ รู้รับ และรู้จักการฟื้นตัวจากสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืนอย่างแน่นอน

คำสำคัญ : การปลูกจิตสำนึก วัฒนธรรมความปลอดภัย สังคม

¹ เจ้าหน้าที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชำนาญงาน เทศบาลตำบลชุมพลบุรี อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

² คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

The current disaster is often occurring. And each time, it tends to intensify that cause loss of life, property and life style as well as the impact on the environment and the development of the country. For community risk reduction; the community is not a victim of disaster. It has the potential to prepare itself for measures and ways to keep the community safe. Therefore, this idea is to empower and engage the community, develop the potential, and reduce the vulnerability of the community. In addition, the community can work with the public and private organizations in reduction the risk of disaster. Disaster is a major concern for us, and we may be affected in any way. Steaming at any time when we all have the part that can make the risk or the chance to be affected is more or less. It is time for all sectors of society to focus on reducing the risks of public-facing disaster, including public sector, private sector, education sector, and even at the community level and the people themselves. We need to understand and be fully aware of this. When it comes to the mechanisms of a country with a policy, there are guidelines and with the coordination of all sectors. Thailand will be able to progress to a country that knows how to adjust and recognize the sustainable recovery of the course.

Keywords : Consciousness, Safety Culture, Society

บทนำ

เหตุสาธารณภัยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและแต่ละครั้งก็มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน วิธีชีวิตความเป็นอยู่ อีกทั้งกระทบต่อสภาพแวดล้อม และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ เหตุสาธารณภัยมี 2 ประเภท ได้แก่ สาธารณภัยจากธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักเกิดขึ้นตามฤดูกาล เป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งอาจเกิดขึ้นเองอย่างกะทันหันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อีกทั้งกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน และสาธารณภัยจากการกระทำของมนุษย์ (Man - made Disaster) เป็นสาธารณภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยอาจเกิดจากสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่ประดิษฐ์เพื่อความสุขสบาย เพื่อทำลายล้างกัน หรือจากการดำเนินกิจกรรมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ

ประเทศไทยเป็นเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกที่มีความเสี่ยงจากสาธารณภัยจากข้อมูล โดยกรมอุตุนิยมวิทยาพบว่าภัยทางธรรมชาติมากมายหลายประเภทเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น พายุหมุนเขตร้อน พายุฝนฟ้าคะนองหรือพายุฤดูร้อน คลื่นพายุซัดฝั่ง ดินโคลนถล่ม อุทกภัย ภัยแล้ง ไฟป่าและหมอกควัน แผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิ โดยมีเหตุการณ์ สาธารณภัยที่สร้างผลกระทบขนาดใหญ่กับประเทศหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์คลื่น สึนามิ ที่ซัดถล่ม ชายฝั่งอันดามันของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2547 ทั้งยังมีสาธารณภัยที่มีแนวโน้มในการเกิดขึ้น และมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การเกิดอุทกภัยขนาดใหญ่อย่างมหาอุทกภัยในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปี พ.ศ. 2554 และเหตุการณ์อุทกภัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ในปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา รวมทั้งการ เกิดอุทกภัยซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศ

จากสถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยรับผลกระทบ จากสาธารณภัยต่าง ๆ มากมาย และสาธารณภัยเกิดขึ้นในทุกภาคของประเทศ ทั้งยังส่งผลกระทบ ทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ประชาชนทั่วทุกภาคของประเทศจึง ควรมีการเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ของตน และช่วยกันลดปัจจัย ที่ทำให้ตนเองชุมชน และสังคมมีความเสี่ยงต่อสาธารณภัยลงด้วย

ประเด็นในเรื่องการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้ ถือเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วน ต้องให้ความสนใจร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกันคือความพยายามในการลดความเสียหายของ สาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน มีการทำงานโดยองค์การหลาย ๆ องค์การร่วมกันแก้ปัญหาโดยมีอิสระต่อกัน ซึ่งไม่สามารถทำได้โดยองค์การใดองค์การหนึ่ง เนื่องจาก เหตุสาธารณภัยในสภาวะการณ์ฉุกเฉินนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และการ ทำงานที่หลากหลายเช่น การอพยพประชาชน การให้การรักษาพยาบาล การเคลื่อนย้ายผู้ได้รับ บาดเจ็บ และการฟื้นฟูฟื้นฟูความต้องการความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างภาคราชการ เอกชน อย่างมีบูรณาการคือในระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานในทุกระดับ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านการบริหารจัดการการติดต่อสื่อสารการบูรณาการดังกล่าวจะทำให้ หน่วยงานที่หลากหลายสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเองอย่างพร้อมเพรียงกันได้ ทั้งยังเอื้อให้ หน่วยงานเชื่อมโยงกันและแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนปฏิบัติการได้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ (ทวีดา กมลเวช, 2553 : 124-125) ซึ่งการเกิดเหตุ สาธารณภัยต่าง ๆ มีความถี่มากขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น ตามที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นนั้น ประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับภัยพิบัติครั้งใหญ่ ๆ หลายครั้ง ซึ่งนำไปสู่บทเรียนสำคัญ ๆ ต่อการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามคำศัพท์เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ในส่วนนี้ผู้เขียนขอแนะนำคำศัพท์และอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในแนวคิดและคำอธิบายเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ภัย (Hazard) หมายถึงเหตุการณ์หรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ ที่อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่อทรัพย์สิน ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ความเปราะบาง (Vulnerability) หมายถึง ปิัยจัยหรือสภาวะใด ๆ ที่ทำให้ชุมชนหรือสังคมขาดความสามารถในการป้องกันตนเอง หรือไม่สามารถรับมือกับภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น หรือแม้กระทั่งไม่สามารถฟื้นฟูชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วจากความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

กลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Group) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่จะไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง หรือไม่สามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในขณะหรือหลังเกิดเหตุการณ์อันตราย ใด ๆ โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) กล่าวว่า กลุ่มบุคคลโดยเฉพาะเด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุบุคคลทุพพลภาพ คนที่ขาดสารอาหาร ผู้ที่มีอาการป่วยหรือไม่มีภูมิคุ้มกัน นับเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เมื่อเกิดเหตุการณ์สาธารณภัย เหตุการณ์ฉุกเฉินโรคระบาด หรือความยากจน

ขีดความสามารถ/ศักยภาพ (Capacity) หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน สังคม หรือ หน่วยงานใด ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วมในกรุงเทพฯ การที่ชุมชนมีความรู้ในการช่วยเหลือตนเอง และสามารถรับมือกับภัยต่าง ๆ ได้โดยศักยภาพนั้น มีอยู่หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการมีโครงสร้างสาธารณูปโภคที่ดีในชุมชนความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ในชุมชนที่จะเอาไว้ช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยการช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตอย่างทันท่วงที ตลอดจนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เป็นต้น

กลุ่มศักยภาพ (Capacity Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีทักษะและความรู้ที่จะตั้งรับและเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์เสี่ยง

ความล่อแหลม (Exposure) หมายถึง การที่สิ่งใด ๆ ก็ตามมีสถานที่ตั้งอยู่ภายในอาณาบริเวณพื้นที่ที่อาจเกิดภัยและมีโอกาสได้รับความเสียหายจากภัยนั้น ๆ ได้หมายความรวมถึง ประชาชน ทรัพย์สิน อาคารบ้านเรือน กิจการร้านค้า หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในอาณาเขตนั้น

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) เป็นแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยงในการเกิดสาธารณภัย โดยผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ และการจัดการปัจจัยเหตุที่ก่อให้เกิดสาธารณภัย ตลอดจนความพยายามในการลดความเสี่ยง ความล่าช้าที่อาจก่อให้เกิดอันตราย การลดความเปราะบางของคนและทรัพย์สิน รวมไปถึงการบริหารจัดการผังเมืองและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และเสริมสร้างความพร้อมในการรับมือจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากสาธารณภัย

การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการจัดการความไม่แน่นอน เพื่อลดอันตรายและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากสาธารณภัยให้น้อยที่สุดประกอบด้วย การประเมินและการวิเคราะห์ความเสี่ยง รวมไปถึงการดำเนินการตามยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการเฉพาะเพื่อควบคุม ลด และถ่ายโอนความเสี่ยงที่เกิดจากสาธารณภัยอย่างครบวงจร

การจัดการสาธารณภัย (Disaster Management) เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เป็นระบบ เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนและมีแผนปฏิบัติการ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระยะของการเกิดสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมทางสังคม อีกทั้งกระตุ้นเตือนให้ทุกคนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของตนเองและชุมชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

ความสามารถในการรับรู้ ปรับตัว และฟื้นกลับคืน (Resilience) หมายถึงความสามารถของระบบ ชุมชน หรือสังคมในการเผชิญต่อเหตุการณ์ภัยหรืออันตรายความสามารถในการต้านทานหรือปรับตัวต่อสภาพเหล่านี้ได้ ตลอดจน ความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองจากผลกระทบของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในเวลาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงกระบวนการในการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ นอกจากนี้ ยังหมายถึง ความสามารถในการฟื้นตัวจากภาวะช็อค หรือภาวะที่ทำให้เกิดความชะงักงัน ทั้งนี้ ความสามารถของชุมชนในการรับรู้ ปรับตัว และฟื้นคืนจากภัยขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ และขีดความสามารถในการจัดการทั้งช่วงก่อน ระหว่างและหลังเหตุการณ์สาธารณภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2552)

แนวทางในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยระดับสากล

ด้วยความตระหนักในผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคมจากเหตุการณ์สาธารณภัย ทำให้ทั่วโลกตื่นตัวในการค้นหาแนวทางเพื่อลดโอกาสในการเกิดผลกระทบจากสาธารณภัยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น จากการตั้งรับและรอแก้ไขปัญหาคือปัญหาหรือเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก

สาธารณภัยมาสู่การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเพื่อรับมือภัยที่อาจเกิดขึ้น และดำเนินการเชิงรุกในการลดปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง จึงเกิดแนวความคิดในการปฏิบัติการเพื่อ “ลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย” หรือ “Disaster Risk Reduction (DRR)” ขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในแต่ละประเทศไม่สามารถทำได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพังเพราะสาธารณภัยเป็นเรื่องของทุกคน จึงจำเป็นต้องมีการสร้างกรอบความร่วมมือเพื่อช่วยให้มีแนวทางในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกันทุกระดับภายในประเทศ ทั้งนี้ ในระดับสากลและระดับภูมิภาคได้มีการจัดทำกรอบการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางให้แต่ละประเทศสมาชิกสามารถใช้ในการจัดการ และลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เกิดประสิทธิผล ในส่วนนี้จะกล่าวถึงกรอบสากลซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามกรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ (Hyogo Framework for Action: HFA) และกรอบระดับภูมิภาคภายใต้ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: AADMER) พร้อมทั้งแนวทางการดำเนินงานในด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้เขียนได้มองเห็นยุทธศาสตร์ความสำคัญที่ควรปฏิบัติ (Priorities for Action) ทั้งสิ้น 5 ประเด็นดังนี้ (กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย, 2554)

1. ให้ความสำคัญกับการลดภัยเป็นลำดับแรก

การลดภัยมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในการปฏิบัติการของรัฐ กระบวนการตัดสินใจของภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับภัย โดยต้องมีการปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย การจัดองค์กรและโครงการที่ครอบคลุมเรื่องความเสี่ยงจากสาธารณภัยความร่วมมือของหน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้ยุทธศาสตร์นี้สำเร็จได้

2. รู้จักความเสี่ยงและการดำเนินการ

ประเทศและชุมชนจะต้องรู้จักความเสี่ยงที่กำลังเผชิญอยู่ การที่จะเข้าใจความเสี่ยงจะต้องมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคนิควิธี และความสามารถที่จะสังเกต บันทึก วิจัย วิเคราะห์ และนำข้อมูล มาจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณภัย และจะต้องมีการใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาระบบเตือนภัยให้มีประสิทธิภาพ

3. สร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึก

สาธารณภัยสามารถลดลงได้หากประชาชนทราบวิธีปฏิบัติเพื่อลดความเสียหายได้แก่ การจัดให้มี ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงภัย และป้องกันภัยให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยสูง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณภัยและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ การบรรจุเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการฝึกอบรมต่าง ๆ การพัฒนาและส่งเสริมโครงการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยในชุมชน และการทำงาน

กับสื่อเพื่อจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกเพื่อลดความเสี่ยงภัย

4. ลดความเสี่ยง

ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การตั้งบ้านเรือนในพื้นที่เสี่ยงภัย การตัดไม้ทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำ การก่อสร้างอาคารและบ้านเรือนที่ไม่สามารถทนทานต่อภัยได้ ดังนั้น ชุมชนและสังคมสามารถลดความเสี่ยงเหล่านี้ได้หลายประการ เช่น มีการก่อสร้างที่ได้มาตรฐานเพื่อป้องกันโครงสร้างสำคัญ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล มีการป้องกันระบบนิเวศ การประกันภัย เป็นต้น

5. เตรียมตัวและพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อมีภัย

สามารถทำได้โดยการสร้างศักยภาพในการเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญภัยในทุกระดับโดยต้องมีการประเมินความเสี่ยงก่อน แล้วจึงพัฒนาแผนและทดสอบแผนสำรองจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเผชิญภัย พัฒนาการประสานงานในภูมิภาค และการประสานงานระหว่างหน่วยงานเผชิญภัย ผู้กำหนดนโยบายรวมทั้งองค์กรพัฒนาการฝึกซ้อมแผนอพยพเป็นกุญแจสำคัญในการเผชิญภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะสามารถช่วยให้จัดการกับสาธารณภัยทุกขนาดได้ และช่วยบรรเทาความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ผู้เขียนมองว่าทุกหน่วยทุกองค์กรทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ข้อมาปฏิบัติทั้งหมด เนื่องจากยุทธศาสตร์แต่ละข้อจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคการศึกษาและภาคประชาชน

แนวทางการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในประเทศไทย

นอกจากความความร่วมมือในระดับสากล และระดับภูมิภาคแล้วประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการประยุกต์แนวความคิดเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และสร้างกลไกเพื่อดำเนินการจัดการและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยภายในประเทศ โดยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้เป็นกฎหมายหลักในการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน และมีการกำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการสาธารณภัยของประเทศ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดกรอบการบริหารและการจัดการสาธารณภัยไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของภัย แผนนโยบาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมถึงแนวทางการประสานงานจากระดับชาติถึงระดับชุมชน และเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมและหน่วยงานภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในระบบ

การบริหารจัดการสาธารณภัยด้วย

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติ ในเชิงยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2553-2562 (Strategic National Action Plan (SNAP) on Disaster Risk Reduction 2010-2019) ตามกรอบการดำเนินงาน HFA โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลัก ร่วมด้วยองค์กรของรัฐในระดับชาติที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน เพื่อวางยุทธศาสตร์ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย 4 องค์ประกอบ คือ การป้องกันและบรรเทาผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การตอบโต้ในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังเกิดสาธารณภัยทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ภาคส่วนต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่สำคัญแผนแรกที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถรับไปดำเนินงาน เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศเพื่อให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยมีความยั่งยืน และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ยังได้เน้นให้มีการ “ลดความเปราะบาง และเพิ่มความสามารถในการรับมือ” โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับการเติบโตสีเขียว (Green Growth) กล่าวคือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวถึงความสามารถของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการปัญหาด้วยตนเองโดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้สมัยใหม่ ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และเพิ่มการกระจายตัวของประชากรส่วนการเติบโตสีเขียว คือเป็นการปรับโครงสร้างการผลิตให้ช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมสร้างค่านิยมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มความยืดหยุ่นและศักยภาพการฟื้นตัวของระบบนิเวศเริ่มจากการปรับการพัฒนาเศรษฐกิจสู่การเติบโตสีเขียว ส่งเสริมมาตรการฟื้นฟูระบบนิเวศโดยเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เปราะบาง การเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับสาธารณภัยโดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่ในการรับมือกับภัย พัฒนาระบบพยากรณ์ การเฝ้าระวังและการเตือนภัยให้มีความแม่นยำมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเน้นให้เกิดการจัดการสาธารณภัยโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยการสร้างองค์ความรู้และความตระหนักให้กับคนในชุมชน สนับสนุนการฝึกอบรมเครื่องมือ กลไก เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายและองค์กรอาสาสมัคร และทำให้เกิดการประสานระบบของชุมชนเข้ากับระบบการจัดการของภาครัฐเพื่อการเกื้อหนุนกัน (สุรัชย์ คุ่มสิน, 2556)

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยชุมชน

บทบาทของชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเตรียมความพร้อมและลดความเสี่ยง

จากสาธารณภัย เนื่องจากชุมชนจะต้องอยู่อาศัยในพื้นที่ของตนซึ่งมีความเสี่ยง ในการปฏิบัติแบบดั้งเดิมนั้นเมื่อเกิดสาธารณภัยชุมชนอาจไม่รู้วิธีการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเมื่อชุมชนประสบภัย แต่ในปัจจุบันหากชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ก็จะสามารถทำให้ชุมชนของตนมีความปลอดภัยจากสาธารณภัยหรือพ้นตัวจากสาธารณภัยได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Reduction: CBDRR) มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการประเมินความเสี่ยงและจัดการความเสี่ยงด้วยชุมชนและเพื่อชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความยอมรับในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและวางแผนร่วมกันในการขจัดหรือลดทอนปัจจัยเสี่ยงนั้น ๆ ร่วมกัน (ฐิติภัทรา คำผางแดง และ มนตรี กรรพุมมาลย์, ม.ป.ป.)

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน(Child-led Disaster Risk Reduction: CLDRR) ซึ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน และยังเป็น การช่วยลดความเปราะบางในการสร้างความรู้และทักษะให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชนเพื่อให้มีความปลอดภัยจากสาธารณภัยโดยมากมีการดำเนินงานควบคู่ไปกับภาคการศึกษาและโรงเรียนในชุมชน (องค์การช่วยเหลือเด็ก, ม.ป.ป.)

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันของมิติชายและหญิง เนื่องจากชายและหญิงมีความต้องการและมีมุมมองในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้นการส่งเสริมให้ชายและหญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยจะทำให้เข้าใจถึงมุมมองที่แตกต่างกัน ทำให้กิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของชุมชนมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อข้อเท็จจริงในชุมชนมากขึ้น (สำนักงานกิจการสตรีและครอบครัว, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, ม.ป.ป.)

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยมีผู้พิการหรือผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยรวมทั้งผลผลิตต่างๆ เช่น แผนที่ความเสี่ยงภัยมักจะได้คำนึงถึงผู้พิการหรือผู้สูงอายุ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นการให้ผู้พิการและผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยจะทำให้พวกเขาได้เสนอแนวคิดที่ชุมชนควรมีแนวทางอย่างไรเพื่อที่จะทำให้ผู้พิการและผู้สูงอายุมีความปลอดภัยเมื่อเกิดสาธารณภัย

แนวคิดที่สำคัญสำหรับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยชุมชน คือ ชุมชนไม่ได้เป็นเหยื่อต่อสาธารณภัย แต่มีศักยภาพในการเตรียมพร้อมจัดหามาตรการและวิธีการที่จะทำให้ชุมชนตนเองปลอดภัย และสามารถจัดการชุมชนของตนเองได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน

ภายนอกเลย ดังนั้น แนวคิดเช่นนี้จะเป็นการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาศักยภาพ และลดความเปราะบางของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้ (สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย, ม.ป.ป.)

สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยสรุปคือ

1. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และมีการสำรวจชุมชนเพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงและศักยภาพ รวมทั้งกลุ่มเปราะบางของชุมชนและนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดทำเป็นแผนลดความเสี่ยงภัยของชุมชน
2. จัดการฝึกอบรมสมาชิกชุมชนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบางเพื่อให้พวกเขามีศักยภาพมากขึ้น
3. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเตรียมพร้อมรับมือกับสาธารณภัย
4. เตรียมสิ่งของยังชีพที่จำเป็นก่อนที่จะเกิดสาธารณภัย
5. มีแผนรับมือกับสาธารณภัยในครอบครัว เช่น การสร้างบ้านเรือนให้มีความแข็งแรงและอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัย รวมทั้งอาจมีการเตรียมพร้อมในครอบครัวหากต้องอพยพออกจากบ้านของตน
6. สร้างหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคในชุมชนให้ช่วยลดความรุนแรงจากสาธารณภัย เช่น ชุมชนที่โดนน้ำท่วมบ่อยอาจมีการสร้างฝายชะลอน้ำหรือทำพื้นที่แก้มลิงเพื่อพักน้ำ
7. มีแผนในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดสาธารณภัยและแผนการฟื้นฟูชุมชนหลังจากเกิดสาธารณภัย ซึ่งควรมีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด เพื่อให้แผนมีความบูรณาการและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ฯลฯ

การปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสังคม

จิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นรากฐานในการผลักดันเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เป็นที่ตระหนักของสังคม ในประเทศที่ประสบภัยขนาดใหญ่เป็นประจำ อย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น จะพบว่าประชาชนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้วิธีการรับมือกับสถานการณ์ภัย และดูแลตนเอง พร้อมทั้งหาทางป้องกันและลดผลกระทบจากภัยอย่างกระตือรือร้น และมองว่าสาธารณภัยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เป็นเรื่องใกล้ตัวที่มองข้ามไม่ได้ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศที่ประสบภัยไม่บ่อยครั้งและไม่เห็นว่าเรื่องสาธารณภัยเป็นเรื่องใกล้ตัวแล้วนั้น การผลักดันให้เรื่องของการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นเรื่องจำเป็นนั้นไม่่ง่ายนัก ด้วยเหตุนี้ เรื่องการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในเรื่องของสาธารณภัย และการดูแลความปลอดภัยให้แก่ตนเองและสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้ สามารถทำได้หลายวิธีซึ่งโดยส่วนมากให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความรู้และ

ความเข้าใจเป็นสำคัญ เช่น

1. จัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยและวิธีการป้องกันภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประชากรในพื้นที่เสี่ยงภัยสูงโดยอาจเผยแพร่ผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ หรือสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ดึงดูดความสนใจประชาชน

2. ส่งเสริมให้มีการจัดเวทีสาธารณะ การเสวนาเกี่ยวกับเรื่องการทำสังคมให้ปลอดภัยจากสาธารณภัยอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น

3. ผลักดันองค์ความรู้เรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้าสู่หลักสูตรของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย รวมทั้งจัดทำข้อมูล ความรู้ที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อเผยแพร่ในระบบการศึกษานอกโรงเรียนและในโรงเรียน รวมทั้งการฝึกอบรมต่าง ๆ

4. ส่งเสริมให้ครอบครัว ทั้งพ่อและแม่ถ่ายทอดความรู้และสร้างความตระหนักให้แก่ลูกเกี่ยวกับเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การปฏิบัติตัวในภาวะฉุกเฉินในขณะเดียวกันลูกก็สามารถให้ความรู้พ่อแม่ได้เช่นกัน นอกจากการปลูกฝังจากบ้านแล้ววัด (รวมถึงศาสนสถานอื่น ๆ ของทุกศาสนา) และโรงเรียน ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและการพัฒนาคนและสังคมยังสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ทุกคนมีความตระหนักและมีความรู้ให้สมาชิกชุมชนมีความปลอดภัยจากสาธารณภัยได้

5. ส่งเสริมให้ประชาชนไม่ตัดไม้ทำลายป่า รักษาแหล่งต้นน้ำเพราะจะช่วยให้ลดความรุนแรงของสาธารณภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทกภัยได้

6. ส่งเสริมให้ประชาชนสร้างบ้านและอาคารให้มีความแข็งแรงและปลอดภัยจากสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ ๆ ตนอาศัยอยู่

บทสรุป

สาธารณภัยสามารถส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างมากโดยเฉพาะเมื่อประชาชนไม่ให้ความสำคัญ ไม่มีความเข้าใจในความเสี่ยงของตนเองและไม่สามารถดูแลจัดการกับความเสี่ยงนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนยอมทำให้ตนเองมีสภาพประมาทและอาจไม่สามารถหลีกเลี่ยงกับการเป็นผู้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสาธารณภัยผลกระทบจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยในอดีตเป็นบทเรียนสำคัญที่แสดงให้เห็นผลของการไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมการป้องกันและลดผลกระทบล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดสาธารณภัยซึ่งเป็นมาตรการในการจัดการเชิงรุก แต่กลับให้ความสำคัญกับมาตรการเชิงรับคือการฟื้นฟูและให้ความช่วยเหลือหลังเกิดสาธารณภัย ซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน หากแต่เป็นมาตรการที่ต้องใช้ทรัพยากรทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นจำนวนมาก และเมื่อเกิดสาธารณภัยในวงกว้างความสามารถในการดูแลจัดการให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดสามารถฟื้นคืนกลับมาประกอบอาชีพ

และดำรงชีวิตได้อีกครั้งนั้นอาจไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงสิ่งหนึ่งที่เรทุกคนไม่อาจปฏิเสธได้คือ สาธารณภัยเป็นเรื่องใกล้ตัวของเราและเราอาจได้รับผลกระทบโดยทางใดทางหนึ่งเมื่อใดก็ได้ เมื่อเรทุกคนมีส่วนที่สามารถทำให้ความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะได้รับผลกระทบนั้นมีมากขึ้นหรือน้อยลง ได้จึงถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนของสังคมควรให้ความสำคัญกับเรื่องการลดความเสี่ยงจาก สาธารณภัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจการศึกษา หรือแม้แต่ ในระดับชุมชนและประชาชนเอง จำเป็นต้องมีความเข้าใจและมีความตระหนักในเรื่องนี้อย่างถ่องแท้ และเมื่อประกอบกับกลไกของประเทศที่มีนโยบาย มีแนวทางการปฏิบัติ และมีการประสานความ ร่วมมือกันของทุกภาคส่วนประเทศไทยจะสามารถก้าวหน้าไปเป็นประเทศที่รับรู้ รับ และรู้จัก การฟื้นตัวจากสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืนอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

ทวิดา กมลเวชช. (บรรณาธิการ). 2553. **อยู่กับภัยใกล้ตัว**. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). **พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย**

พ.ศ. 2550. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

_____. (2552). **แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557**.

กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

_____. (2553). **แผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ แห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์**

พ.ศ. 2553 – 2562 (Strategic National Action Plan (SNAP)

on Disaster Risk Reduction 2010-2019). กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

_____. (2554). **แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2555 - 2559**.

กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.

ฐิติภัทรา คำผิงแดง และมนตรี กรรพุมมาลย์. (ม.ป.ป.). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ**

ภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา : ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง

จังหวัดพิษณุโลก.

มูทริกกา สุรัชย์ คุ่มสิน. (2556). **การประยุกต์แนวคิดการลดความเสี่ยงภัยพิบัติเข้ากับแผนพัฒนา**

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการบรรยาย. สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย. (ม.ป.ป.). **คู่มือประชาชนในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน** : การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน. เอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้นำชุมชนตามโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.

องค์การช่วยเหลือเด็ก. (ม.ป.ป.). **แผนที่ทรัพยากรและความเสี่ยง**. โครงการการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559**.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, และ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน. (ม.ป.ป.). **คู่มือการจัดการภัยพิบัติ : มุมมองมิติหญิงชาย**. เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, (บรรณาธิการ).

สุรัชย์ คุ่มสิน. (2556). **การประยุกต์แนวคิดการลดความเสี่ยงภัยพิบัติเข้ากับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการบรรยาย. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 7 มิถุนายน 2556.

ธรรมาภิบาลกับการบริหารในโรงเรียน

Good Governance and School Administration

วัลย์พรรณ กิตติอุดมพันธ์¹ ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี²
Walaiphan Kittitudomphan¹, Chatnarongsak Suthamdee²

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลเป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ดังนั้น การบริหารโรงเรียนจึงต้องมีความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล สำหรับธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนประกอบด้วยหลักการอย่างน้อย 8 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคง และหลักเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องต่อสังคม และหลักการทั้ง 8 ประการเหล่านี้ควรจะต้องนำไปใช้บูรณาการในการบริหารงานโรงเรียนทั้งสิ้นซึ่งส่วนคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายจะนำไปสู่การมีผู้เรียนที่มีคุณภาพคือ เป็นคนดีคนเก่ง และคนมีความสุขอีกทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหาในการบริหารงานองค์การได้อีกด้วย

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล โรงเรียน การบริหารโรงเรียน

Abstract

Good Governance is a mechanism, tool and guideline for administration to provide effective and transparent management system. Thus, school management must be consistent with good governance. Governance in school administration consisted of at least eight principles, namely, the rule of law, morality, transparency, participation, accountability, cost-effectiveness or economy, main security and target. These eight principles should be integrated into school administration in four aspects; Academic Administration, Human Resources Management, Budget Management and General Administration. The final result will lead to quality students; good and happy person and also solve problems in the management of the organization as well.

Keywords : Good Governance, School, School Administration

¹ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสิงหวิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยได้มีมติโดยคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤษภาคม 2542 ให้ใช้คำว่า “ระบบการบริหารและการจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล (Good Governance)” ซึ่งเดิมเราเคยใช้คำว่า ธรรมรัฐ ประชาธิปไตย หรือธรรมรัฐแห่งชาติ คำว่า Governance เป็นกระบวนการโดยการตัดสินใจวิเคราะห์ได้ว่า Governance จะให้ความสำคัญกับองค์การที่มีรูปแบบ (Formal) และไม่มีรูปแบบ (Informal) คนที่อยู่ในองค์การเป็นผู้ตัดสินใจ และกระทำตามโครงสร้าง และแนวทางที่ได้กำหนดไว้รัฐบาลเป็นผู้บริหาร และจัดการประเทศ ฉะนั้นในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จะต้องออกมาจากนายกรัฐมนตรีพร้อมด้วยคณะรัฐมนตรีที่ดูแลกระทรวง และทบวงต่าง ๆ

ธรรมาภิบาลเป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง ตามวิถีทางธรรมาธิปไตยเป็นการปกครองบ้าน เมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษาบ้านเมืองและสังคม ให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบองค์กรและกลไกต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์การของรัฐ รัฐบาลการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรอิสระ (Independent Organization) องค์กรเอกชน กลุ่ม ชมรม และสมาคมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล ภาคนอกชน และภาคประชาสังคม (Civil Society)

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

หลักการของธรรมาภิบาล หรือ Good Governance ตามที่ UN ESCAP กำหนดไว้มี 8 หลักการ คือ การมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความสอดคล้อง ความเสมอภาค การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการมีเหตุผล

การมีส่วนร่วม (Participatory)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้าง ความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติตามกฎ (Rule of Law)

ธรรมาภิบาลต้องการความถูกต้องตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของ กฎหมายเดียวกัน

ความโปร่งใส (Transparency)

ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาสิ่งนี้ ช่วยแก้ปัญหาการทุจริต และคอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก

ในการตรวจสอบ และรายงานผลงานดำเนินงานโดยการนำเสนอข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่สังคมได้รับทราบ

ความรับผิดชอบ (Responsiveness)

ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน กล่าวที่จะคิด กล่าวที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการคิดและการตัดสินใจนั้น ๆ

ความสอดคล้อง (Consensus Oriented)

ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคม มาเป็น ข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ ต้องทราบความต้องการ ที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก่อน

ความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness)

ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ จากรัฐบาล ทั้งการบริการ ด้านสวัสดิการตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency)

เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทน ที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติโดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การมีเหตุผล (Accountability)

การมีเหตุผลเป็นความต้องการในทุกสังคม ประชาชนทุกคน ต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อภาระของตนด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้ดีถ้าปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมาย ความโปร่งใส และตรวจสอบได้

ความหมายของธรรมาภิบาล

ได้มีผู้ให้นิยามความหมายหรือคำจำกัดความ ซึ่งสามารถประมวลสรุปนิยามคำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้กล่าวคือ ญรัฐฯ วินิจฉัยภาค (2553 : 20) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล “เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางในการดำเนินงานที่มีการเชื่อมโยงไปทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเกิดจากกระบวนการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส...”

จรัส สุวรรณเวลา (2546 : 5) ให้คำจำกัดความธรรมาภิบาลไว้ว่าคือ “การปกครองที่ดี... ต้องไม่เป็นการใช้อำนาจเฉพาะจากบนลงล่างแต่ต้องมีส่วนล่างขึ้นบน และเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล”

The United Nations Development Program, UNDP (cited in Susan M. Roberts et al, 2007 : 970) อธิบายว่า ธรรมาภิบาล คือ การที่พลเมืองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน และคือ ความโปร่งใส (transparent) หลักการและเหตุผล (accountable) ความเป็นธรรม (equitable) และยึดหลักนิติรัฐ (rule of law)

หลักธรรมาภิบาลกับการศึกษา

หลักธรรมาภิบาลกับการศึกษา (Good Governance) การกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมทางการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาฯ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา/หน่วย งานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อาทิ การสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่นที่ทันสมัย ทันโลก ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ทำให้เกิดการประหยัดการใช้ทรัพยากรในด้านต่าง ๆ อาทิ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วม ในความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้าน เมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ใน ข้อ 4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ระบุไว้ในข้อย่อย 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าคุ้มทุน โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรือ อื่น ๆ และข้อ 6 แนวทางปฏิบัติในข้อย่อย 6.3 เร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษา

ปัจจุบันธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยมีจุดกำเนิดจากข้อสรุปของ ของที่ประชุมองค์การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 อันได้แก่ ธนาคารโลก (World Bank) องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) เป็นต้น (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2549) สำหรับประเทศไทยวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลเพื่อปรับปรุงระบบราชการให้ตอบสนองกับความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้นและแก้ปัญหาของ

ประเทศได้ด้วย (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2551) โดยปรากฏครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และเกิดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ต่อมาพัฒนามาเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อให้การบริหารงานของหน่วยงานของรัฐ บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ ประเทศชาติเกิดความเจริญก้าวหน้ามั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2549)

ในกรณีของโรงเรียนนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 ยังกำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้การบริหารงานสถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระ และมีความเข้มแข็ง (กลุ่มวิจัยพัฒนากฎหมายคดีความและนิติการ, 2546) โดยนัยนี้การบริหารงานโรงเรียนอย่างมีธรรมาภิบาลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังมีการนำแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) มาใช้ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542 ; สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2554) ซึ่งหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

จรัส สุวรรณเวลา (2546 : 42-53) กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลว่ามีองค์ประกอบ หลัก ๆ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. สัมฤทธิ์ผลตามพันธกิจ การที่องค์กรปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้
2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น คน งบประมาณ หรือ อุปกรณ์อื่น ๆ ให้เกิดผลสูงสุด
3. ดำเนินงานอย่างสมเหตุสมผล หน่วยงานจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ และพร้อมยอมรับข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น
4. ดำเนินงานอย่างโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงาน

การตัดสินใจ ผลการดำเนินงาน เป็นต้น

5. ดำเนินงานอย่างด้วยความซื่อสัตย์สุจริต องค์กรดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ปราศจากการทุจริต คอรัปชั่น

6. มีการกระจายอำนาจและแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน

7. การมีส่วนร่วมของประชาคม เน้นให้ประชาคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะ เรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม

8. การมีดุลแห่งอำนาจ การถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้กลุ่มต่าง ๆ ตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบธรรมาภิบาลในโรงเรียน

แม้แนวคิดธรรมาภิบาลจะเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ แต่ด้วยความสลับซับซ้อนและความหลากหลายในแต่ละประเทศ ทำให้การจะสร้างตัวแบบเดียวของธรรมาภิบาลเป็นไปได้ยาก การจะมีตัวแบบในลักษณะที่เป็นการตัดเสื้อโหลขนาดเดียวใส่ได้ทั้งหมด (One-Size-Fits-All) นั้น เป็นไปไม่ได้เพราะแต่ละประเทศล้วนแต่มีความแตกต่างในบริบทและประวัติศาสตร์ชาติของตนเองเช่น สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ดีในประเทศแถบเอเชียแต่อาจจะไม่เหมาะกับประเทศอื่นในแถบแอฟริกา (Grindle, 2010) ดังนั้น เพื่อที่จะสร้างธรรมาภิบาลที่ดีกว่า (Better Governance) แต่ละประเทศ จึงต้องมีความเต็มใจที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและปรับปรุงแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของแต่ละท้องถิ่นของตน (Park, 2004) มากกว่าการพยายามนำธรรมาภิบาลแบบสากลมาใช้โดยขาดการปรับใช้

สำหรับธรรมาภิบาลในประเทศไทยนั้น ในกรณีกระทรวงมหาดไทย ได้มีการเสนอองค์ประกอบของธรรมาภิบาลแตกต่างไปจากภาพใหญ่ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ โดย สูดจิต นิमितกุล (2543) เพราะกระทรวงมหาดไทยนั้น เป็นหน่วยงานหลักด้านบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน โดยทั่วไปจึงต้องมีหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน (นิยม รัฐอมฤต, 2551) ที่ประกอบไปด้วยหลัก 11 ประการ คือ การมีส่วนร่วม ความยั่งยืนประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม และให้การยอมรับมีความโปร่งใส ส่งเสริมความเป็นธรรม และความเสมอภาค มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ การอดทนอดกลั้นและการยอมรับ ดำเนินการตามหลักนิติธรรม ความรับผิดชอบ และการเป็นผู้กำกับดูแล (สุดจิต นิमितกุล, 2543)

ในการนี้หลักธรรมาภิบาล 6 หลักตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ก็ได้ตรงกับหลักธรรมาภิบาลของสากลเสียทีเดียว เช่น หลักธรรมาภิบาลของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)

ก็มีเพียง 5 หลักการคือ หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความสามารถ คาดการณ์ได้และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 หรือหลักการของ UNESCAP มี 8 ประการ คือ การมีส่วนร่วมหลักนิติธรรมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเห็นพ้องต้องกัน ความเป็นธรรมและความครอบคลุม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลและความพร้อมรับผิดเป็นต้น

นอกจากนี้องค์กรในต่างประเทศยังมีการตีความธรรมาภิบาลในแบบของตนเอง ดังเช่น JICA ของประเทศญี่ปุ่น จะตีความธรรมาภิบาลในเชิงประสิทธิภาพของรัฐในการบริหาร และการตอบสนองความต้องการของประชาชนรวมทั้งแนวการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมและความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นการตีความที่แตกต่างจากแนวคิดธรรมาภิบาลของอเมริกา (ยุค ศรีอาริยะ, 2541) ซึ่งการนำความคิดธรรมาภิบาลในแบบสากลมาใช้โดยไม่มีการปรับนั้นได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการบางกลุ่ม เช่น โกวิท งามสนันท์ (2552) ว่าการจะนำแนวคิดและหลักการธรรมาภิบาลภาครัฐไปประยุกต์ใช้ในโลกความเป็นจริงนั้นควรมีการศึกษาวิจัยรองรับเนื่องจากหลายส่วนของธรรมาภิบาลเกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทยการจัดการสาธารณะของไทย มักจะเน้นการลอกเลียนแบบ และกระทำอะไรแบบง่าย ๆ จึงมองข้ามความสำคัญของความรู้ความเข้าใจในระดับพื้นฐานและความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่ซับซ้อน

ในกรณีขององค์การประเภทโรงเรียนก็เช่นเดียวกันการสร้างตัวแบบธรรมาภิบาล 6 หลักขึ้นมาซึ่งเป็นธรรมาภิบาลในภาพใหญ่ระดับชาติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ นั้น เมื่อนำมาใช้กับบริบทของโรงเรียนแล้ว ก็อาจต้องมีการปรับให้มีความแตกต่างออกไปจากภาพใหญ่บ้าง ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างองค์การประเภทโรงเรียนกับองค์กรอื่น ๆ แล้ว จะพบว่า องค์การประเภทโรงเรียนมีความแตกต่างจากองค์การประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นมองในแง่เป้าหมายขององค์การหรือโครงสร้างการบริหารงานขององค์การก็ตาม

ความแตกต่างในแง่หน้าที่ และเป้าหมายขององค์กรนั้น หากเป็นองค์กรโดยทั่วไป เช่น องค์กรเอกชนหน้าที่ขององค์กร คือ การผลิตสินค้าหรือบริการ โดยมีเป้าหมาย คือ เรื่องของผลกำไร ซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Private Interest) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) หากเป็นองค์การภาครัฐคุณค่าพื้นฐานของการทำงานภาครัฐใด ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) และความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบได้ (ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547) หรืออาจเรียกได้ว่าการบริหารงานภาครัฐเป็นการบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจของประชาชนในกรณีของโรงเรียนนั้น โรงเรียนมีหน้าที่สำคัญ โดยทั่วไป คือ การให้การศึกษาในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและต้องมีวิธีการเฉพาะ เช่น สอนให้อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือเป็นคำนวณคิดเลขได้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์,

2552) รวมถึงเตรียมนักเรียนให้เป็นคนดี ให้มีวัฒนธรรมและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข (วิชัย ตันศิริ, 2547 ; ธร สุนทรายุทธ, 2551) โดยมีความมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขหรืออาจกล่าวอย่างสรุปสั้น ๆ ได้ตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการได้ว่า เป้าหมายในการจัดการศึกษาคือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีเก่งและมีความสุข (กลุ่มวิจัยพัฒนากฎหมายคดีความและนิติการ, 2546)

นอกจากนี้หากมองในแง่การแบ่งโครงสร้างองค์การโดยจำแนกตามหน้าที่แล้ว (Functional Classification) แล้วจะพบว่าองค์การประเภทโรงเรียนโดยทั่วไป มีการบริหารงานประกอบไปด้วยสี่ส่วนหลัก ๆ คือ การบริหารงานบุคคลบริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ และบริหารทั่วไป โดยองค์การประเภทโรงเรียนมีความแตกต่างจากองค์การทั่ว ๆ ไป คือ เรื่องการบริหารวิชาการ เพราะในองค์การประเภทโรงเรียนนั้นงานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหาร (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553) ถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงน่าจะเชื่อได้ว่า การบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ควรมีความแตกต่างไปจากธรรมาภิบาลขององค์การภาครัฐอื่น ๆ เพราะอย่างน้อย ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลภายในองค์ประกอบก็น่าจะมีความแตกต่างออกไปจากองค์การทั่วไป ซึ่งธรรมาภิบาลที่กำหนดจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หรือพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ก็ตามล้วนแต่เป็นหลักการที่รับมาจากธรรมาภิบาลสากล อันเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ทำให้รัฐบาลไทยมีความจำเป็นต้องรับความช่วยเหลือทางการเงิน จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ทำให้องค์กรให้ความช่วยเหลือทางการเงินเหล่านี้ได้ผูกติดเงื่อนไขสำคัญที่รัฐบาลไทยต้องสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐให้เป็นรูปธรรม เพื่อสามารถนำเงินมาใช้คืนชำระแก่องค์กรทางการเงินเหล่านั้นได้

โดยนัยนี้จะเห็นได้ว่า หลักธรรมาภิบาลของภาครัฐไทยมีขึ้นเพื่อแก้ปัญหามหาวิกฤติคอร์รัปชัน เพื่อนำเงินมาชำระคืนองค์กรทางการเงินเหล่านั้น แต่องค์การประเภทโรงเรียนมีความ

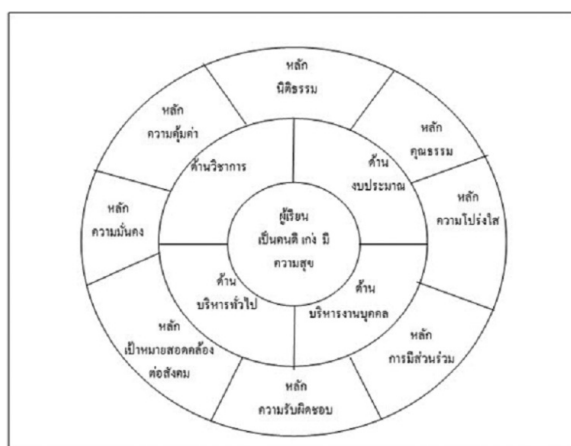
แตกต่างจากองค์การประเภทอื่น ๆ ทั้งการบริหารงานซึ่งมีส่วนที่แตกต่างจากองค์การอื่น ๆ (เช่น งานวิชาการ เป็นต้น) ดังนั้น การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในโรงเรียน จะต้องมุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือ ผลลัพธ์ คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ คือเป็นคนดีคนเก่งและคนมีความสุขในขณะเดียวกันก็ต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยที่ปัญหภายในโรงเรียนนั้นอาจเกิด และส่งผลกระทบกับ เฉพาะบริบทของโรงเรียนเท่านั้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงเป็นเหตุผลเพียงพอว่าธรรมาภิบาลในโรงเรียนน่าจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างไปจากองค์การโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียนในส่วนถัดไป องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียน

จากที่ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล จะพบว่า จุดร่วมสำคัญของธรรมาภิบาล คือ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กันและเกิดการถ่วงดุลพลังต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม แต่หากพิจารณาในส่วนขององค์ประกอบของธรรมาภิบาลนั้นความเห็นขององค์การระหว่างประเทศและนักวิชาการทั้งที่เป็นชาวไทย และชาวต่างชาติ ต่างระบุองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ที่ไม่ได้มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักวิชาการส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าลักษณะของตัวแบบเดียวจะสามารถนำมาใช้ได้หมดทุกภาคส่วน จึงทำให้ภาพของธรรมาภิบาลที่ปรากฏมีความแตกต่างกันไปบ้างแต่ยังคงไว้ซึ่งสาระที่เป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาล นั่นคือเรื่องของหลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส หลักนิติธรรม ซึ่งมีการกำหนดมิติเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของธรรมาภิบาล เพราะมีแนวคิดที่อยู่เบื้องหลัง คือ แนวคิดประชาธิปไตยที่ต้องการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง การทำให้การบริหารมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบที่จะพร้อมให้ตรวจสอบได้และบริหารงานโดยตั้งอยู่บนหลักของกฎหมาย กอปรกับแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นการลดกฎระเบียบของภาครัฐลง และยังมีมักจะปรากฏเรื่องของการมองถึงความคุ้มค่า หรือประสิทธิภาพ และประสิทธิผลซึ่งเป็นแนวทางของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่เข้ามาสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของธรรมาภิบาลอีกด้วยเป็นที่น่าสังเกตว่าในสังคมไทย แนวความคิดธรรมาภิบาลในภาครัฐ มักจะได้รับอิทธิพลจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 อันประกอบไปด้วย 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการยกเลิกระเบียบดังกล่าว โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 แล้วก็ตามแต่ในกรณีการศึกษาธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น งานวิจัยจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยธรรมาภิบาลในระดับโรงเรียนมัก

ใช้หลักธรรมาภิบาล 6 หลัก จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ มาเป็นเกณฑ์ในการสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในโรงเรียน โดยพยายามสร้างองค์ประกอบของธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขึ้นมาใหม่ เช่น งานวิจัยของมหาวิทยาลัยของ ศรีพัชรา สิริธำจรัส แก้วพิจิตร (2551) ซึ่งเป็นการพยายามสร้างองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งผลการศึกษาได้เพิ่มองค์ประกอบจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ อีกสองหลัก คือ หลักความมั่นคง และหลักการใช้อำนาจหน้าที่ และงานเขียนของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม วัฒนชัย (2546) ซึ่งมีเพียง 3 หลักการ และหนึ่งในสามหลักนั้น ก็มีความแตกต่างจากหลักการของธรรมาภิบาลในโรงเรียนของนักวิจัยโดยทั่วไป โดยท่านเห็นว่าธรรมาภิบาลในโรงเรียนนั้นควรมีหลักการ 3 ข้อ คือ หลักเป้าหมายสอดคล้องต่อความต้องการ หรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน (Relevance) หลักความโปร่งใส(Transparency) และหลักทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งหลักการที่แตกต่างไปจากหลักการของนักวิจัยคนอื่น ๆ คือหลักเป้าหมายต้องสอดคล้องต่อสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการนำมาใช้วัดเป็นองค์ประกอบธรรมาภิบาลในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนไม่ได้มีความสอดคล้องต่อเป้าหมายของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ คือ เป็นคนดีคนเก่ง และคนมีความสุข ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลัก หรือแม้กระทั่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม 85 ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557

ดังนั้น ธรรมาภิบาลในโรงเรียนน่าจะมียุทธศาสตร์ประกอบที่แตกต่างไปจากองค์การประเภทอื่น ๆ โดยที่องค์ประกอบของธรรมาภิบาลในโรงเรียน นั้น อย่างน้อยควรจะประกอบด้วยหลักการ 8 ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคง และหลักเป้าหมายสอดคล้องต่อสังคม ซึ่งอาจสรุปแนวคิดได้ดังภาพ

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เหมาะสมในการบริหารงาน

โรงเรียนนั้นอาจประกอบด้วยหลักแปดประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบหลักเป้าหมายสอดคล้องต่อสังคม และหลักความมั่นคง โดยหลักการทั้ง 8 ประการดังกล่าวแทรกซึมอยู่ในกระบวนการบริหารงานโรงเรียนสี่ส่วน อันได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ซึ่งหากการบริหารงานโรงเรียนมีหลักการทั้ง 8 ประการดังกล่าวแล้วก็จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือ การมีผู้เรียนที่มีคุณภาพ หรือเป็นคนดีคนเก่ง คนมีความสุขนั่นเอง

นอกจากการมีธรรมาภิบาลในโรงเรียนจะช่วยให้การบริหารงานโรงเรียนเป็นไปอย่างดีจนนำไปสู่การทำให้ผู้เรียนเป็นคนมีคุณภาพได้แล้ว ผู้เขียนยังมองว่าการมีธรรมาภิบาลในโรงเรียนนั้นยังสามารถช่วยแก้ไขปัญหายภายในองค์กรได้อีกด้วยตัวอย่างของปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ภายในองค์กร ได้แก่ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการมีผู้บริหารที่เป็นเผด็จการบริหาร โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมบริหาร ขาดความรับผิดชอบ ขาดความโปร่งใสในการบริหารโดยไม่ยึดความเสมอภาคเป็นธรรม บริหารโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างไม่คุ้มค่า บุคลากรมีความรู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำของสถานภาพ หรือมีความไม่มั่นคงในงาน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจแก้ไขได้เพราะหลักการของธรรมาภิบาลนั้นครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าวเพราะโดยแก่นแท้ของธรรมาภิบาล โดยเฉพาะธรรมาภิบาลประชาธิปไตยนั้นเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมปฏิสัมพันธ์กัน และเกิดการถ่วงดุลพลังต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยนัยนี้แล้วจะเห็นได้ว่าการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในโรงเรียนก็อาจจะช่วยแก้ปัญหาอื่น ๆ ในองค์กรดังที่ได้กล่าวไปแล้วด้วย โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน รู้สึกรักและมีจิตสำนึกเป็นเจ้าขององค์การร่วมกัน ผู้บริหารบริหารงานด้วยความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ, 2556)

ทั้งนี้ หากนำหลักการ 8 ประการไปเปรียบเทียบกับความหมายของธรรมาภิบาลแบบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม ให้มีปฏิสัมพันธ์กันและเกิดการถ่วงดุลพลังต่าง ๆ นั้น จะเห็นว่ามิได้มีหลักการใดที่ขัดแย้งกับแนวคิดของธรรมาภิบาล เพราะยังคงไว้ซึ่งสาระหลักของหลักการตามแนวคิดประชาธิปไตย (หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ) โดยเพิ่มการสอดแทรกหลักการของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (หลักความคุ้มค่า) และเพิ่มหลักคุณธรรม หลักความมั่นคงและเป้าหมายสอดคล้องต่อสังคมเป็นหลักการเสริมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการบริหารงานโรงเรียนมากยิ่งขึ้น แต่มิได้ทำให้สาระหลักของความเป็นธรรมาภิบาลขาดหายไปแต่อย่างใด

บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด อาจนำไปสู่บทสรุปได้ว่าธรรมาภิบาลแม้จะเป็นหลักการที่ดี แต่การนำไปใช้ในองค์กรอื่น ๆ ควรมีการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งในกรณีของโรงเรียนนั้น ธรรมาภิบาลในโรงเรียนน่าจะประกอบไปด้วยหลักการอย่างน้อย 8 ประการ คือ หลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคงและหลักเป้าหมายสอดคล้องต่อสังคมซึ่งหลักการทั้ง 8 ประการจะต้องนำไปใช้บูรณาการในการบริหารงานโรงเรียนทั้งสี่ส่วน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายจะนำไปสู่การมีผู้เรียนที่มีคุณภาพ คือ เป็นคนดีคนเก่ง และคนมีความสุขอีกทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหาในการบริหารงานองค์กรได้อีกด้วย

พอจะกล่าวสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) แม้จะดีเลิศสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยากที่จะกระทำให้สำเร็จให้ครบทุกหลักการ ฉะนั้นก่อนที่จะมาให้ความสนใจการพัฒนาด้านการบริหารและการจัดการนั้น ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก เพราะว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ การพัฒนาใด ๆ ต้องพัฒนาที่อุดมการณ์ของคนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยพัฒนากฎหมายคดีความและนิติการ. (2546). “คู่มือส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://kormor.obec.go.th/arti/arti002.pdf> สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2558.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). "เมืองปกครองดี : ธรรมาภิบาลในการบริหารเมือง".
- วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์. 1(1) : 36-44.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โกวิทย์ กังสนันท์. (2552). "ธรรมาภิบาลภาครัฐ:รากฐานและความท้าทายต่อรัฐบาลไทย".
- วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 7(1) : 27-46.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2546). จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2553, กรกฎาคม-ธันวาคม). “แนวคิดธรรมาภิบาลและการจัดทำดัชนีชี้วัด.”
- วารสารรัฐประศาสนศาสตร์. 8(2) : 22-24.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). เครื่องมือการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รัตน

- ไตรธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- นิยม รัฐอมฤต. (2551). รายงานการศึกษา สภาพปัจจุบันปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านการเมืองการปกครอง. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2552). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุค ศรีอาริยะ. (2541). โลกาภิวัตน์กับ Good Governance. กรุงเทพฯ : โครงการวิธีทรรศน์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). หลักรัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. (2551). การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2554). “เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.krupai.net/sbm_somsak.htm สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2558.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2549). ประชาชนและธรรมาภิบาล : การสำรวจทัศนคติของคนไทยในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุจิต นิมิตรกุล. (2543). กระบวนมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี : การปกครองที่ดี (Good Governance). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2556). “การมีส่วนร่วมของประชาชน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.dloc.opm.go.th/Upload/Attachment/1813_535.pdf สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2558.

ปริทัศน์หนังสือ

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้

Book review : Encyclopedia of Thai culture in northern,
northeastern, central and southern.

สารภี วรรณตรง¹

Sarapee Wannatrang¹

วัฒนธรรมไทยแสดงเอกลักษณ์ และแสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่ได้สั่งสมกันมาเป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมต่างประเทศกำลังไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความเจริญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมอาเซียนในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ดังนั้นวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานอันมั่นคงของประเทศชาติและการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาอย่างฉาบฉวย อาจทำให้ชาติไทยมีรากฐานที่ไม่มั่นคง จึงมีความจำเป็นที่คนในชาติต้องมีความรู้ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของกลุ่มชนทุกภาคของประเทศ ซึ่งมีนักวิชาการได้รวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้

หนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ เป็นหนังสือที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้า อ้างอิง และสืบค้นสารสนเทศต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์ การแสดงและการละเล่น การปกครองและสังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและประเพณี บุคคลสำคัญ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด และกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้ประชาชนคนไทยให้สำนึกถึงความเป็นชาติไทย รู้สึกหวงแหนศิลปะและวัฒนธรรม สืบสานภูมิปัญญาไทยให้เคียงคู่กับชาติไทยสืบไป

ผู้รับผิดชอบในการทำหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย โดยมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์จัดพิมพ์หนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการสารานุกรมวัฒนธรรมไทย คือ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ประธานกรรมการมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และมีคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสารานุกรม

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงาน สถาบันต่างๆ นักวิชาการ และผู้รู้ท้องถิ่นทั่วทุกภาคของประเทศไทยกว่า 500 คน ในการรวบรวม และเรียบเรียงองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม ภาษา ประวัติศาสตร์

การแสดงและการละเล่น การปกครองและสังคม สถานที่สำคัญ อาชีพ ความเชื่อและ ประเพณีบุคคลสำคัญ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการชั่งตวงวัด และกลุ่มชาติพันธุ์

เนื้อหาของหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย เป็นหนังสือชุด ภาคเหนือ มี 15 เล่ม ภาคอีสาน มี 15 เล่ม ภาคกลาง มี 15 เล่ม และภาคใต้ มี 18 เล่ม แต่ละเล่มมีตัวเลขเล่มที่คำเริ่มต้นและ คำสุดท้าย โดยเรียงตามลำดับอักษร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาคเหนือ มี 15 เล่ม แต่ละเล่มมีอักษรนำเล่มที่เป็นตัวเลข คำหรือข้อความประจำเล่ม เพื่อบอกให้ ทราบว่าเรื่องที่ต้องการอยู่ในเล่มใดของชุด ดังนี้

เล่มที่ 1 เรื่อง กก – ไกรศรี นิมมานเหมินท์, นาย

เล่มที่ 2 เรื่อง ขน – ค่ายโสนบัณฑิตย์

เล่มที่ 3 เรื่อง คำ – เจ้า

เล่มที่ 4 เรื่อง เจ้าขันทั้งห้า – ดอย หลวง, กิ่งอำเภอ

เล่มที่ 5 เรื่อง ดอยหลวง, อุทยานแห่งชาติ – ทองดี โพธิยอง, นาง

เล่มที่ 6 เรื่อง ทองแสนขัน, อำเภอ – นำพริกอีเก้

เล่มที่ 7 เรื่อง น้ำพุร้อน – ปางมะผ้า, อำเภอ

เล่มที่ 8 เรื่อง ปางหมู, วัด – พระธาตุ

เล่มที่ 9 เรื่อง พระธาตุขวยปู – วัด – ไฟไหม้, หวาน

เล่มที่ 10 เรื่อง ภักดีราชกิจ, พระยา – ยอย

เล่มที่ 11 เรื่อง ยักขินี – ลี, อำเภอ

เล่มที่ 12 เรื่อง ลี – ส่งชน

เล่มที่ 13 เรื่อง ส่งแกน – สุวณัฏจักรวัดติราช

เล่มที่ 14 เรื่อง สุวณัฏจักรก่าดำ – เหตุหือ วินาสฉิบหาย

เล่มที่ 15 เรื่อง เหตุหือเสียดส – แอร์ส, ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลียม

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน

เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคอีสานมี 15 เล่ม แต่ละเล่มมีอักษร นำเล่มที่เป็นตัวเลข คำหรือข้อความประจำเล่มเพื่อบอกให้ทราบว่าเรื่องที่ต้องการอยู่ในเล่มใดของ ชุด ดังนี้

- เล่มที่ 1 เรื่อง กง : ขนม (เขมร) – เกษตรวัฒนา, พระ
- เล่มที่ 2 เรื่อง เกษตรวิสัย, เมือง – คำโพธิ์ คำไทร ฯ (โคราช), พิธี
- เล่มที่ 3 เรื่อง คำโพธิ์, คำไฮ: พิธีกรรม – ชัยภูมิ, อำเภอเมือง
- เล่มที่ 4 เรื่อง ชัยภูมิพิทักษ์, วัด – ตีป่า (8 คำทาส)
- เล่มที่ 5 เรื่อง ตีเนียง : ตำรา – เทศน์แหล่
- เล่มที่ 6 เรื่อง เทศาภิบาล, ข้าหลวง – น้ำศักดิ์สิทธิ์ในภาคอีสาน
- เล่มที่ 7 เรื่อง นิคมคำสร้อย, อำเภอ – ประจักษ์ศิลปาคม, กรมหลวง
- เล่มที่ 8 เรื่อง ประจันตประเทศธานี, พระยา – พงศาวดารเมืองสกลนคร
- เล่มที่ 9 เรื่อง พญาคันคาก – ไพหญ้า
- เล่มที่ 10 เรื่อง ฟ้อนผู้ไทย – มีเนก : นิทาน
- เล่มที่ 11 เรื่อง มื้อแก้ง – ฤกษ์ยาม – เล่นสาว – ประเพณี
- เล่มที่ 12 เรื่อง เลย, จังหวัด – ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้
- เล่มที่ 13 เรื่อง เลย, จังหวัด – สุริวงศ์ : วรรณกรรมนิทาน
- เล่มที่ 14 เรื่อง สุรินทร์ : ข้าหลวงฯ – หอแจก (ศาลาการเปรียญ)
- เล่มที่ 15 เรื่อง หอนางอุสา : โบราณ – โฮล (ลายชินเขมร)

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง

เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคกลาง มี 15 เล่ม แต่ละเล่มมีอักษรนำเล่มที่เป็นตัวเลข คำหรือข้อความประจำเล่ม_เพื่อบอกให้ทราบว่าเรื่องที่ต้องการอยู่ในเล่มใดของชุด ดังนี้

- เล่มที่ 1 เรื่อง กก : พิษ – ไกลบ้าน, พระราชนิพนธ์
- เล่มที่ 2 เรื่อง ขด : เครื่องใช้ – ค้างคาว : สัตว์
- เล่มที่ 3 เรื่อง ค้างคาวกินกล้วย แผลง – จิตรกรรมกระบวนจีน
- เล่มที่ 4 เรื่อง จิตรกรรมไทย – ชื่นหัตถโกศล, นาย
- เล่มที่ 5 เรื่อง ชุดดักปลา – เครื่องใช้ – โถนา : การเล่น
- เล่มที่ 6 เรื่อง ทบตอก, ขนม – นครสวรรค์, วัด
- เล่มที่ 7 เรื่อง นครหลวง, อำเภอ – บุหงา
- เล่มที่ 8 เรื่อง บุหลินลอยเลื่อน, เพลง – พรหมพิราม, อำเภอ
- เล่มที่ 9 เรื่อง พรหมภิบาล (ทองใบ สุวรรณภารต), พระยา – พิชัยสงคราม, ตำรา
- เล่มที่ 10 เรื่อง พิทักษ์เทเวศร์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ – มอญในภาคกลาง
- เล่มที่ 11 เรื่อง มอญในอุทัยธานี – ระบบศักดินา

- เล่มที่ 12 เรื่อง ระบำ – วชิราวุธวิทยาลัย, โรงเรียน
 เล่มที่ 13 เรื่อง วรเชษฐาราม, วัด – สมุทรปราการ, จังหวัด
 เล่มที่ 14 เรื่อง สมุทรโฆษคำฉันท์ – หม้อทะนนวน : ภาชนะ
 เล่มที่ 15 เรื่อง หม่อม – โสภกปัป : การเล่น

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้

เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ มี 18 เล่ม แต่ละเล่มมีอักษรนำเล่มที่เป็นตัวเลข คำหรือข้อความประจำเล่ม เพื่อบอกให้ทราบว่าเรื่องที่ต้องการอยู่ในเล่มใดของชุด ดังนี้

- เล่มที่ 1 ก ข้อ ก กา สุภาชิต – เกาะ – เรือ
 เล่มที่ 2 เกาะ : อายัด – คอ, ปลา
 เล่มที่ 3 คอกช้าง : การจับช้างเถื่อน – จับ จูตธนโม
 เล่มที่ 4 จับ : ฟิช – ชาวบ้าน
 เล่มที่ 5 ชาพระธาตุ – ต่อย่องสูง, ศาลเจ้า
 เล่มที่ 6 ตองแห้ง : ฟิช – ทะเลสองห้อง
 เล่มที่ 7 ทะเลสาบสงขลา – ธุระไม้ไผ่ : นิทาน
 เล่มที่ 8 นกกระจาบ : วรรณกรรม – ปือปือ : การเล่นเกมของเด็ก
 เล่มที่ 9 บุก – ฟิช – ปาล์มน้ำมัน : ฟิช
 เล่มที่ 10 ปาล์โลยก (อำเภอไชยา), วัด – พระพุทธรูปราชูปถัมภ์
 เล่มที่ 11 พระพุทธรูปนิมิต – ไฟที่ให้ลาม : เรื่องสั้น
 เล่มที่ 12 ภควตา – เมืองพระเวียง
 เล่มที่ 13 เมืองพังงา, อำเภอ – เรือชุดแร่
 เล่มที่ 14 เรือคร้ว – วกด้า
 เล่มที่ 15 วัง, วัด สงฆ์ภาคทักษิณ, วิทยาลัย
 เล่มที่ 16 สงวน ไชยเดช – สุนัต
 เล่มที่ 17 สุบิน สำนวนเก่า : วรรณกรรม – หาดใหญ่, อำเภอ
 เล่มที่ 18 หาบข้าว – เฮฮากับสะหม้อ

เนื้อหาในเล่ม แบ่งออกเป็น 2 คอลัมน์ แต่ละเรื่องเรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ แบบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีชื่อผู้เรียบเรียงปรากฏตอนท้าย และมีภาพประกอบทั้งขาวดำและสี มีข้อความที่เป็นส่วนโยง คือ ดูที่ และ ดูเพิ่มเติม เพื่อบอกให้ทราบว่าคำหรือข้อความที่ใช้หรือคำที่มีความ

สัมพันธ์กัน

ลักษณะรูปเล่ม เป็นหนังสือปกแข็งหุ้มด้วยผ้าเรซินสีแดง ตัวหนังสือสีทอง ขนาดของหนังสือ กว้าง 21 เซนติเมตร ยาว 29 เซนติเมตร มีภาพประกอบทั้งขาวดำและสี ส่วนประกอบของหนังสือที่ช่วยในการค้นเรื่องในเล่ม ได้แก่ อักษรนำเล่ม ประกอบด้วยเล่มที่ และส่วนของคำ เพื่อบอกให้ทราบว่า เรื่องที่ต้องการอยู่ในเล่มใดในชุด วิธีใช้สารานุกรม คำนำทาง เพื่อบอกให้ทราบว่าทราบคำประจำหน้า รายนามคณะกรรมการดำเนินการเรียบเรียง สารบัญ ประกอบด้วยเรื่องย่อ เลขหน้า และส่วนโยง “ดูที่” เพื่อโยงจากเรื่องที่ไม่ใช่ ไปยัง เรื่องที่ใช้ในเล่ม และท้ายเล่มบอก รายนามของผู้เรียบเรียงแต่ละเล่ม พร้อมทั้งวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน และที่อยู่

วิธีใช้สารานุกรม ในการค้นเรื่องจากสารานุกรมโดยพิจารณาว่าเป็นเรื่องของภูมิภาคใด ให้ใช้ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคนั้น แล้วจึงนำเรื่องไปค้นจากอักษรนำเล่มที่เป็นตัวเลข คำหรือข้อความ เมื่อทราบเรื่องที่ต้องการ และดูจากสารบัญของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วยคำหรือข้อความ เลขหน้า แล้วจึงเปิดหาเรื่องที่ต้องการ และในบางเรื่องอาจมีส่วนโยง ก็ให้ใช้ตามที่แนะนำไว้

เอกสารอ้างอิง

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง. (2542). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย

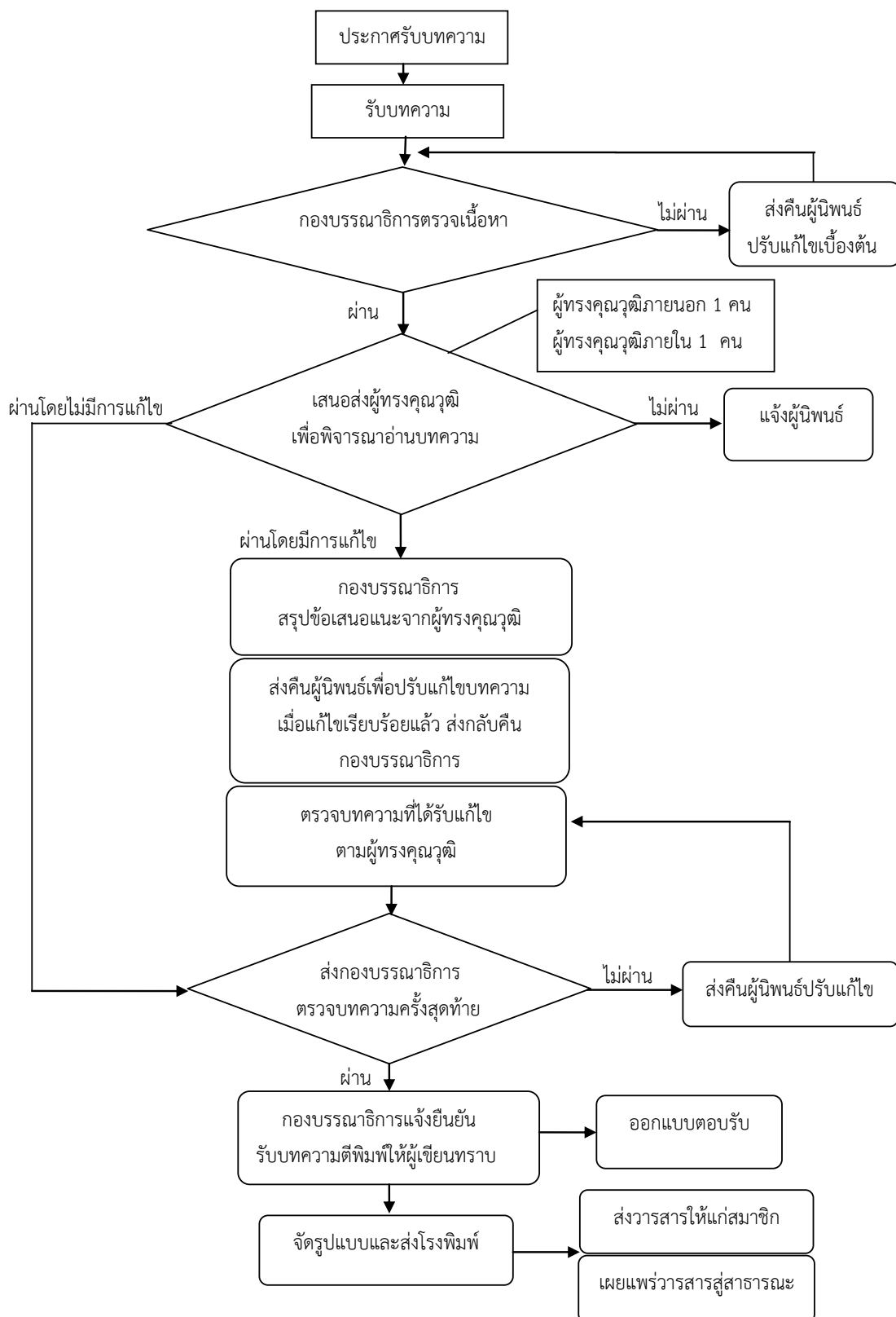
ธนาคารไทยพาณิชย์.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. (2542). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ. (2542). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยธนาคารไทยพาณิชย์.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน. (2542). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์
เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สถานที่ติดต่อ

สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตีพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้แต่ง (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง และแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussions) ผสมผสานเปรียบเทียบและผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา

เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดต่อมา

2.2 ผู้แต่ง (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

3. บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความที่ทบทวนและรวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือใหม่ วารสารใหม่ และการแนะนำเครื่องมือใหม่ที่น่าสนใจหรือจากผลงานประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบในบทความ

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาที่จะนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาสาระของบทความ

3.2 เนื้อหา (Content) แยกตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ครอบคลุม พร้อมการอ้างอิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.3 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดอย่างชัดเจนและกระชับ

3.4 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ส่งด้วยตนเองทางไปรษณีย์ทางอีเมล Human_Journal@hotmail.com หรือทางออนไลน์ที่เว็บไซต์ <https://jhs.srru.ac.th/> ต้องประกอบด้วยแบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ พร้อมบทความต้นฉบับแบบพิมพ์ 3 ชุด ส่งมาที่สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ จะแจ้งให้ผู้พิมพ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) 1 แผ่น ทั้งนี้ผู้พิมพ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับทางสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร จะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ A4 โดยมีการตั้งค่าหน้ากระดาษความกว้าง 19 เซนติเมตร และความสูง 26.50 เซนติเมตร โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและล่าง 3.00 เซนติเมตร ด้านซ้ายและขวามือ 2.50 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 ทำกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 14 ตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 ตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะ ระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข ¹ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และเพื่อระบุเชิงอรรถไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เจริญรณ ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข¹ กำกับไว้บนนามสกุล ผู้นิพนธ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน ขนาดตัวอักษร 14 ชนิด ตัวธรรมดา

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษ ด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญภาษาอังกฤษแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า

1.15 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้คำอธิบายอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ คำอธิบายให้อยู่ด้านล่าง

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association citation style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน แล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. (and others) โดยจัดเรียงตามพยางค์ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.1 หนังสือ

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภิญญา วงษาสันต์. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เจริญรณ เอ็ดดูเคชั่น.

Cook, Robert D. (1995). *Finite Element Modeling for Stress Analysis*.

New york : John wiley & sons.

2.2 รายงานทางวิชาการ

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// เมืองที่พิมพ์.// หน่วยงานที่เผยแพร่.

ตัวอย่าง

อัคราพร สุขทอง. (2558). **การพัฒนาเทคนิคการสอน “เรียมอันเร” จากภูมิปัญญา**

ชาวบ้านสุรินทร์. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Hickman, George A. (2010). *The Management of Teaching for Quality Improvement Chiang Mai Thailand*. Chiang Mai : Chiang Mai University.

2.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อวิทยานิพนธ์**.// วิทยานิพนธ์ระดับ (บัณฑิต, มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุลงให้ชัดเจน)// ชื่อสถานศึกษา.

ตัวอย่าง

คณิงนิตย์ ไสยโสภณ. (2554). **คุณค่าและความเชื่อตำนานนาครที่มีอิทธิพลต่อวิถี**
ประชากรกลุ่มชนลุ่มน้ำแม่โขงในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูร. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Napaporn Kaewnimitchai. (1996). *An Analysis of College Student Culture in Thai Higher Education Institutions*. Doctoral Dissertation
Graduate School Chulalongkorn University.

2.4 รายงานการประชุม

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// “ชื่อบทความ.”// **ในชื่อรายงานการประชุม**.//
วันเดือนปีที่จัด.// เลขหน้า.// สถานที่.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วิสูตร อยู่คง (2537). “การฟื้นตัวของป่าชุมชนดงใหญ่.” **ในการบรรยายเรื่องการ**
ฟื้นฟูป่าโดยช่วยต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ. วันที่ 11 เมษายน 2537.
หน้า 10-11. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน.

Paitoon Sinlarat. (1995). “Success and Failure of Faculty Development in Thai University.” In *Preparing Teachers for all the World’s Children : An Era of Transformation Proceedings of International Conference, Bangkok*. pp. 217-233. Bangkok : UNICEF.

2.5 วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปี, เดือน/วันที่พิมพ์).// “ชื่อบทความ.”// **ชื่อวารสาร**.// ปีที่พิมพ์
(ฉบับที่พิมพ์).// เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

จิรายุ ทรัพย์สิน. (2551, มกราคม-มิถุนายน). “ความสำคัญของการศึกษาวิชารัฐศาสตร์.”
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 13(1) : 49-52.

Cooray, V. (1992, July-August). "Horizontal Fields Generated by Return Strokes." **Radio Science**. 27(9) : 529-537.

2.6 หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.//(ปี,/เดือน/วันที่พิมพ์).//”ชื่อบทความ.”//”ชื่อหนังสือพิมพ์.”//
เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). “เกียรตินักภาคภูมิ.” **กรุงเทพธุรกิจ**.
หน้า 6.

Jewell, Mark. (2006, November 7). “Silent Aircraft’ Spreads its Wings.”
Bangkok Post. p. B5.

2.7 สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ/นามสกุลผู้เผยแพร่.//(ปี).//”ชื่อบทความ.”//[ประเภทสื่อที่เข้าถึง].//เข้าถึงได้จาก:/
แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่เว็บไซต์//สืบค้น/วัน/เดือน/ปีที่สืบค้น.

ตัวอย่าง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com 3.htm>
สืบค้น 3 กรกฎาคม 2548.

Costello, M. (2002). “Sic! of Stocks? Here Are 7 Alternatives. W.” [Online].
Available : http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/q_alternatives/index.htm Retrieved July 11, 2002.

2.8 การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.//(ปี,/เดือน/วันที่).//ตำแหน่ง(ถ้ามี).//สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

เกษม จันท์แก้ว. (2554, สิงหาคม 1). นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
สัมภาษณ์.

Waterworth, Peter. (2003, December 1). Principal lecturer, Deakin
University. Interview.

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละ 1 ท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อและการสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ กรุณาติดต่อสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกรวสารปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 180 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วันที่เดือน..... พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิก่อนศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน

☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน)

โปรแกรมคณะ.....

☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่

☐ บทความวิจัย เรื่อง

☐ บทความวิชาการ เรื่อง.....

☐ บทความปริทรรศน์ เรื่อง.....

☐ บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่ ถนน.....

แขวง/ตำบลเขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....

Email.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่น CD ข้อมูลต้นฉบับ ☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางอีเมล Human_Journal@hotmail.com

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางออนไลน์ <https://jhs.sru.ac.th/>

ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

หมายเหตุ

- กรณีส่งเอกสารต้นฉบับด้วยตัวเอง มีแผ่นซีดีต้นฉบับ 1 ชุด และเอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด
- กรณีส่งเอกสารพิมพ์ต้นฉบับ ส่งไฟล์ทางอีเมลทางออนไลน์ มีแบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์วารสารและไฟล์ต้นฉบับ
- ☐ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วัน.....เดือน.....ปี

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ (สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

☐ สมาชิกประเภทรายปี 1 ปี 2 ฉบับ ราคา 300 บาท

☐ จัดซื้อวารสาร เล่มละ 180 บาท ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม

รวมเป็นเงิน.....บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ชำระโดย

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด

ชื่อบัญชี เงินรายได้วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขที่.....สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

โปรดนำส่งวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินและใบสมัคร

สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 e-mail : Human_Journal@hotmail.com

แนะนำผู้เขียน

สารภี วรรณตรง	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
สังวาลย์ ตุกพิมาย	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
สุภาสินี วิเชียร	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นัฐพล เตชพโล	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
จิรายุ ทรัพย์สิน	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
วันชัย สุขตาม	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มลินี พรมลาย	นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
คณินันต์ย์ ไสยโสภณ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์	นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

แนะนำผู้เขียน (ต่อ)

สิทธิชัย อินทรพิทักษ์	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
สิงหา จันทริยวงศ์	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อิทธิวัตร ศรีสมบัติ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ณัฐพล ศรีไสคำ	นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
จิณณวัตร ปะโคทั้ง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อภันตริย์ สารแก้ว	นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
สุวิมล โพธิ์กลิ่น	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
วิภาพ ทองจันทร์	นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อนุศักดิ์ เกตุศิริ	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

แนะนำผู้เขียน (ต่อ)

โกวิทย์ กระแสโท

เทศบาลตำบลชุมพลบุรี

วลัยพรรณ กิตติอุดมพันธ์

โรงเรียนสิงหวิทยาคม